

**UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE
DIN MOLDOVA**

FACULTATEA DE DREPT

CATEDRA DREPT PUBLIC

Alexandru BURIAN

Cristina BURIAN

**DREPT INTERNAȚIONAL
COSMIC (SPAȚIAL)
(Note de curs)**

(Studii universitare, ciclul I)

Chișinău • 2016

CZU 341.229 (075.8)

B 94

Recomandată spre publicare de către Senatul Universității de Studii Europene din Moldova .

Autori:

Alexandru BURIAN, doctor habilitat în drept, profesor universitar.

Cristina BURIAN, doctor în drept, conferențiar universitar.

Recenzenți:

Vladlen VERESHCHETIN, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Curtea Internațională de Justiție a ONU (Haga, Olanda).

Aslan ABASHIDZE, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea Rusă de Prietenie a Popoarelor (Moscova, Federația Rusă).

Dumitra POPESCU, doctor în drept, profesor universitar, Institutul de Cercetări Juridice „Rădulescu” al Academiei Române (București, România).

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Burian, Alexandru ; Burian, Cristina

Drept internațional cosmic (spațial). Note de curs. : (Studii univ., ciclul 1) / Alexandru Burian, Cristina Burian ; Univ. de Studii Europene din Moldova, Fac. de Drept, Catedra Drept Public. – Chișinău.: Universitatea de Studii Europene din Moldova, 2016 (CEP USM). - 148 p.

Bibliogr. p. 81-92 (82 tit.).

ISBN 978-9975-71-861-5

100 ex.

341.229 (075.8)

Copyright ©Alexandru BURIAN, Cristina BURIAN, 2016.

All rights reserved

ISBN 978-9975-71-861-5

<https://doi.org/10.61753/ISBN978-9975-71-861-5>

CUPRINS:

Preliminarii	5
Obiectivele generale ale disciplinei	7
Noțiuni introductive	9
Capitolul 1. Regimul de drept al spațiului cosmic	13
2.1 <i>Definiția, subiectele și izvoarele dreptului internațional cosmic</i>	13
2.2. <i>Principiile de bază ale dreptului internațional cosmic</i>	27
2.3. <i>Statutul astronautilor, salvarea și reîntoarcerea lor și restituirea obiectelor lansate în spațiul cosmic</i>	32
2.4. <i>Răspunderea internațională pentru daune cauzate de obiecte lansate în spațiul cosmic</i>	36
2.5. <i>Principiile privind teledetecția prin sateliți</i>	42
Capitolul 2. Regimul juridic al corpurilor cerești	48
Capitolul 3. „Deșeurile spațiale” și asigurarea securității ecologice	56
Capitolul 4. Cooperarea internațională în domeniul cercetării și utilizării spațiului cosmic	62
5.1 <i>Cooperarea statelor în explorarea spațială</i>	62
5.2 <i>Organizațiile internaționale și dreptul internațional cosmic (spațial)</i>	65
5.3 <i>Stația Spațială Internațională</i>	68
Capitolul 5. Evoluția dreptului internațional cosmic (spațial)	72
6.1 <i>Starea actuală și perspectivele reglementării juridice internaționale a activităților spațiale</i>	72
6.2 <i>Deficiențele regimului actual al dreptului internațional cosmic (spațial)</i>	76

6.2.1 Probleme de ordin general ale dreptului internațional cosmic (spațial).....	76
6.2.2 Dezavantajele cadrului legislativ.....	80
6.2.3 Noi probleme de drept internațional spațial în legătură cu apariția unor noi domenii de activități spațiale.....	84.
6.2.4 Problemele legate de apariția unor noi participanți la activitățile spațiale.....	86
6.2.5 Probleme de drept internațional spațial legate de apariția unor noi riscuri strategice.....	88
Concluzii	84
Bibliografie	86

Anexe:

Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967.

Convenția cu privire la răspunderea internațională pentru daunele provocate de obiectele spațiale", din 29 martie 1972.

Соглашение о спасении космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года.

Конвенция о регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство. Принята резолюцией 3235 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 12 ноября 1974 года.

Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах. Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН от 5 декабря 1979 года.

PRELIMINARII

Dreptul internațional cosmic (spațial) este o ramură de sine stătătoare a dreptului internațional public. Cursul dat reprezintă o aprofundare în tematica, deja inițiată, pe parcursul predării cursului normativ „Drept internațional public”.

Scopul disciplinei este de a familiariza studenții cu cadrul juridic internațional și național al activității statelor și organizațiilor internaționale în domeniul explorării spațiului cosmic.

Materialele didactice propuse în prezenta lucrare au scopul de a aprofunda cunoștințele studenților în materia dreptului cosmic și sunt prezentate sub formă de expunere teoretică a noțiunilor de bază a acestei ramuri a dreptului internațional public, cât și sub formă de acte normative, naționale și internaționale anexate integral.

Sunt analizate definiția, subiectele și izvoarele dreptului internațional cosmic, principiile de bază ale dreptului internațional cosmic, statutul astronauților, salvarea și reîntoarcerea lor, cât și restituirea obiectelor lansate în spațiul cosmic.

În mod aparte se analizează răspunderea internațională pentru daune cauzate de obiecte lansate în spațiul cosmic.

În mod special se analizează regimul juridic al corpurilor cerești. Se atrage atenția și asupra compartimentelor privitor la „deșeurile spațiale” și asigurarea

securității ecologice.

Sunt analizate particularitățile și specificul Cooperării internațională în domeniul cercetării și utilizării spațiului cosmic

În anexe sunt prezentate acte normative naționale și internaționale care exemplifică regimul juridic al spațiului cosmic.

OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să definească conceptele și noțiunile dreptului relațiilor externe, în general, și a celui diplomatic și consular, în special;
- să definească noțiunile organelor de stat pentru relații externe și clasificarea lor conform criteriilor de competență și sediu;
- să relateze despre apariția și evoluția dreptului diplomatic și consular, precum și codificarea sa;
- să identifice legislația națională în materia dreptului diplomatic și consular;
- să identifice imunitățile și privilegiile diplomatice și subiecții care se bucură de acestea.

La nivel de aplicare:

- să stabilească natura juridică și bazele constituționale a politicii externe și a serviciului diplomatic al statului;
- să stabilească natura juridico-practică a funcțiilor organelor de stat în domeniul politicii externe;
- să stabilească natura juridică și caracterul reprezentativ al funcțiilor reprezentanțelor diplomatice și instituțiilor consulare;
- să generalizeze principiile imunităților și privilegiilor diplomatice și caracterul lor reprezentativ, natura juridică, conținutul lor concret;
- să interpreteze rolul și locul instituției „acreditarea prin cumul”, precum și a specificului procesului de numire în funcție

a șefilor misiunilor diplomatice, instituțiilor consulare și a personalului acestora;

- să analizeze activitatea unei ambasade, instituții consulare și reprezentanțe permanente pe lângă organizațiile internaționale ale Republicii Moldova;

- să analizeze ultimele evoluții și schimbări în activitatea instituțiilor diplomatice și consulare în condițiile integrării și globalizării relațiilor internaționale.

La nivel de integrare:

- să aprecieze rolul Ministerului Afacerilor Externe și serviciul diplomatic al Republicii Moldova în apărarea intereselor naționale ale statului;

- să propună măsuri concrete de perfecționare a activității organelor de stat pentru politica externă a Republicii Moldova;

- să propună măsuri de perfecționare a sistemului de pregătire, selectare și promovare a personalului diplomatic și consular al Republicii Moldova.

NOȚIUNI INTRODUCATIVE

Primele explorări și investigații ale spațiului cosmic, care s-au inițiat la 4 octombrie 1957 prin lansarea primului satelit artificial al Pământului, au evidențiat necesitatea elaborării unor principii și norme juridice, care să reglementeze relațiile dintre state în privința spațiului cosmic și activităților spațiale.

În apariția și dezvoltarea dreptului internațional al spațiului cosmic rolul principal l-a avut O.N.U., în cadrul căreia în 1958 s-a înființat Comitetul pentru utilizarea pașnică a spațiului cosmic, divizat în două subcomitete – Subcomitetul pentru problemele tehnico-științifice și Subcomitetul pentru problemele juridice.¹

Pe parcursul a mai mult de 30 de ani în cadrul acestui Comitet au fost elaborate principalele acte normative internaționale care au format cadrul legal al Dreptului internațional al spațiului cosmic. Această activitate este reglementată și în legislațiile naționale ale statelor care participă la explorarea și utilizarea cosmosului și a corpurilor cerești.

¹ A se vedea: Жуков Г.П., Космическое право, Москва, «Международные отношения», 1966, с. 7-12; Grigore Geamănu, Dreptul internațional contemporan, București, 1965, p. 380-397.

De menționat, că în literatura de specialitate din domeniul respectiv există unele neînțelegeri și confundări privind terminologia utilizată. Spre exemplu, pentru a specifica denumirea a însăși ramurii de drept internațional public, care reglementează regimul juridic al spațiului respectiv, cât și relațiile dintre subiectele care participă la explorarea și utilizarea cosmosului, unii autori români (D. Popescu, A. Năstase)² folosesc termenul „dreptul spațiului extraatmosferic”, alții (D. Mazilu)³ preferă termenul „dreptul spațial”, terții (G. Geamănu, M.I.Niciu, A. Bolintineanu, I. Diaconu, R. Miga-Beșteliu)⁴ utilizează atât termenul „dreptul spațial” cât și termenele „dreptul cosmic”, „dreptul internațional cosmic” sau „reglementarea juridică a spațiului cosmic”.

În opinia noastră, termenul „dreptul spațiului extraatmosferic” este nereușit pentru a nominaliza ramura respectivă a dreptului internațional public, dat fiind faptul că activitățile spațiale pot fi efectuate atât în spațiul cosmic cât și în afara lui, inclusiv în atmosferă (spre exemplu, zborurile navelor cosmice „Shuttle” și „Buran”)⁵ și chiar pe Pământ

² Dumitra Popescu, Adrian Năstase, *Drept internațional public*, București, 1997, p. 183-192.

³ Dumitru Mazilu, *Dreptul internațional public*, Vol. I, București, ALL, 2001, p. 502-503.

⁴ Marțian I. Niciu, *Drept internațional public*, Vol. II, Ediția a II-a (revizuită și completată), Iași, 1996, p. 113-125; Alexandru Bolintineanu, Adrian Năstase, Bogdan Aurescu, *Drept internațional contemporan*, București, 2000, p. 248-253; Ion Diaconu, *Curs de drept internațional public*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, 1995, p. 139-141; Raluca Miga-Beșteliu, *Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public*, București, ALL, 1997, p. 253-260.

⁵ Бурьян А.Д., Проблема толкования действующих принципов и норм международного права, ограничивающих военное использование

(lansarea obiectelor cosmice și întoarcerea lor), iar problema limitelor reale ale atmosferei este absolut nedeterminată (molecule de aer au fost fixate la distanțe de zeci de mii de kilometri de la globul pământesc)⁶. Deci, unde-i acest spațiu, „extraatmosferic”, și care activități pot fi calificate doar ca „activități extraatmosferice”?

La fel de nereușită este și tentativa de a utiliza termenele „dreptul spațiului ultraterestru”⁷ sau „dreptul aerospațial”⁸ pentru a determina zonele de acțiune a activităților cosmice și a nominaliza ramura respectivă a dreptului internațional. Evident, că *spațiul ultraterestru* include în sine atât *spațiul aerian* cât și *spațiul cosmic*, regimul juridic al cărora este distinct. Cu atât mai mult, că până în prezent nu este rezolvată *problema delimitării spațiului aerian de spațiul cosmic*, chestie care „încurcă ițele” la infinit dat fiind faptul că asupra spațiului aerian se răspândește principiul suveranității naționale a statului, pe când spațiul cosmic nu este supus acestui principiu.

Referitor la termenul „drept spațial” menționăm, că în dreptul internațional public există deja noțiunile de „spații extrateritoriale” și „spații de folosință internațională” care cuprind *spațiul maritim*, *spațiul aerian* și *spațiul cosmic* în sensul utilizării lor în regim de *domeniu public internațional* (în engleză „*international commons*”). Însă, în asemenea

космоса // «Проблемы космического права». - Москва, ИИЕТ АН СССР, 1986.

⁶ Жуков Г.П., Космическое право, Москва, «Международные отношения», 1966, с. 8-14.

⁷ A se vedea: Silvia Maureen Williams, Derecho Internacional Contemporaneo: La utilizacion del Espacio Ultraterrestre, Abeledo-Perrot, Buenos Aires, 1990.

⁸A se vedea: N.Matesco-Matte, Aerospace Law, Toronto, Paris, 1977.

caz, utilizând termenul „dreptul spațial” doar în sensul *dreptului internațional al spațiului cosmic* riscăm, totuși, să comitem anumite confundări a noțiunilor de *spațiu* din toate aceste trei domenii distincte ale dreptului internațional public, care, după cum am indicat mai sus, au regimuri juridice diferite.

Pe de altă parte, credem că este o cale incorectă de a utiliza termene traduse *mot a mot* din franceză, spre exemplu, „droit de l'espace” și „droit de l'espace extraatmosferique”, cu atât mai mult că francezii utilizează în paralel și termenul „droit international cosmique”.⁹

În afară de aceasta, luând în considerație faptul că pioneri ai activităților cosmice au fost rușii și americanii, dar nu francezii, terminologia cea mai corectă este utilizată în limbile rusă și engleză, francezii utilizând doar termeni traduși din aceste limbi, și, pare-se, nu totdeauna atât de reușit.

În engleză, pentru a se evita aceste posibile confundări și inexactități, nu se utilizează termenul „law of space”, ci „law of outer space” („dreptul extraspațiului” sau „dreptul unui alt spațiu”, distinct de noțiunea de *spațiu* la general și, bineînțeles, de cel al *spațiului aerian*). Acest moment indică clar și fără echivoc, că termenul menționat se referă doar la spațiul cosmic.¹⁰

⁹ A se vedea: Nicolas Mateesco-Matte, *Droit aérospatial*, Paris, Edition: A. Pedone, 1969; Marco G. Marcoff, *Traite de Droit international public de l'espace*, Fribourg, Edition Universitaire, 1973; R. Quadri, *Droit international cosmique*, „Recueil des Cours”, Paris, 1960.

¹⁰ Christol Carl, Q., *The Modern International Law of Outer Space*, Pergamon Press, New York, 1982; Zhukov G., Kolosov Y., *International Space Law*, Praeger Publ., New York, 1984.

La fel se procedează și în rusă, care utilizează termenul concret - „международное космическое право” („dreptul internațional cosmic”), evitând astfel explicațiile inutile pentru a preciza despre ce spațiu sau ce domeniu de reglementare juridică este vorba.¹¹

Posibil, că ar fi binevenit să introducem și noi în uzanță un termen mai concret și mai bine conturat, care ar defini prin însăși denumirea sa atât limitele spațiale ale cosmosului și ale corpurilor cerești cât și a activităților cosmice propriu zise și a relațiilor dintre subiectele care participă la ele. În viziunea noastră acest termen ar putea fi „dreptul internațional al spațiului cosmic” sau „dreptul internațional cosmic”.

¹¹ A se vedea: Международное космическое право. Учебник./Отв. ред. А.С. Пирадов, Москва, «Международные отношения», 1985.

Capitolul 1

REGIMUL DE DREPT AL SPAȚIULUI COSMIC

1.1 Definiția, subiectele și izvoarele dreptului internațional cosmic

Dreptul internațional cosmic este o ramură a dreptului internațional public și constituie un ansamblul de norme juridice și principii de drept destinate reglementării relațiilor dintre subiectele sale, relații care iau naștere ca urmare a explorării și folosirii spațiului cosmic și a corpurilor cerești, și determinării regimului juridic al însăși spațiului cosmic propriu zis unde au loc aceste relații.¹²

Subiectele dreptului internațional cosmic sunt, în general, cele ale dreptului internațional public, cu excepția poporului care luptă pentru independență. Principalul subiect este *statul*, care este nu numai principalul purtător de drepturi și obligații, ci și creatorul și apărătorul dreptului internațional.

Subiecte ale dreptului internațional cosmic sînt și *organizațiile internaționale guvernamentale*, care desfășoară activități spațiale. Ele sînt subiecte derivate și limitate. Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în materia de exploatare și utilizare a spațiul cosmic, inclusiv al Lunii și altor corpuri cerești, din 27 ianuarie 1967 precizează că statele sînt competente să rezolve probleme

¹² A se vedea: Constantin Andronovici, *Dreptul internațional și cosmosul*, Iași, Edit. Junimea, 1981.

practice ivite în legătură cu activitățile spațiale ale organizațiilor internaționale (art. XIII, pct. 2) și ele răspund pentru activitatea acestor organizații.

Un alt subiect al dreptului internațional cosmic este *omenirea (umanitatea)*, în întregul ei. Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 stipulează că activitatea spațială trebuie desfășurată spre binele și în interesul tuturor țărilor, iar spațiul cosmic și corpurile cerești sînt „patrimoniul comun al umanității” (art. I, pct. 1). Omenirea (umanitatea) apare în dreptul internațional cosmic numai ca subiect de drepturi, și nu ca participant la raporturi juridice concrete.

Izvoarele dreptului internațional cosmic sunt, în general, cele ale dreptului internațional public.¹³ Principalul izvor este tratatul internațional. Un loc deosebit îl ocupă în dezvoltarea dreptului internațional al spațiului cosmic tratatele multilaterale, care consacră normele de bază ale dreptului internațional cosmic și care se aplică atât statelor, cît și organizațiilor internaționale.

Principalele tratate internaționale multilaterale ale dreptului internațional cosmic sunt:

— „Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în materia de exploatare și utilizare a spațiului cosmic, inclusiv al Lunei și altor corpuri cerești”, din 27 ianuarie 1967 (în vigoare din 10 octombrie 1967, denumit pe scurt „*Tratatul cu privire la spațiul cosmic*” din 1967)¹⁴ ;

¹³ A se vedea: Международное космическое право. Учебник./Отв. ред. Г.П. Жуков. - Москва, «Международные отношения», 1999.

¹⁴ Textul Tratatului vezi: Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967. [On-line:]

— „Acordul cu privire la salvarea astronautilor, reîntorcerea lor și restituirea obiectelor lansate în spațiul cosmic”, din 22 aprilie 1968 (In vigoare din 3 decembrie 1968, denumit pe scurt – „*Acordul cu privire la salvarea astronautilor din 1968*”)¹⁵;

— „Convenția cu privire la răspunderea internațională pentru daunele provocate de obiectele spațiale”, din 29 martie 1972 (în vigoare din 1 septembrie 1972, denumită pe scurt – „*Convenția cu privire la răspunderea internațională din 1972*”)¹⁶ ;

— „Convenția asupra înregistrării obiectelor lansate în spațiul cosmic”, din 14 ianuarie 1975 (în vigoare din 15 septembrie 1975, denumită pe scurt – „*Convenția cu privire la înregistrarea obiectelor cosmice din 1975*”)¹⁷ ;

<http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/space1.html> (Visited 25.04.2016).

¹⁵ Textul Acordului vezi: Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astronauts_rescue.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

¹⁶ Textul Convenției vezi: Convenția cu privire la răspunderea internațională pentru daunele provocate de obiectele spațiale”, din 29 martie 1972. - <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-29-martie-1972-cu-privire-la-raspunderea-internationala-pentru-daunele-cauzate-de-obiecte-lansate-in-spatiul-extraatmosferic-emitent-consiliul-de-stat-30815.html> (Vizitat: 15.05.2016).

¹⁷ Textul Convenției vezi: Конвенция о регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство. Принята резолюцией 3235 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 12 ноября 1974 года. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/objects_registration.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

— „Acordul cu privire la guvernarea activităților statelor pe Lună și celelalte corpuri cerești”, din 18 decembrie 1979 (în vigoare din 11 iulie 1984, denumit pe scurt – „*Acordul cu privire la activitatea pe Lună și celelalte corpuri cerești din 1979*”)¹⁸.

Statele au încheiat și alte tratate internaționale cu caracter special, prin care se reglementează fie anumite activități spațiale concrete (de exemplu: telecomunicațiile spațiale), fie au fost create organizații internaționale pentru activitatea spațială (de exemplu: „Convenția pentru înființarea Agenției Spațiale Europene” adoptată la Paris, la 30 mai 1975). De asemenea, au fost încheiate și tratate bilaterale de colaborare în activitatea spațială.

Un alt izvor al dreptului internațional al spațiului cosmic este cutuma internațională, care, în anumite condiții, îndeplinește un rol secundar în sistemul izvoarelor acestui drept.

Un rol special în spectrul izvoarelor de drept îl au rezoluțiile Adunării Generale a O.N.U. Ele sînt izvoare secundare ale dreptului internațional cosmic.

Dreptul internațional cosmic prezintă și anumite particularități. De la început, el a avut un pronunțat caracter de universalitate, fiind aplicabil tuturor statelor și celorlalte subiecte ale sale.

O altă particularitate a sa este caracterul său profund umanist și pașnic. De la bun început, chiar de la perioada inițială, dreptul internațional cosmic s-a constituit, fără

¹⁸ Textul Convenției vezi: Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах. Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН от 5 декабря 1979 года. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/moon_agreement.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

echivoc, ca un drept al păcii și colaborării internaționale, în folosul întregii omeniri.

De menționat, că dreptul internațional cosmic este un domeniu original și autonom în cadrul dreptului internațional public. El nu este o simplă „extindere mecanică” a principiilor, normelor și instituțiilor dreptului internațional public asupra activității cosmice. El s-a dezvoltat ca un drept original, ceea ce îi conferă și autonomia pe care o are.

1.2. Principiile de bază ale dreptului internațional cosmic

Principiile de bază ale dreptului internațional cosmic au fost consacrate și reglementate în Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967.¹⁹ Ele stau la baza regimului juridic al activității spațiale a statelor și organizațiilor internaționale, cât și a spațiului cosmic și al corpurilor cerești. Acest principii are un caracter imperativ și este criteriul principal al legalității activității cosmice și spațiale.

Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 s-a limitat doar la enunțarea acestor principii. El nu a precizat conținutul lor și nu definește anumite noțiuni de bază ale dreptului cosmic, importante pentru interpretarea și aplicarea corectă a principiilor de bază. Astfel, nu sînt definite în Tratat noțiunile de activitate cosmică (spațială), delimitarea spațiului cosmic de spațiul aerian, delimitarea obiectelor cosmice (spațiale) civile de cele militare etc.

Aspectul general și lacunar al reglementărilor din Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 a fost recunoscut de Adunarea Generală a O.N.U. care a cerut elaborarea și

¹⁹ A se vedea: Международное космическое право. Учебник./Отв. ред. А.С. Пирадов, Москва, «Международные отношения», 1985.

adoptarea de noi tratate privind activitățile cosmice și spațiale, care să concretizeze prevederile Tratatului menționat și să-l completeze.

Principiile de bază ale dreptului internațional cosmic sînt :

a) *Principiul folosirii cosmosului (a spațiului cosmic și a corpurilor cerești) exclusiv în scopuri pașnice.* El este prevăzut în mai multe articole ale Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967. Astfel, articolul III al Tratatului stabilește obligația statelor de a desfășura activități cosmice (spațiale) în interesul menținerii păcii, iar în articolul IX se proclamă „explorarea și folosirea pașnică a spațiului cosmic, inclusiv al Lunei și celorlalte corpuri cerești”. Acest principiu este reafirmat și în alte tratate de drept cosmic, cît și în rezoluțiile Adunării Generale a O.N.U. (Spre exemplu, rezoluția intitulată „Folosirea spațiului cosmic în scopuri exclusiv pașnice, în folosul umanității”, din anul 1983. În ea se prevede: „Adunarea Generală declară că excluderea spațiului cosmic din domeniul cursei înarmărilor trebuie să devină o normă obligatorie...”.)

b) *Principiul explorării și folosirii cosmosului spre binele și în interesul tuturor țărilor, al întregii omeniri.* Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 stipulează : „Explorarea și folosirea spațiului cosmic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești, trebuie făcute spre binele și în interesul tuturor țărilor, indiferent de gradul lor de dezvoltare economică sau științifică” (art. I).

Din acest principiu rezultă obligația statelor de a se asigura că de rezultatele activității cosmice vor beneficia toate țările și popoarele. Realizarea acestui principiu implică o colaborare cît mai strînsă între state în activitatea lor spațială, colaborare care trebuie să îmbrace o formă instituționalizată, printr-o organizație internațională cu

caracter de universalitate și cu competențele precise, în acest domeniu.

c) *Principiul libertății de explorare și folosire a cosmosului (a spațiului cosmic și a corpurilor cerești) de către toate statele (principiul libertății cosmosului)*. Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 îl formulează astfel : „Spațiul cosmic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești, poate fi explorat și folosit în mod liber de către toate statele, fără nici o discriminare, în condiții de egalitate și în conformitate cu dreptul internațional, toate regiunile corpurilor cerești trebuie să fie liber accesibile (art. I, al. 2). Din acest principiu decurg următoarele drepturi pentru state și organizațiile internaționale: dreptul de a desfășura activități pașnice în cosmos; dreptul lor de acces, în condiții de egalitate, în spațiul cosmic și pe corpurile cerești, dreptul lor la libera explorare și folosire a cosmosului; dreptul tuturor țărilor de a avea acces la rezultatele activității științifice spațiale; libertatea de acces la instalațiile, stațiile, și vehiculele spațiale ale altor state, de pe corpurile cerești.

Exercitarea acestui drept de acces la stațiile sau instalațiile spațiale ale altui stat, de pe corpurile cerești, este condiționată de notificarea prealabilă a vizitei statului care este proprietarul obiectului spațial respectiv, iar vizita nu trebuie să stânjenească activitatea obiectului respectiv. La baza acestor vizite stă principiul reciprocității (art. XII).

d) *Principiul neadmiterii apropiatăunii cosmosului*. Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 prevede că spațiul cosmic și corpurile cerești nu pot face obiectul apropiatăunii naționale din partea statelor, prin proclamarea suveranității lor, prin folosință, sau prin alt mijloc (art. II). Acest principiu instituie interdicția și, totodată, obligația pentru state să nu-și extindă suveranitatea lor asupra

spațiului cosmic și corpurile cerești (sau asupra unor zone ale lor). De asemenea, se interzice oricărei altei entități (persoană fizică sau juridică) de a pretinde drepturi de proprietate sau suveranitate în cosmos, cu excepția *omenirii*.

Din actualele reglementări ale dreptului internațional cosmic rezultă că omenirea are față de spațiul cosmic și corpurile cerești doar un drept real de folosință, în temeiul căruia ea poate folosi cosmosul în propriul ei interes, ca patrimoniul ei comun²⁰.

Principiile libertății cosmosului, al neapropriațiunii naționale a spațiului cosmic și a corpurilor cerești, ca și principiul folosirii cosmosului numai în scopuri pașnice și în folosul tuturor țărilor determină un regim juridic internațional al cosmosului, deosebit calitativ de regimul juridic al spațiului aerian al statelor. Datorită acestei situații a apărut și s-a impus chestiunea delimitării celor două spații.

Problema delimitării celor două spații este una dintre chestiunile care se discută de mai mult timp, în doctrina de drept cosmic, ca și în cadrul lucrărilor Subcomitetului juridic al Comitetului O.N.U. pentru folosirea spațiului cosmic în scopuri pașnice.

Dezbaterile referitoare la această problemă au caracter controversat, ceea ce a dus la conturarea a două poziții principale. Una este cea a „*teoriei spațiale*”, care susține necesitatea stabilirii unei „frontiere”, de natură convențională și artificială, între cele două spații. Se propune ca această frontieră să se situeze la o înălțime între 100—110 de km., limita aproximativă a zonei de atracție a Pământului

²⁰ A se vedea: Zhukov G., Kolosov Y., *International Space Law*, Praeger Publ., New York, 1984.

care influențează asupra modalităților de utilizare a aparatelor cosmice. Prin *frontiera convențională* menționată, s-ar stabili de unde începe spațiul cosmic și se aplică dreptul internațional cosmic.

A doua poziție este „*teoria funcțională*”, care consideră că nu este neapărat nevoie de a delimita cele două spații, aerian și cosmic, ci de a determina regimul juridic al activităților concrete în dependență de funcțiile aparatului (obiectului) de zbor. Apariția însă a aparatelor cosmice de tipul „Shuttle” și „Buran”, care funcționează atât în spațiul cosmic cât și în spațiul aerian, au pus punctul pe „i” în discuție, revenind la prioritatea primei poziții bazate pe principiul trasării frontierei convenționale.

e) *Principiul păstrării jurisdicției și proprietății statului de lansare asupra obiectelor cosmice și a echipajelor lor.* Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 precizează : „Statul — parte în a cărui registru este înscris obiectul lansat în spațiul cosmic va păstra jurisdicția și controlul asupra unui asemenea obiect și asupra personalului lui, cât timp este în spațiul cosmic sau pe un corp ceresc” (ari VIII). Aceste drepturi ale statului de lansare se exercită și în cazul unui accident sau aterizare forțată a obiectului spațial, în alt loc decât unde era așteptat.

Pentru ca un stat să-și exercite dreptul de proprietate și jurisdicția asupra unui obiect spațial este necesar ca obiectul respectiv să fie înregistrat în registrul aceluia stat. Convenția cu privire la înregistrarea obiectelor cosmice din 1975, stabilește obligația statelor, care desfășoară activitate spațială, de a înmatricula obiectele cosmice lansate de ele în registrul lor național („înmatricularea națională”), precum și în registrul Secretarului general al O.N.U. („înmatricularea internațională”).

f) *Principiul cooperării internaționale în activitatea cosmică*, în preambulul Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967 se arată că „lărgirea cooperării internaționale, atât în ce privește aspectele științifice, precum și cele juridice ale explorării și folosirii spațiului cosmic în scopuri pașnice „va contribui la dezvoltarea înțelegerii mutuale și la consolidarea relațiilor de prietenie dintre state și popoare" (al. 5 și 6). De asemenea, Tratatul stipulează obligația statelor de a facilita și încuraja cooperarea internațională în domeniul cercetărilor științifice din cosmos (art. I, pct. 3).

Tratatul mai cere statelor ca în activitatea lor spațială să ia în considerare „interesele corespunzătoare ale tuturor celorlalte state părți la tratat" (art. IX), și să facă schimb de informații între ele, care să fie comunicate prin intermediul Secretarului general al O.N.U. publicului și comunității științifice internaționale (art. XI).

g) *Principiul interzicerii contaminării cosmosului și de a produce schimbări nocive în mediul terestru*. Statele sînt datorate ca în activitatea lor cosmică să evite contaminarea dăunătoare a spațiului cosmic și a corpurilor cerești, precum și schimbările nocive în mediul terestru, ca urmare a introducerii de substanțe extraterestre (art. IX).

h) *Principiul răspunderii internaționale a statelor pentru întreaga activitate spațială*. Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 precizează că statele poartă responsabilitatea internațională pentru activitățile naționale în cosmos, indiferent dacă ele sînt desfășurate de organe guvernamentale sau neguvernamentale (art. VI). Statul care lansează un obiect cosmic sau asigură lansarea lui, sau statul pe a cărui teritoriu sau instalații a fost lansat obiectul poartă răspunderea internațională pentru daunele provocate de acel

obiect sau elemente componente ale sale, pe pământ, în atmosferă sau în cosmos (art. VII).

i) *Principiul considerării astronautilor ca trimiși ai omenirii.* Din acest principiu rezultă obligația principală pentru state de a proteja și ajuta astronautii, în caz că se află în primejdie, au aterizat forțat pe teritoriul altui stat decât cel de lansare, sau au amerizat forțat în altă zonă a oceanului, decât unde erau așteptați.

1.3. Statutul astronautilor, salvarea și reîntoarcerea lor și restituirea obiectelor lansate în spațiul cosmic

Potrivit *Tratatului cu privire la spațiul cosmic* din 1967 (art. V), astronautii trebuie considerați ca trimiși ai omenirii în spațiul cosmic, iar statele sînt obligate să le acorde asistență și protejare în caz de accident, de pericol sau de aterizare forțată pe teritoriul unui alt stat sau de amerizare în marea liberă.²¹

Salvarea astronautilor și restituirea obiectelor lansate în spațiul cosmic sînt reglementate prin *Acordul cu privire la salvarea astronautilor* din 1968.²² El este primul tratat internațional prin care s-a urmărit dezvoltarea și precizarea unor prevederi ale *Tratatului cu privire la spațiul cosmic* din

²¹ A se vedea: Верещетин В.С., Международное сотрудничество в космосе. Правовые вопросы. - Москва, «Наука», 1977; Bauza Araujo A., Principios de Derecho Espacial, Montevideo, Editorial M.B.A., 1977.

²² Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astronauts_rescue.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

1967, în special prevederile cuprinse în articolele V, al. I și VIII.

Acordul cu privire la salvarea astronautilor din 1968 stabilește obligațiile care revin statelor părți referitoare la salvarea astronautilor, reîntoarcerea lor și restituirea obiectelor cosmice.

Referitor la *salvarea astronautilor și reîntoarcerea lor la statul de lansare*, acordul stabilește trei categorii de obligații. Prima o constituie obligația de informare a statului de lansare și a Secretariatului general al O.N.U. despre echipajul aflat în pericol. A doua obligație este cea de salvare a astronautilor. Îndeplinirea ei depinde de situația dacă ei au ajuns pe teritoriul unui stat sau într-un spațiu nesupus jurisdicției vreunui stat.

Dacă astronautii au ajuns pe teritoriul unui stat, altul decât cel de lansare a lor, statul respectiv trebuie să le acorde tot ajutorul posibil și să informeze statul de lansare (autoritatea de lansare) și pe Secretarul general al O.N.U. despre măsurile luate (art. 2). La acțiunea de salvare a astronautilor poate participa și statul de lansare, sub conducerea statului pe a cărui teritoriu au ajuns astronautii.

În cazul când astronautii au ajuns într-un loc nesupus jurisdicției vreunui stat, toate statele, care pot să le acorde ajutor, trebuie să acționeze și să informeze despre acțiunile lor statul de lansare a astronautilor și pe Secretarul general al O.N.U.

A treia obligație care revine statelor părți la acord este să asigure reîntoarcerea astronautilor la statul de lansare. Acordul precizează că reîntoarcerea astronautilor trebuie făcută imediat și în condiții de securitate pentru ei (art. 4).

Referitor la *recuperarea și restituirea obiectelor spațiale sau a unor elemente ale lor*, acordul stabilește tot trei obligații principale, care revin statelor părți.

Prima obligație este de informare a statului de lansare a obiectului spațial și a Secretarului general al O.N.U. (art. 5). A doua obligație este de recuperare a obiectului spațial. Pentru realizarea ei, statul de lansare a obiectului spațial trebuie să comunice statului care îl deține date pentru identificarea faptului că îi aparține acel obiect (art. 5). A treia obligație este de restituire a obiectului spațial. Cheltuielile de recuperare sînt suportate de statul care a lansat acel obiect spațial.

Restituirea obiectelor spațiale se face numai la cererea statului de lansare a obiectului, în cazul când obiectul spațial prezintă un pericol deosebit (de exemplu are la bord o sursă de energie nucleară). La acțiunea de recuperare a obiectului cosmic trebuie să participe și statul de lansare, pentru, eliminarea pericolului (art. 5, al. 4).

1.4. Răspunderea internațională pentru daune cauzate de obiecte lansate în spațiul cosmic

Din principiul jurisdicției și controlului statului de lansare rezultă și principiul răspunderii. În acest sens, Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 prevede, în art. VII, că statele sînt responsabile pe plan internațional pentru daune cauzate unui alt stat sau persoanelor fizice sau juridice, de obiecte lansate în spațiul cosmic de ele sau de părțile lor componente, indiferent dacă aceste daune se produc pe pământ, în aer sau în spațiul cosmic.²³

²³ Dumitra Popescu, Răspunderea internațională în domeniul dreptului extraatmosferic, în „Studii de drept românesc”, nr. 3, 1996, p. 217-224.

Convenția cu privire la răspunderea internațională din 1972 stabilește reglementări detaliate privind răspunderea pentru daune cauzate de obiectele lansate în spațiul cosmic. Menționăm îndeosebi faptul că prin convenție se introduce răspunderea obiectivă absolută a statului de lansare pentru daunele cauzate de obiectul său spațial la sol sau aeronavelor în zbor și răspunderea bazată pe culpă pentru daunele cauzate în orice alt loc decât la sol unui obiect spațial al unui stat de lansare sau persoanelor ori bunurilor aflate la bordul unui obiect spațial de către un obiect spațial al unui alt stat de lansare.²⁴

În legătură cu problema răspunderii pentru daune cauzate pe teritoriul altui stat, menționăm cazul satelitului sovietic „Cosmos—954”, care, în 1978 s-a dezintegrat în spațiu și unele părți (resturi radioactive) ale acestuia au căzut pe teritoriul Canadei. Cazul a fost soluționat pe cale amiabilă, în cadrul diplomatic și fosta URSS a plătit compensații Canadei în valoare de 3 milioane dolari canadieni pentru pagubele cauzate în legătură cu investigațiile pentru găsierea resturilor satelitului, precum și pentru decontaminarea zonei.

De menționat, că conținutul negocierilor canadiano-sovietice pentru soluționarea acestui caz nu au fost date publicității, însă în literatura de specialitate discuțiile cu privire la accidentul provocat de „Cosmos—954” s-au axat la două probleme : 1) dacă daunele cauzale, întrucât erau provocate de resturi radioactive, cad sau nu sub incidența art. 1 din Convenția privind răspunderea pentru daune cauzate de obiecte spațiale; 2) dacă acest caz a fost soluționat pe baza

²⁴ A se vedea: Cocca A.A.: Consolidacion del Derecho Espacial, Astrea, Buenos Aires, 1971; Ferrer M.A., Derecho Espacial, Plus Ultra, Buenos Aires, 1976.

Convenției privind răspunderea sau și a Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967 ori pe baza principiilor generale de drept internațional. Pentru ambele probleme s-au emis opinii atât negative cât și pozitive. Una dintre opiniile pozitive afirmă că nu poate să existe nici un dubiu asupra aplicabilității Convenției la soluționarea incidentului soviet o-canadian.

Dealtfel, incidente sau accidente s-au mai produs de-a lungul timpului, de exemplu, în octombrie 1995, o rachetă americană cu un satelit la bord a explodat la 45 de secunde de la lansarea de pe rampa NASA de la Wallops Island (Virginia), fără a produce victime, după cum au anunțat autoritățile americane, și fără a afecta teritoriul unui alt stat. În februarie 1996, la 20 de secunde după lansare, racheta chinezească de tip „Long March 3B” a explodat și s-a prăbușit. Autoritățile chineze nu au furnizat date, privind posibilele victime sau pagube.

2.5. Principiile privind teledetecția prin sateliți

Teledetecția (*remote sensing*) este o metodă prin care se poate determina natura și starea resurselor naturale, elementelor naturale și elementelor mediului înconjurător al pământului prin observații și măsurători făcute de pe obiecte lansate în spațiul cosmic.²⁵

²⁵ Бурьян А. Д. Международно-правовые аспекты борьбы Советского Союза против гонки вооружений в космическом пространстве: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.10 - Международное право /А. Д. Бурьян; Науч. рук. В. С. Верещетин; Академия наук СССР. Институт государства и права. - М.,1987. -27 с. - <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=51872> (Vizitat: 15.05.2016).

Comitetul special al O.N.U pentru utilizarea pașnică a spațiului cosmic (COPOUS) a creat, în 1971, un grup de lucru special destinația căruia era de a perfecta cadrul juridic al teledetecției prin sateliți.

După lungi dezbateri, Subcomitetul juridic al COPOUS a elaborat 15 principii privind teledetecția, adoptate de Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția nr .14/65 din 11 decembrie 1986.

Cea mai importantă problemă în acest context este cea a rolului suveranității. Teledetecția se efectuează prin sateliții unui stat cu o tehnologie avansată asupra teritoriilor altor state care n-au posibilități să o efectueze și constă în stabilirea bogățiilor subsolului acelor state²⁶.

Principiul I a enunțat ca scopuri ale teledetecției îmbunătățirea folosirii resurselor naturale, utilizării pământurilor și protecției mediului. Principiul XIII obligă statul sator să accepte consultații cu statul supuste teledetecției, să înlesnească posibilitățile pentru participare și să sporească beneficiile comune.

Ca o reglementare generală, principiul XII a căutat să găsească o convergență între drepturile suverane ale statului pentru care s-a efectuat teledetecția și suveranitatea statului care o execută. Acest principiu recunoaște dreptul statului ce efectuează teledetecția de a culege informațiile respective și acordă statului pe teritoriul căruia s-a efectuat teledetecția accesul la informațiile obținute, afirmând dreptul suveran al aceluia stat asupra acestor informații.

Nevoile țărilor în curs de dezvoltare au fost afirmate expres în principiile II, IX și XII. Potrivit principiului XII,

²⁶ A se vedea: The Declaration of Bogota, 1976. [On-line:] http://www.root.ps/download/ASM/dec_bogota.pdf (Vizitat: 17.05.2016).

toate statele, indiferent dacă sunt în curs de dezvoltare sau avansate trebuie să aibă acces la produsul teledetecției, pe o bază nediscriminatorie și în condiții rezonabile de plată.

Se prevede astfel că statul supus teledetecției va avea acces la informația analizată privind teritoriul sub jurisdicția sa, informație aflată în posesia oricărui stat care participă, la activități de teledetecție, în condițiile egale, luând în mod special în considerare nevoile și interesele țărilor în curs de dezvoltare.

În același sens, nevoile speciale ale țărilor în curs de dezvoltare au fost afirmate expres în principiile II, IX, XV, iar statele ce efectuează teledetecția și-au asumat obligația să nu facă discriminări pe motive legate de condițiile de dezvoltare economică, socială, științifică și tehnologică ale statelor respective. Toate statele în curs de dezvoltare sau avansate urmează să aibă acces la rezultatul teledetecției pe o bază nediscriminatorie și în condiții rezonabile în ceea ce privește costurile.

În esență s-a căzut de acord ca suveranitatea națională să fie aplicată în așa fel încât să faciliteze cooperarea internațională și să contribuie la atingerea scopurilor comunității mondiale.

Capitolul 2

REGIMUL JURIDIC AL CORPURILOR CEREȘTI

În Acordul cu privire la activitatea pe Lună și celelalte corpuri cerești din 1979²⁷ se concretizează și se dezvoltă unele prevederi ale Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967 și se contribuie la dezvoltarea dreptului internațional al spațiului cosmic.²⁸

Acordul din 1979 se aplică, în primul rând, Lunii, dar și celorlalte corpuri cerești din interiorul sistemului nostru solar, cu excepția Pământului. De asemenea, el nu se aplică materiei extraterestre care ajunge pe suprafața Pământului prin mijloace naturale (art. 1, pct. 1 și 3).

Acordul reafirmă că toate activitățile statelor pe Lună și celelalte corpuri cerești trebuie să se facă „în interesul păcii și securității internaționale și pentru încurajarea cooperăției internaționale, cu luarea în considerare a intereselor respective ale tuturor statelor părți” (art. 2).

Acordul din 1979 aduce elemente noi în precizarea principiului folosirii cosmosului numai în scopuri pașnice,

²⁷ Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах. Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН от 5 декабря 1979 года. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/moon_agreement.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

²⁸ А се vedeа: Василевская Э. Г., Правовой статус природных ресурсов Луны и планет – Москва, «Наука», 1978.

precizând că el implică nefolosirea forței sau amenințarea cu forța sau alte acte ostile pe Lună și celelalte corpuri cerești, sau împotriva Pământului, navelor cosmice, echipajelor lor sau împotriva altor obiecte spațiale (art. 3, pct. 2).

Acordul interzice statelor părți să „instaleze pe orbită circumlunară sau pe altă traiectorie în direcția Lunii sau în jurul ei obiecte purtătoare de arme nucleare sau a oricărui tip de arme de distrugere în masă, nici să plaseze sau să folosească astfel de arme pe suprafață sau în subsolul Lunii” (art. 3, pct. 3). Prin aceste prevederi ale sale, acordul stabilește un statut de *denuclearizare a Lumi și a celorlalte corpuri cerești*, interzicând toate armele de distrugere în masă, cum sînt : arma chimică, bacteriologică, etc. El prevede și *demilitarizarea* Lunii și a celorlalte corpuri cerești, interzicând statelor să amenajeze instalații militare pe ele, să construiască fortificații, să experimenteze diferite tipuri de arme și să desfășoare manevre militare pe corpurile cerești.

Cu privire la activitatea spațială a statelor pe corpurile cerești, acordul le cere să ia în considerare interesele generației actuale și ale generațiilor viitoare ale omenirii. De asemenea, statelor le revine obligația ca prin activitatea lor spațială, inclusiv pe corpurile cerești, să favorizeze ridicarea nivelului de viață și a condițiilor de progres și dezvoltarea economică și socială a omenirii" (art. 4, pct. 1). O altă cerință prevăzută în acord este ca statele și organizațiile internaționale, în activitatea lor pe corpurile cerești, să aplice principiul cooperării internaționale și al asistenței mutuale între ele (art. 4, pct. 2).

Acordul din 1979 cuprinde mai multe reguli referitoare la informarea care trebuie asigurată de state și de O.N.U. privind activitățile desfășurate pe corpurile cerești.

Statelor le revine obligația de a informa Secretarul general al O.N.U., publicul și comunitatea științifică internațională despre activitatea lor pe corpurile cerești. În cadrul acestei informări trebuie comunicate programul activităților lor pe corpurile cerești, ca și obiectele spațiale care urmează să ajungă pe ele și locul unde aceste obiecte își vor desfășura activitatea pe corpul ceresc, cât și durata misiunii lor. De asemenea, statele au datoria de a informa Secretarul general al O.N.U. și întreaga omenire despre rezultatele obținute de misiunile lor pe corpurile cerești, inclusiv în domeniul cercetărilor științifice. În desfășurarea acestor activități pe corpurile cerești este necesară evitarea suprapunerilor de activități ale diferitelor state, prin consultări între statele care desfășoară activități spațiale pe aceste corpuri.

Statelor le revine și obligația de a informa Secretarul general al O.N.U. și întreaga omenire despre orice fenomen descoperit pe Lună și celelalte corpuri cerești, sau în spațiul cosmic de natură să constituie un pericol pentru viața și sănătatea omului sau pentru orice altă formă de viață organică (art. 5).

Statele au și obligația de a informa Secretarul general al O.N.U. și celelalte state despre regiunile de pe corpurile cerești care prezintă un interes științific special pentru omenire (art. 7. pct. 3), precum și despre resursele naturale descoperite pe corpurile cerești (art. 11, pct. 6).

În general, tratatele de drept cosmic cuprind numeroase prevederi referitoare la informațiile pe care trebuie să le comunice statele și organizațiile internaționale ce desfășoară activități spațiale. Aceste dispoziții ale tratatelor se constituie într-un sistem care a dus la conturarea „*instanței informării*”.

în dreptul internațional al spațiului cosmic²⁹. Această instituție exprimă dreptul întregii omeniri de a cunoaște activitatea spațială și rezultatele ei și de a beneficia de ea toate țările și popoarele.

Acordul din 1979 contribuie la precizarea principiului libertății cosmosului, prin aplicarea acestuia la corpurile cerești. El precizează libertatea tuturor statelor, fără nici o discriminare, de a desfășura cercetări științifice pe Lună și celelalte corpuri cerești (art. 6, pct. 1). În temeiul acestei libertăți, statele au dreptul de a culege, de a ridica eșantioane, minerale sau de altă natură de pe corpurile cerești. Eșantioanele ridicate rămân în păstrarea statelor care le-au ridicat și ele pot fi folosite în scopuri pașnice (art. 6, pct. 2). De asemenea, statele au dreptul de a folosi o „cantitate rezonabilă” din mineralele aflate pe corpurile cerești pentru susținerea activității lor științifice.

Statelor le revine obligația, ca în cadrul activității lor științifice pe corpurile cerești, să faciliteze schimburile de personal științific între ele, ca și de la alte persoane care lucrează în instalațiile existente pe corpurile cerești (art. 6, pct. 3).

Acordul din 1979 reglementează și „libertatea de deplasare” a obiectelor spațiale și a astronauților pe corpurile cerești (art. 8). În temeiul acestei libertăți, statele au dreptul de a *aseliniza* obiecte spațiale și de a lansa astfel de obiecte de pe Lună, în alte direcții ; dreptul să-și plaseze astronauții și obiectele spațiale, stații spațiale, instalații în orice loc de pe suprafața sau subsolul corpurilor cerești; dreptul

²⁹ A se vedea: Zhukov G., Kolosov Y., International Space Law, Praeger Publ., New York, 1984.

astronauților, vehiculelor, stațiilor spațiale, etc. de a se deplasa, în mod liber, pe corpurile cerești (art. 8, pct. 2).

Acordul din 1979 consacră o nouă instituție a dreptului internațional cosmic și anume aceea a *„rezervațiilor științifice internaționale”*, de pe corpurile cerești. Se are în vedere acele regiuni ale corpurilor cerești care prezintă pentru omenire un interes științific special. Stabilirea acestor „rezervații științifice internaționale” se face prin acorduri încheiate de către state, pe baza cărora regiunile respective primesc un statut internațional, în vederea protejării lor (art. 7, pct. 3). Ele sînt patrimoniul comun al întregii omeniri și deschise accesului tuturor statelor.

În vederea desfășurării de activități pe corpurile cerești prezintă importanță instalarea pe ele, de către state, de „stații spațiale”. Acordul din 1979 stabilește dreptul fiecărui stat de a instala stații spațiale pe corpurile cerești (art. 9), care trebuie să ocupe numai suprafața necesară a corpului ceresc pentru „satisfacerea necesităților stației”. Statul care instalează o astfel de stație are obligația să informeze despre acest lucru Secretarul general al O.N.U., precizând locul unde a fost instalată stația, cu ce scopuri și să-i comunice periodic dacă ea continuă să funcționeze (art. 9, pct. 1).

Statului căruia îi aparține stația spațială îi revine numai o jurisdicție funcțională, asupra terenului unde a fost instalată stația. Această jurisdicție se menține numai atîta timp cît funcționează stația spațială. În amplasarea stației spațiale, statul respectiv trebuie să ia în considerare cerința de a nu împiedica exercitarea dreptului celorlalte state de a stabili stații spațiale pe acel corp ceresc (art. 9, pct. 2).

Ca regulă generală, acordul prevede că statele își păstrează jurisdicția și dreptul lor de proprietate asupra vehiculelor spațiale lansate de ele pe un corp ceresc, ca și

asupra instalațiilor, echipamentelor și stațiilor spațiale instalate de ele, pe corpurile cerești.

Referitor la asigurarea vieții, sănătății persoanelor care lucrează în stații spațiale de pe corpurile cerești acordul din 1979 prevede următoarele: astronauții aflați în pericol pe un corp ceresc au dreptul să folosească materialele, vehiculele, instalațiile, echipamentul și rezervele de pe acel corp ceresc, care aparțin altor state. Acordul stipulează: „toate vehiculele, materialele, stațiile, instalațiile și echipamentul parțial aflat pe Lună sînt accesibile celorlalte state” (art. 15, pct. 1). De asemenea, statele au datoria de a lua toate măsurile posibile pentru salvarea astronauților aflați în pericol pe un corp ceresc (art. 10). Statelor le revine și obligația de a informa statul de lansare și Secretarul general al O.N.U. despre descoperirea unui obiect spațial sau a unor elemente constitutive, care au ajuns pe un corp ceresc (art. 13).

Acordul din 1979 declară Luna și celelalte corpuri cerești ca fiind *”patrimoniul comun al omenirii”* (art. 11, pct. 1). Din această natură juridică a corpurilor cerești decurg următoarele: a) corpurile cerești nu pot face obiectul unei apropriațiuni naționale, nici a proclamării suveranității statelor asupra lor, ca urmare a ocupării sau folosirii acestora, sau printr-un alt mijloc (art. 11, pct. 2); b) suprafața și subsolul corpurilor cerești nu pot deveni proprietatea statelor, organizațiilor internaționale guvernamentale sau neguvernamentale, sau a persoanelor fizice ori juridice (art. 11, pct. 3); c) instalarea pe suprafața sau în subsolul corpurilor cerești de personal, vehicule, materiale, instalații, stații sau echipament spațial, inclusiv realizarea de lucrări pe suprafața lor, nu creează un drept de proprietate a statului de lansare asupra zonei ocupată de aceste obiecte spațiale și de astronauți; d) statele au dreptul să exploreze și să folosească

corpurile cerești în condiții de egalitate, fără nici o discriminare, în conformitate cu dreptul internațional și dispozițiile Acordului din 1979 (art. 11, pct. 4).

Acordul din 1979 stabilește unele dispoziții generale referitoare la explorarea și folosirea resurselor naturale ale corpurilor cerești, cerând statelor să instituie un regim internațional pentru explorarea și folosirea resurselor naturale ale corpurilor cerești. Acest regim urmează să fie stabilit în momentul când statele vor trece la acțiuni sistematice de explorare și folosire a resurselor naturale ale corpurilor cerești (art. 11, pct. 5). Acest regim internațional al resurselor naturale ale corpurilor cerești trebuie să aibă următoarele scopuri: să asigure punerea în valoare a acestor resurse, în mod sistematic și fără pericole; să fie asigurată administrarea lor rațională; să se asigure tuturor statelor posibilitatea de explorare și folosire a resurselor naturale ale corpurilor cerești, în folosul întregii omeniri; să se asigure o repartizare echitabilă a avantajelor obținute din exploatarea resurselor naturale ale corpurilor cerești tuturor statelor (art. 11, pct. 7).

Dispozițiile Acordului din 1979 se aplică și organizațiilor internaționale guvernamentale, care desfășoară activități spațiale.

Pentru nerespectarea dispozițiilor Acordului din 1979 răspund statele, ca și pentru eventualele accidente care se pot produce pe corpurile cerești și care produc daune obiectelor spațiale sau astronautilor altor state. Totodată, statele au dreptul de inspecție și control pentru a verifica legalitatea activității spațiale de pe corpurile cerești (art. 15, pct.).

Acordul din 1979 reglementează un drept de consultații între state atunci când unul dintre ele consideră că un alt stat

parte la acord nu respectă obligațiile care îi revin din acest act internațional (art. 11 pct. 2).

4. Dreptul național privind spațiul cosmic

Dezvoltarea dreptului internațional cosmic va fi, neîndoielnic, impulsionată și de legile naționale, în materie, existente în mai multe state și în primul rând în S.U.A., Rusia și statele Uniunii Europene.³⁰

Dreptul național privind spațiul cosmic este un ansamblu de norme juridice destinate reglementării relațiilor dintre subiectele de drept național apărute în legătură și ca rezultat al activității acestora în domeniul explorării și utilizării spațiului cosmic.

Primele reglementări în domeniul dreptului cosmic în S.U.A. au apărut încă din 1958, când a fost adoptată Legea cu privire la activitatea în domeniul aeronauticii și spațiului cosmic, în baza căreia a fost mai apoi creată și Administrația Națională Spațială și de Aeronautică (N.A.S.A.)³¹. Aceste reglementări au fost extinse și consolidate în baza Legii cu privire la sateliții de telecomunicații din 1962, Legii cu privire la lansarea în spațiul cosmic a sateliților comerciali din 1984, rectificată în 1988, Legii cu privire la comercializarea teledetecției prin sateliți, modificată în 1992.

Astfel de legi au fost adoptate și în alte state ca Franța (Legea cu privire la organizarea Centrului Național de Cercetări Spațiale, din 1961), Suedia (Legea cu privire la activitatea spațială, din 1982), Marea Britanie (Legea cu

³⁰ A se vedea: Международное космическое право. Учебник. / Отв. ред. Г.П. Жуков. - Москва, «Международные отношения», 1999.

³¹ United States Code, Title 51 - National and Commercial Space Programs. - <http://uscode.house.gov/download/annualhistoricalarchives/pdf/2010/2010usc51.pdf> (Vizitat: 15.05.2016).

privire la spațiul cosmic, din 1986), Italia (Legea cu privire la organizarea Agenției Naționale Spațiale, din 1988), Rusia (Legea cu privire la activitatea spațială, din 1993)³², Africa de Sud (Legea cu privire la spațiul cosmic, din 1993), Japonia, Brazilia, Argentina, India, Ucraina³³ etc.

³² Law of the Russian Federation "About Space Activity". Decree No. 5663-1 of the Russian House of Soviets. - http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nationalspacelaw/russian_federation/decreed_5663-1_E.html (Vizitat: 15.05.2016).

³³ Law of Ukraine of 15 November 1996: Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity. - http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nationalspacelaw/ukraine/ordinance_on_space_activity_1996E.html (Vizitat: 15.05.2016).

Capitolul 3

„DEȘEURILE SPAȚIALE” ȘI ASIGURAREA SECURITĂȚII ECOLOGICE

Noțiunea de „deșeu spațial” este aplicată față de toate obiectele artificiale și fragmente ale acestora care se află în spațiul cosmic, și care deja au eșuat, nu vor mai funcționa niciodată și nu vor fi capabile pentru a servi oricărui scop util, dar sunt un factor periculos căci pot produce efecte distrugătoare vehiculelor spațiale exploatare, mai ales celor pilotate.

În unele cazuri, fragmentele prea mari ale „deșeurilor” sau obiectele cosmice la bordul cărora se conțin materiale periculoase (nucleare, toxice, etc.) pot reprezenta o amenințare directă pentru spațiul terestru, în cazurile coborârii sale necontrolate de pe orbită, arderii incomplete la trecerea lor prin atmosfera Pământului și căderea, în legătură cu aceasta, a unor rămpșițe a acestor obiecte cosmice asupra orașelor, întreprinderilor industriale, centrelor de comunicație și transport, etc.

Problema poluării spațiului cosmic circumterestrial cu diverse „deșeuri spațiale” pur teoretic a apărut îndată după lansarea primilor sateliți artificiali ai Pământului în anii 50 ai secolului XX, însă la nivel internațional ea a obținut un statut oficial doar după ce Secretarul General al ONU la 10 decembrie 1993 a avut un discurs intitulat „Impactul

activităților spațiale asupra mediului”, în care a subliniat caracterul internațional și global al poluării și contaminării spațiului cosmic cu diverse deșeuri.³⁴

La etapa actuală în spațiul cosmic, pe orbitele circumterestre joase (până la 2000 km), se afla, conform diverselor date, mai mult de 300 mii de diverse obiecte și fragmente tehnogene cu o masa mai mare de 5000 tone.³⁵ Doar aproximativ 10% din ele au fost depistate, monitorizate și catalogizate cu ajutorul stațiilor optice și de radiolocație.³⁶

Există diverse opinii privitor la pericolul pe care îl prezintă deșeurile cosmice, însă este cert, că dacă în cele mai apropiate termene nu vor fi luate măsurile de rigoare activitățile spațiale pot deveni imposibile din cauza „efectului de cascadă”, care poate demara în rezultatul ciocnirii, între ele, a diverselor fragmente ale „deșeurilor spațiale”, înmulțind, la infinit, numărul noilor fragmente obținute în rezultatul acestor ciocniri (efectul Kessler).³⁷

Drept exemplu poate servi cazul când în rezultatul ciocnirii a doar două obiecte cosmice, a satelitului militar rus

³⁴ Космический мусор как угроза безопасности полета. // Космос-журнал.рф 15.06.2012. [On-line:] <http://www.cosmos-journal.ru/articles/952/> (Visited 22.04.2016).

³⁵ ООН: Аппаратам на орбите угрожают 300 тыс обломков космического мусора. // РИА Наука, 02.10.2009. [On-line:] <http://ria.ru/science/20091002/187328503.html> (Visited: 22.04.2016).

³⁶ Spre exemplu, Catalogul Comandamentului Strategic al SUA în 2013 conținea date referitor la 16600 deșeuri cosmice cu diametrul mai mare de 10 cm, iar Catalogul Rus de monitorizare a Cosmosului avea datele privitor la 15800 deșeuri cosmice de diversă mărime.

³⁷ D.J. Kessler and Burton G. Cour-Palais. Collision Frequency of Artificial Satellites: The Creation of a Debris Belt. In: Journal of Geophysical Research, June, 1, 1978, Vol. 83, No. A6. Paper number 8A0210, P. 2637-2646.

de telecomunicații „Kosmos-2251”, lansat pe orbită în 1993 și a satelitului comercial american de telecomunicații „Iridium-33”, lansat pe orbită în 1997, „deșeurile cosmice” de pe orbitele circumterestre au crescut considerabil: la 10 februarie 2009 aceste obiecte cosmice, ciocnindu-se, s-au distrus completamente, fragmentându-se în mai mult de 600 noi fragmente mari³⁸ și mai mult de 1200 fragmente mai mici.³⁹

La 11 ianuarie 2007 satelitul chinez „FenJun-1C” a fost distrus de o racheta chineză în scopul efectuării unor testări privitor la crearea armelor anti-satelit. Ca rezultat al acestei ciocniri a două obiecte cosmice în spațiul cosmic au apărut mai mult de 2800 noi fragmente ale „deșeurilor spațiale”, care, evident, prezintă pericol pentru activitățile de explorare a spațiului cosmic.⁴⁰

În prezent nu există careva metode sau tehnologii eficiente care în mod practic ar putea utiliza sau distruge „deșeurile cosmice” situate pe orbitele mai sus de 600 km de la Pământ, unde nu există efectul natural de distrugere al acestor deșeuri prin forța de atragere a Terrei și frânarea în atmosferă, care duce la arderea lor.

³⁸ Над Сибирью столкнулись российский и американский спутники . - Lenta.ru. 12.02.2009. On-line: <http://lenta.ru/news/2009/02/12/collision/> (Visited 22.04.2016)

³⁹ Назаренко А.И. Моделирование космического мусора - М.: ИКИ РАН, 2013. 216 с. (Серия «Механика, управление и информатика»), ISBN 978-5-9903101-6-2, ISSN 2075-6839: с. 188-200.

⁴⁰ An Assessment of the Current LEO Debris Environment and the Need for Active Debris Removal // NASA, Liou - 2010 - slide 3 "Growth of the Historical Debris Populations". [On-line:] <http://ntrs.nasa.gov/archive/nasa/casi.ntrs.nasa.gov/20100017146.pdf#page=4> (Vizitat: 18.05.2016).

Concomitent, sunt studiate diverse posibilități de utilizare a sateliților care ar putea distruge deșeurile cosmice cu ajutorul laserului, sau prin intermediul telepotrării deșeurilor pe alte orbite cosmice utilizând tunuri ionice sau lasere terestre, care ar frâna fragmentele deșeurilor atrăgându-le în atmosfera Pământului, unde ele ar putea să ardă în procesul frânării⁴¹.

Actualitatea acestei probleme este din ce în ce mai stridentă și necesitatea asigurării unei securități constante a aparatelor și obiectelor cosmice în condițiile creșterii rapide a deșeurilor cosmice impune statelor lumii necesitatea unei colaborări fructuoase în domeniul respectiv, în scopul soluționării ei.

Direcțiile prioritare ale cooperării internaționale în acest domeniu sunt:

- Monitorizarea ecologică a spațiului cosmic circumterestru, inclusiv a orbitei geostaționare, urmărirea și monitorizarea „deșeurilor spațiale”, catalogizarea lor.
- Modelarea matematică a „deșeurilor spațiale” și crearea unor sisteme informaționale internaționale în scopul prognozării pericolelor pentru aparatele și obiectele cosmice,

⁴¹ Буриан К. А. “Космический мусор” и экологическое право: реальность, тенденции, перспективы. In: Международная научно-практическая конференция "Евразийская интеграция: правовой и образовательный аспекты". ШКОЛА ИНТЕРЭКОПРАВА. Новосибирский государственный университет, 4-5 декабря 2014 г. (Burian K. A. “Kosmicheskiy musor” i jekologicheskoe pravo: real'nost', tendencii, perspektivy. In: Mezhdunarodnaja nauchno-prakticheskaja konferencija "Evrazijskaja integracija: pravovoj i obrazovatel'nyj aspekty". SHKOLA INTERJEKOPRAVA. Novosibirskij gosudarstvennyj universitet, 4-5 dekabrja 2014 g.). [Online:] http://iel2nd.ucoz.ru/NSUposter_K.A.Burian_C.pdf (Vizitat: 15.05.2016).

cât și monitorizării situațiilor periculoase de apropiere a fragmentelor „deșeurilor cosmice” de aparatele și obiectele cosmice sau coborârea necontrolată a acestora în atmosferă.

- Elaborarea metodelor și mecanismelor de protecție a aparatelor și obiectelor cosmice contra posibilelor acțiuni ale fragmentelor „deșeurilor spațiale” dominante de superviteze cosmice.

- Elaborarea și implementarea proiectelor privitor la curățirea spațiului cosmic circumterestru de „deșeuri spațiale”.

În această ordine de idei în prim plan apare problema răspunderii statelor pentru activitățile sale spațiale.

Regimul juridic al responsabilității în dreptul cosmic are o natură duală, responsabilitatea absolută și responsabilitatea pentru culpă. Astfel, pentru prejudiciile survenite pe Pământ sau pe o aeronava în zbor, responsabilitatea statului de lansare este absolută. Însă dacă prejudiciul se produce în afara suprafeței Pământului, într-un obiect spațial lansat de alt stat, sau persoanelor sau bunurilor de la bord, statul de lansare răspunde numai de pagubele produse din culpa sa, sau a persoanelor responsabile.⁴²

Răspunderea ambivalentă se aplica atât în situația în care lansarea se efectuează de un singur stat cât și în cazul în care lansarea se efectuează de mai multe state, situație în care răspunderea revine acestora din urmă, în mod solidar.

⁴² A se vedea: Convenția din 29 martie 1972 cu privire la răspunderea internațională pentru daunele cauzate de obiecte lansate în spațiul extraatmosferic. Publicat în Buletinul Oficial, Nr. 4 din 5 ianuarie 1980. [On-line:] <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-29-martie-1972-cu-privire-la-raspunderea-internationala-pentru-daunele-cauzate-de-obiecte-lansate-in-spatiul-extraatmosferic-emitent-consiliul-de-stat-30815.html> (Vizitat 25.04.2016).

Referitor la cererile pentru acoperirea prejudiciului, Convenția prevede că acestea se înaintează pe cale diplomatică. Extinzându-se responsabilitatea statelor pentru protejarea victimelor efectelor activităților spațiale se poate spune ca aria protecției diplomatice capătă o noua valență.⁴³

Instituția răspunderii în dreptul cosmic va trebui să fie dezvoltată și actualizată, întrucât subiectele ce desfășoară activități spațiale s-au amplificat, cuprinzând companii private, organizații nonguvernamentale, chiar persoane fizice. În ultima perioadă, dată fiind implicarea în activitatea spațială a altor domenii, cum ar fi transporturile, comerțul și turismul, responsabilitatea pentru pagubele cauzate de aceste activități poate fi aspectată atât ca responsabilitate civilă, cât și penală.⁴⁴

Tratatul cu privire la spațiul cosmic din 1967 prevede, în art. VII, că statele sînt responsabile pe plan internațional pentru daune cauzate unui alt stat sau persoanelor fizice sau juridice, de obiecte lansate în spațiul cosmic de ele sau de părțile lor componente, indiferent dacă aceste daune se produc pe pământ, în aer sau în spațiul cosmic.⁴⁵

⁴³ Neagu Corina. Evoluția cadrului juridic al activităților spațiale, cu privire specială la teledetecția prin sateliți. Teză de doctorat, Rezumat. Universitatea din București, Facultatea de drept, București, 2009. - 48 p.
// [On-line:]

<http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2009Noiembrie/Neagu%20Corina%20-%20Evolutia%20Cadrului%20Juridic%20al%20Activitatilor%20Spatiale%20cu%20Privire%20Speciala%20la%20Teledetectia%20prin%20Sateliti/Teza%20doctorat%20-%20Rezumat.pdf>. (Vizitat 25.04.2016).

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ A se vedea: Dumitra Popescu, Răspunderea internațională în domeniul dreptului extraatmosferic, în „Studii de drept românesc”, nr. 3, 1996, p. 217-224.

Convenția cu privire la răspunderea internațională din 1972 stabilește reglementări detaliate privind răspunderea pentru daune cauzate de obiectele lansate în spațiul cosmic.⁴⁶ Menționăm îndeosebi faptul că prin convenție se introduce răspunderea obiectivă absolută a statului de lansare pentru daunele cauzate de obiectul său spațial la sol sau aeronavelor în zbor și răspunderea bazată pe culpă pentru daunele cauzate în orice alt loc decât la sol unui obiect spațial al unui stat de lansare sau persoanelor ori bunurilor aflate la bordul unui obiect spațial de către un obiect spațial al unui alt stat de lansare.⁴⁷

În contextul studierii problemei privitor la răspunderea pentru daune cauzate pe teritoriul altui stat, menționăm cazul satelitului sovietic „Cosmos—954”, care, în 1978 s-a dezintegrat în spațiu și unele părți (resturi radioactive) ale acestuia au căzut pe teritoriul Canadei. Cazul a fost soluționat pe cale amiabilă, în cadrul diplomatic și fosta URSS a plătit compensații Canadei în valoare de 3 milioane dolari canadieni pentru pagubele cauzate în legătură cu investigațiile pentru găsirea resturilor satelitului, piecum și pentru decontaminarea zonei.⁴⁸

De menționat, că conținutul negocierilor canadiano-sovietice pentru soluționarea acestui caz nu au fost date

⁴⁶ См.: Международное космическое право. Отв.ред. Г.П. Жуков, Ю.М. Колосов. – Москва, «Международные отношения», 1999. – 360 с.

⁴⁷ Cocca A.A.: *Consolidacion del Derecho Espacial*, Astrea, Buenos Aires, 1971; Ferrer M.A., *Derecho Espacial*, Plus Ultra, Buenos Aires, 1976.

⁴⁸ Burian Alexandru. Drept internațional cosmic (spațial). În: *Drept Internațional public*, Ed. a 4-a (revăz. și adăugită). Red.-coord.: A. BURIAN. Ch.: S. n., 2012 (Tipogr. “Elena-V.I.” SRL). – 636 p. (p. 393-407). ISBN 978-9975-106-99-3.

publicității, însă în literatura de specialitate discuțiile cu privire la accidentul provocat de „Cosmos—954” s-au axat la două probleme : 1) dacă daunele cauzale, întrucât erau provocate de resturi radioactive, cad sau nu sub incidența art. I din Convenția privind răspunderea pentru daune cauzate de obiecte spațiale; 2) dacă acest caz a fost soluționat pe baza Convenției privind răspunderea sau și a Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967 ori pe baza principiilor generale de drept internațional. Pentru ambele probleme s-au emis opinii atât negative cât și pozitive. Una dintre opiniile pozitive afirmă că nu poate să existe nici un dubiu asupra aplicabilității Convenției la soluționarea incidentului soviet o-canadian.⁴⁹

Creșterea vertiginoasă a cantităților de „deșeuri cosmice” și pericolul pe care îl reprezintă aceste deșeuri atât pentru activitatea spațială, cât și pentru Pământ și alte corpuri cerești impune necesitatea adoptării unor noi acte normative internaționale, care ar obliga statele să respecte prevederile Principiul interzicerii contaminării cosmosului și de a produce schimbări nocive în mediul terestru.⁵⁰ Confor prevederilor acestui principiu al Dreptului internațional cosmic statele sînt datoare ca în activitatea lor cosmică să evite contaminarea dăunătoare a spațiului cosmic și a corpurilor cerești, precum și schimbările nocive în mediul

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 13 декабря 1963 г. N 1962 (XVIII) "Декларация правовых принципов, регулирующих деятельность государств по исследованию и использованию космического пространства". [On-line:] http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/outerspace_principles.shtml (Visited: 27.04.2016).

terestru, ca urmare a introducerii de substanțe extraterestre (art IX al Tratatului cu privire la spațiul cosmic din 1967).⁵¹

În 2007 Adunarea Generală a ONU a adoptat Principiile care guvernează acțiunile de preîntâmpinare a apariției „deșeurilor spațiale” solicitând tuturor statelor să respecte aceste principii.⁵²

Considerăm, că la etapa actuală este necesar de a încheia un acord multilateral privind răspunderea statelor pentru daunele aduse de deșeurile cosmice și susținem ideea ca acest acord să fie perfectat ca un protocol adițional la Convenția din 29 martie 1972 cu privire la răspunderea internațională pentru daunele cauzate de obiecte lansate în spațiul extraatmosferic.⁵³

⁵¹ Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967. [On-line:] <http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/space1.html> (Visited 25.04.2016).

⁵² «Руководящие принципы Комитета по использованию космического пространства в мирных целях Организации Объединённых Наций по предупреждению образования космического мусора». Утверждены резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН №A/RES/62/217, опубликованной 1 февраля 2008 г. [On-line:] http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/62/217&referer=http://www.un.org/en/ga/62/resolutions.shtml&Lang=R (Visited: 22.04.2016).

⁵³ Мохаммад С.А. Международно-правовые аспекты борьбы с негативными экологическими последствиями космической деятельности. // Евразийский юридический журнал, № 7 (26) 2010. [On-line:] http://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_jcontentplus&view=article&id=1065:-7-26-2010-&catid=110:2010-06-17-10-27-36&Itemid=196 (Visited: 22.04.2016).

Capitolul 4

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL CERCETĂRII ȘI UTILIZĂRII SPAȚIULUI COSMIC

4.1 Cooperarea statelor în explorarea spațială

Rolul exclusiv al cooperării internaționale în domeniul cercetării spațiale și aplicarea acestui principiu în practică necesită o clarificare precisă a conținutului juridic al principiului cooperării internaționale din punctul de vedere al dreptului internațional cosmic (spațial)⁵⁴. Principiul general al cooperării, stabilit de dreptul internațional este pe deplin aplicabil relațiilor interstatale legate de explorarea și utilizarea spațiului cosmic. Tratatul privind spațiul cosmic din 1967⁵⁵ a consacrat principiul cooperării între state ca unul dintre principiile generale, principiile de bază ale dreptului internațional cosmic (spațial).

Rolul principal în dezvoltarea cooperării între state în domeniul explorării și utilizării spațiului cosmic aparține Adunării Generale a ONU. Adunarea Generală a atins cel mai semnificativ progres în domeniul reglementării juridice

⁵⁴ A se vedea: Верещетин В.С., Международное сотрудничество в космосе. Правовые вопросы. - Москва, «Наука», 1977.

⁵⁵ Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27.01.1967. - http://disarmament.un.org/treaties/t/outer_space/text (Vizitat: 11.06.2016).

a activităților spațiale, și este considerată pe bună dreptate, un centru de cooperare internațională în elaborarea normelor dreptului internațional cosmic (spațial).

Adunarea Generală a ONU a adoptat: 1) Declarația privind principiile juridice a activităților spațiale în 1963, 2) Tratatul privind spațiul cosmic, 3) Acordul privind salvarea cosmonauților (astronauților), 4) Convenția privind răspunderea, 5) Convenția privind înregistrarea, 6) Acordul cu privire la Lună și alte corpuri cerești. Rolul său esențial în formarea și dezvoltarea dreptului internațional cosmic (spațial) s-a manifestat deja în crearea Comitetului Națiunilor Unite pentru utilizarea pașnică a Spațiului Cosmic în scopuri pașnice, mai bine cunoscut sub numele de Comitetul ONU pentru Spațiul Cosmic.

Principalele funcții ale Adunării Generale sunt: 1) formularea obiectivelor pentru studiul și dezvoltarea problemelor juridice ale explorării spațiului, 2) aprobarea recomandărilor Comitetului ONU pentru Spațiul Cosmic cu privire la aspectele legate de reglementarea juridică a activităților spațiale ale statelor, și 3) aprobarea proiectelor de acorduri privind spațiul cosmic, în cadrul Comitetului ONU pentru Spațiul Cosmic, și 4) perfectarea și promovarea proiectelor de acorduri și proiectelor de articole individuale ale acestor acorduri la sesiunile Adunării Generale cu participarea majorității absolute a statelor.

În conformitate cu rezoluțiile Adunării Generale a ONU Comitetul ONU pentru Spațiul Cosmic este însărcinat să dirijeze atât cu problemele tehnice și științifice, cât și cu problemele juridice privind explorarea spațiului cosmic, servind ca un organism central de coordonare a cooperării internaționale în explorarea spațială. Comitetul ONU pentru Spațiul Cosmic este format din două subcomitete -

Subcomitetul Tehnic și științific și Subcomitetul Juridic. Principala sa activitate legislativă Comitetul ONU pentru Spațiul Cosmic o realizează prin Subcomitetul Juridic. Comitetul ia decizii prin consens.

Secretarul General al ONU este înzestrat cu atribuții suficiente de largi referitor la domeniul coordonării și cooperării în explorarea spațială: 1) este însărcinat cu colectarea și difuzarea informațiilor cu privire la activitățile spațiale naționale 2) este însărcinat cu păstrarea registrului care conține informații cu privire la lansarea de obiecte spațiale în cosmos și este obligat de a asigura acces rapid la acest registru, și 3) este însărcinat cu colectarea și distribuirea datelor privind fenomenele, care reprezintă o amenințare pentru viața și sănătatea cosmonauților (astronauților) și acțiunile statelor referitor la salvarea și acordarea asistenței cosmonauților (astronauților) în caz de accident, primejdie, aterizare urgență sau neintenționată, 4) desemnarea președintelui ad-hoc a Comisiei pentru investigarea pretenziilor conform prevederilor Convenției privind răspunderea statelor etc.

În plus, un rol important în explorarea spațială îl joacă mai multe agenții specializate ale ONU: 1) UIT (Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor), care aprobă reglementări privind alocarea benzilor de frecvență radio pentru comunicații spațiale, examinează aspectele economice ale comunicațiilor spațiale, efectuează schimburile de informații cu privire la utilizarea sateliților pentru comunicații pe distanțe lungi 2) UNESCO, a cărei principală misiune în domeniul spațiului este de a studia problemele de comunicare spațială pentru difuzarea informațiilor, dezvoltarea socială, extinderea schimburilor

culturale, 3) OMS, care promovează cooperarea între state în domeniul medicinei spațiale; 4) alte organizații.

4.2 Organizațiile internaționale și dreptul internațional cosmic (spațial)

La moment, nu există nici o organizație internațională interguvernamentală universală privind explorarea și utilizarea spațiului cosmic. Concomitent, diverse organizații internaționale interguvernamentale

În prezent, aspectele practice ale cooperării internaționale în acest domeniu sunt efectuate de o serie de organizații internaționale interguvernamentale, în limita competenței fiecăruia din ele, cum ar fi: Organizația Aviației Civile Internaționale (O.A.C.I.)⁵⁶, Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor (U.I.T.)⁵⁷ și altele îndeplinesc un rol important în promovarea și dezvoltarea reglementărilor de drept internațional al spațiului cosmic. La acestea se adaugă și activitatea organizațiilor neguvernamentale (O.N.G.), cum sunt: Federația Internațională de Astronautică (I.F.A.)⁵⁸, Institutul Internațional de Drept aerian și spațial (IIASL)⁵⁹,

⁵⁶ http://www.icao.int/Pages/ES/default_es.aspx (Vizitat: 11.06.2016).

⁵⁷ <http://www.itu.int/es/about/Pages/default.aspx> (Vizitat: 11.06.2016).

⁵⁸ Federația Internațională de Astronautică (engl: International Astronautical Federation, IAF) - O organizație științifică internațională non-profit, care se ocupă cu problemele de cercetare și dezvoltare a spațiului cosmic în scopuri pașnice, precum și aspecte legate de rachete și navele spațiale din punct de vedere juridic. Organizația a fost înființată în anul 1950, la primul Congres Internațional Astronautical din Paris de către șefii a 8 țări: Argentina, Austria, Marea Britanie, Danemarca, Spania, Franța, Germania, Suedia. Federație are sediul la Paris. - <http://www.iafastro.org/about/history/> (Vizitat: 21.06.2016).

⁵⁹ Institutul Internațional de Drept aerian și spațial (IIASL) este o instituție de cercetare și învățământ. Este specializat în chestiuni juridice și politice

Institutul Internațional de Drept Cosmic (I.I.S.L.)⁶⁰ și alte organizații.⁶¹

În vederea desfășurării activităților comerciale spațiale s-au creat și organizații internaționale speciale, cu participare generală sau regională. Dintre cele cu participare generală, menționăm: Organizația Internațională de Telecomunicații prin Sateliți (INTELSAT)⁶², creată prin acordurile din 1971, la care participă peste 130 de state; INTERSPUTNIK⁶³, creată în 1971 de către fosta U.R.S.S. și alte state socialiste, organizație care s-a reorganizat și în prezent pretinde să-și reia activitățile; Organizația Internațională pentru Sateliți

pentru activitățile de aviație și spațiu. Face parte din Facultatea de Drept de la Universitatea din Leiden. - <https://www.universiteitleiden.nl/en/law/institute-of-public-law/institute-for-air-space-law> (Vizitat: 21.06.2016).

⁶⁰ Institutul Internațional de Drept Cosmic /Spațial/ (IISL; engl: International Institute of Space Law, IISL) a fost fondat în 1960 ca un spin-off de Federația Internațională de Astronautică. Scopurile și obiectivele Institutului: cooperarea cu organizațiile internaționale competente și instituțiile naționale în domeniul dreptului spațiului și realizarea sarcinilor pentru promovarea dezvoltării dreptului internațional cosmic (spațial).

⁶¹ A se vedea: Mapelli E., *Trabajos de Derecho Aeronautico y del Espacio*, Coleccion Estudios Juridicos, Vol. II, Madrid, 1978.

⁶² INTELSAT (engl: The International Telecommunications Satellite Organization) - Organizația Internațională de Telecomunicații prin Satelit, înființată în 1964 ca organizație interguvernamentală. Mai târziu, transformată într-o societate comercială. Cea mai mare companie din satelit din lume.

⁶³ INTERSPUTNIK - este o organizație internațională interguvernamentală pentru a furniza servicii de comunicații prin satelit. Fondată la Moscova, la 15 noiembrie anul 1971. Inițial a fost fondată de Uniunea Sovietică și opt țări socialiste: Polonia, Cehoslovacia, Germania de Est, Ungaria, România, Bulgaria, Mongolia și Cuba. În iunie 1997, a fost un joint-venture "Lockheed Martin Intersputnik", în calitate de parteneri care au inclus "Intersputnik", iar societatea «Lockheed Martin», operatorul aceluiași sateliți nume. În 2013 membri ai Intersputnik –ului erau 26 de țări.

Maritimi (INMARSAT)⁶⁴, creată în 1976 pentru activitatea sateliților care supraveghează navigația maritimă.

Referitor la sfera regională, ne referim la: Organizația Europeană pentru Sateliți de Telecomunicații (EUTELSAT)⁶⁵, creată în 1976; Organizația în domeniul sateliților pentru statele arabe (ABABSAT)⁶⁶, creată în 1977; Agenția Europeană Spațială (ESA)⁶⁷, creată în 1972 și Organizația Europeană pentru Exploatarea Sateliților Meteorologici (EUMETSAT)⁶⁸, creată în 1983.

4.3 Stația Spațială Internațională

Stația Spațială Internațională (SSI; în engleză *The International Space Station, ISS*) - este un proiect

⁶⁴ INMARSAT - companie internațională de comunicații prin satelit, fondată în 1979, inițial ca o organizație interguvernamentală.

⁶⁵ Eutelsat - operator de satelit francez, deține primul loc în ceea ce privește cifra de afaceri a operatorilor de sateliți din lume. Cei mai mari acționari ai Eutelsat sunt British Telecom (17,5% din acțiuni), France Telecom (23,1%) și Deutsche Telekom (10,9%).

⁶⁶ Arabsat - (engl: Arab Satellite Communications Organization) este un operator de comunicații prin satelit în lumea arabă, cu sediul în orașul Riyadh, Arabia Saudita. Arabsat a fost creat pentru a oferi, serviciile de telecomunicații publice și private prin satelit pentru statele arabe, în conformitate cu standardele internaționale. Cu 21 de țări membre, organizația joacă un rol esențial de consolidare a comunicațiilor în lumea arabă.

⁶⁷ Agenția Spațială Europeană (ESA; engl: European Space Agency, ESA) - o organizație internațională creată în 1975, în scopul de a studia și explora cosmosul. Membri ai ESA 21 de membri permanenți. În unele proiecte participă și Canada.

⁶⁸ EUMETSAT (engl: European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites) - o organizație interguvernamentală, fondată în 1983, scopul căreia este de a urmări crearea și funcționarea sistemului meteorologic european prin satelit precum și monitorizarea operațională a schimbărilor climatice asupra planetei.

internațional comun care implică cinci mari agenții spațiale: NASA (Statele Unite ale Americii), RKA (Rusia), JAXA (Japonia), CSA (Canada) și 10 state membre ale Agenției Spațiale Europene (ESA): Belgia, Germania, Danemarca, Spania, Italia, Olanda, Norvegia, Franța, Elveția, Suedia. Inițial, participanți au fost și Brazilia și Regatul Unit.

Dirijarea SSI este efectuată și controlată simultan din diverse centre: segmentul rusesc - de la Centrul de dirijare și control a zborurilor spațiale din Koroliov, segmentul SUA - din Mission Control Center Lyndon Johnson din Houston, segmentul european "Columbus" - de către Centrul de control al Agenției Spațiale Europene (Oberpfaffenhofen, Germania) iar segmentul japonez "Kibo" - de către Agenția de Explorare a Spațiului a Japoniei (Tsukuba, Japonia). Între toate aceste centre există un schimb constant de informații.

Cadrul legal care reglementează aspectele juridice ale SSI, este divers și este format din patru nivele:

Primul nivel, care stabilește drepturile și obligațiile părților, este "Acordul interguvernamental privind Stația Spațială" (în engleză: *Space Station Intergovernmental Agreement* — **IGA**), semnat la 29 ianuarie 1998 de către cincisprezece guverne⁶⁹. Țările participante - Canada, Rusia, Statele Unite ale Americii, Japonia și unsprezece țări - membre ale agenției spațiale europene (Belgia, Marea Britanie, Germania, Danemarca, Spania, Italia, țările de Jos, Norvegia, Franța, Suedia și Elveția). Articolul 1 al acestui document reflectă principalele principii ale proiectului: acest

⁶⁹ The International Space Station Intergovernmental Agreement, 29 January 1998. - <http://www.state.gov/documents/organization/107683.pdf> (Vizitat: 21.06.2016).

acord – este cadrul internațional pe termen lung, pe baza unui parteneriat real, pentru proiectarea completă, crearea, dezvoltarea și utilizarea de către echipaje umane a stației spațiale civile pe termen lung în scopuri pașnice, în conformitate cu prevederile dreptului internațional.

Al doilea nivel se numește "Memorandumurile de înțelegere" (engl: *Memoranda of Understanding — MOUs*). Aceste memorandumuri reprezintă acorduri între NASA, RKA, JAXA, CSA și ESA. Memorandumurile sunt utilizate pentru o descriere mai detaliată a rolurilor și responsabilităților partenerilor. Reieșind din faptul că NASA a fost desemnată ca director al SSI, în mod direct nu exista acorduri separate bilaterale între organizații, ci nu numai acordul (Memorandumul) fiecărei organizații cu NASA.

Al treilea nivel include acordurile de barter sau de acordurile cu privire la drepturile și obligațiile părților - de exemplu, un acord comercial semnat în 2005, între NASA și Agenția Spațială Rusă, în ceea ce privește includerea unui loc garantat pentru astronauții americani în componența echipajului navei spațiale "Soyuz" și o parte din volumul util pentru mărfurile din SUA pe nava spațială "Progres".

Al patrulea nivel al reglementărilor juridice completează al doilea nivel ("memorandumul") și dezvoltă anumite dispoziții ale acesteia. Un exemplu este "Codul de conduită pentru Stația Spațială Internațională", care a fost dezvoltat în conformitate cu alineatul 2 al articolului 11 din Memorandumul de înțelegere - aspectele juridice de subordonare, disciplina, securitatea fizică și a informațiilor, precum și alte reguli de conduită pentru membrii echipajului.

Pînă la zborul primului turist spațial nu a existat o bază legală care ar fi reglementat zborurile persoanelor fizice private în cadrul zborurilor spațiale, inclusiv salvarea lor în

caz de aterizare forțată pe teritoriul altui stat⁷⁰. Dar, după zborul lui Dennis Tito⁷¹, țările participante au adoptat "Principiile referitoare la procesul de selecție și criteriile de numire, formare și certificare a membrilor echipajului SSI și a membrilor expedițiilor de vizitare", care a definit noțiunea de "turist spațial"⁷², precum și toate elementele necesare pentru participarea la echipajul ce vizitează SSI. În special, un astfel de zbor este posibilă numai în prezența unor afecțiuni medicale specifice, caracteistici psihologice speciale, cursuri de limbi străine, și contribuția în surse bănești⁷³.

⁷⁰ Соглашение о спасении космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. [On-line:] http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astronauts_rescue.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

⁷¹ Tito the spaceman. - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/1297924.stm> (Vizitat: 21.06.2016).

⁷² Până în prezent SSI a fost vizitată de 8 turiști spațiali, fiecare dintre ei plătiind între 20 și 30 de milioane de dolari. Toți turiștii spațiali au fost transportați la SSI de către navele spațiale ruse "Soyuz". De asemenea, pe segmentul rus al SSI a avut loc o nuntă prin corespondență: cosmonautul Yuri Malenchenko, care se afla pe SSI, s-a căsătorit cu Ekaterina Dmitrieva din Texas, care se afla pe Pământ. În conformitate cu legile Statului Texas, mirele sau mireasa poate să lipsească la nuntă (jur. Proxy Marriage Ceremony), în cazul în care el sau ea este reprezentat prin procură de o persoană de încredere (administrator).

⁷³ Маргарита Кудрявцева. Когда космический туризм станет доступным. In: Деловой Петербург. 12.04.2016 г. - http://www.dp.ru/a/2016/04/12/Kosmos_na_vihodnie/ (Vizitat: 21.06.2016).

Capitolul 5

EVOLUȚIA DREPTULUI INTERNAȚIONAL COSMIC (SPAȚIAL)

5.1 Starea actuală și perspectivele reglementării juridice internaționale a activităților spațiale

Procesul evoluției lumii contemporane și al dezvoltării globale a condus la faptul că spațiul cosmic a devenit, pe de o parte, suprafața de coliziune a intereselor naționale ale diferitelor state, iar pe de altă parte - arena de extindere a cooperării internaționale⁷⁴. De fapt, astăzi lumea intră într-o nouă fază de confruntare geopolitică - o fază de luptă pentru a obține superioritatea strategică în spațiul cosmic, care se manifestă în domeniile economic, social, politic și militar.

În pragul secolului al XXI-lea activitățile spațiale se transformă în una din cele mai promițătoare arene de rivalitate între țările dezvoltate, cu caracteristici specifice privind principiile, formele și metode de activitate.

În mod firesc, un număr tot mai mare de state, conștientizând interesele sale geopolitice în spațiul cosmic, pe parcursul ultimilor ani își accelerează activitățile spațiale. În prezent, activitățile spațiale implică mai mult de 120 de

⁷⁴ A se vedea: Burian Alexandru. Drept internațional cosmic (spațial). În: Drept Internațional public, Ed. a 4-a (revăz. și adăugită). Red.-coord.: A. BURIAN. Ch.: S. n., 2012 (Tipogr. "Elena-V.I." SRL). – 636 p. (p. 393-407). ISBN 978-9975-106-99-3.

țări, dintre care cel puțin 20 au un potențial semnificativ de planificare și producție a tehnicei și tehnologiilor spațiale, de lansare în spațiu a sateliților cu nave spațiale proprii sau închiriate, de explorare activă și utilizare a spațiului cosmic.

Evident, că problema explorării spațiului cosmic, ca o sferă globală de interes a omenirii nu rămân în afara procesului de reglementare juridică la nivel național, regional și internațional. Și atâta timp cât explorarea spațiului cosmic era considerat ca o "sferă exotică" a intereselor omenirii, reglementarea sa juridică satisfăcea nevoile fiecărei țări în parte, organizațiile internaționale și comunitatea mondială în ansamblu. Cu toate acestea, succesul aplicării spațiului cosmic în domeniile economic, militar, tehnologic, comunicațional, ecologic, evidente mai ales în ultimii 20 de ani, a actualizat dreptul internațional spațial, plasându-l în categoria instrumentelor reale de politică tehnico-militară și socio-economică. Procesul de legiferare a încetinit, cedând treptat expansionismului "civilizat" a mai multor actori-cheie ai sistemului modern al relațiilor internaționale.

În același timp, refuzul conștient sau inconștient de a face față provocărilor de reglementare juridică internațională a activităților spațiale, ținând seama de explorarea spațială forțată, tendința obiectivă de penetrare a tehnologiilor spațiale în aproape toate sferele de activitate umană, nemaivorbind de strategia militară, poate duce la faptul că un număr de state va fi lipsit pentru totdeauna de cele mai extinse capacități spațiale, rămânând astfel în "curtea din spate" a dezvoltării mondiale. Pentru a evita acest lucru, sunt necesare eforturile coordonate ale tuturor țărilor lumii privitor la îmbunătățirea cadrului legislativ spațial (în mai multe ramuri și subramuri ale dreptului internațional cosmic)

în scopul formării unui regim just și adecvat privind accesul în noul mileniu la resursele bogate și inepuizabile al de-al „șaselea ocean”.

5.2 Deficiențele regimului actual al dreptului internațional cosmic (spațial)

5.2.1 Probleme de ordin general ale dreptului internațional cosmic (spațial)

Dreptul internațional cosmic (spațial), de altfel ca și alte ramuri ale dreptului internațional public, conține în sine anumite „pete albe”, sau domenii nereglementate juridic, chestie care duce la diverse neclarități pe parcursul exercitării activităților spațiale⁷⁵. Aceasta se referă, în primul rând, la problemele de ordin general, cum ar fi caracteristicile fizice ale mediului. De exemplu, nu sunt definite limitele teritoriale ale dreptului spațial internațional. Unii oameni de știință consideră că cutuma juridică internațională existentă, potrivit căreia limita dintre spațiul aerian și cel cosmic se află la o înălțime de perigeu minim de sateliți artificiali de pământ, la o distanță de aproximativ 100 - 110 km de la nivelul global al mării.

Probleme există, de asemenea, în domeniul terminologiei și a clasificării. În primul rând, nu este clar ce nivel de activitate exercită statul care a efectuat lansarea navei spațiale. De exemplu, se consideră oare acest stat ca organizator de lansare, în cazul în care participarea statului în proiectul concret se limitează doar la participarea la

⁷⁵ Дементьева Ю.Д. Недостатки существующего режима международного космического права. - <http://www.businesslawyer.su/publ/142-1-0-276> (Vizitat: 22.06.2016).

experimentele științifice la bordul navei spațiale sau livrarea uneia dintre componentele rachetei purtătoare.

În plus, vânzarea unui satelit de un stat într-un alt stat nu ar trebui să ducă la transformarea celui de-al doilea stat în organizator de lansare, cu toate că, în practică, din lipsa sprijinului legislativ, se poate ajunge la situații ambigue.

Există, de asemenea, obstacole în calea dezvoltării dreptului spațial ca sistem. Unul dintre obstacolele majore este faptul că statul nu dorește să încheie noi acorduri privind spațiul cosmic, de fapt, unii chiar refuză să facă acest lucru.

Atribuind prioritățile politicii naționale, statul impune pe primul loc securitatea națională, ceea ce duce la faptul că apare dorința ca în viitor să fie legat de noile obligații internaționale. În special, politica Statelor Unite cere ca SUA vor protesta împotriva adoptării oricărui document care implică interdicții și restricții cu privire la activitățile lor spațiale.

În plus, există problema așa-numitei verificări. A verifica măsura în care toate părțile la acord îndeplinesc condițiile referitoare la spațiul cosmic poate fi tehnic imposibilă. În absența unui astfel de control sunt riscuri mari de nerespectare a participanților la acord. Astfel, nici un stat nu este de acord să fie legat de noi obligații, în cazul în care nu se poate ști în mod credibil modul onest de comportament a celorlalți membri ai acordului.

Există probleme și în cadrul Comitetului ONU pentru Spațiul Cosmic, datorită faptului că membrii Comitetului, în majoritatea sa, sunt reprezentanți diplomatici permanenți și mai puțini din ei sunt persoane care lucrează în domeniul spațiului cosmic și cunosc în deaproape dezvoltarea dinamică a acestei ramuri. Cu regret, între oameni, antrenați

în activitățile spațiale și oamenii care creează cadrul legal pentru aceste activități, există adesea o mare distanță.

În dreptul internațional spațial nu sunt clar definite normele juridice pentru a răspunde la anumite întrebări practice/întrebări, de exemplu: • asigurarea riscurilor pentru aparatele spațiale de zbor • implicarea sectorului comercial în explorarea spațială • protecția drepturilor de proprietate intelectuală • răspunderea penală pentru crime spațiale • revânzarea de echipamente spațiale • extragerea zăcămintelor miniere pe Lună și alte corpuri cerești • turismul spațial • rezolvarea problemelor ecologice privind explorarea spațiului cosmic.

5.2.2 Dezavantajele cadrului legislativ

În cadrul regimului juridic existent, statul este responsabil pentru activitățile sectorului comercial pe teritoriul său. Cu toate acestea, însăși capacitatea de a efectua lansări din arealul apelor neutre ale oceanelor este o altă problemă a dreptului spațial internațional.

De exemplu, situația juridică ambiguă poate avea loc în cazul lansării navelor spațiale de pe cosmodromul „Lansarea Maritimă”⁷⁶. În caz de deteriorare, partea vătămată nu poate solicita compensații de la orice stat, făcând referință la la Convenția privind răspunderea internațională pentru daune cauzate de obiecte spațiale din 1972⁷⁷.

⁷⁶ Lansarea Maritimă (engl: *Sea Launch*; rus: *Морской старт*) – un cosmodrom de lansare plutitoare pentru lansarea de rachete "Zenit" și un consorțiu internațional omonim care operează cu cosmodromul " Lansarea Maritimă ". Punctul de pornire este situat în Oceanul Pacific, lângă Insula Christmas.

⁷⁷ Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами. Принята резолюцией 2777 (XXVI) Генеральной Ассамблеи ООН от 29 ноября 1971 года. –

Convenția susmenționată nu reglementează noțiunea de „deșeu cosmic”.

În primul rând, definiția unui obiect spațial ca obiect în sine, plus componentele sale nu explică relația cu deșeurile spațiale. Cu alte cuvinte, nu se clarifică problema privitor la faptul dacă statul își asumă responsabilitatea pentru daunele cauzate de deșeurile spațiale, care în prealabil au existat sub formă de sateliți aflați sub jurisdicția acestui stat.

În al doilea rând, Convenția nu reglementează standardele măsurilor de precauție care trebuie luate atunci când se lansează un obiect spațial.

În plus, practica arată că organizațiile internaționale spațiale sunt imune de competența instanțelor naționale de judecată, fapt care nu lasă personalului și angajaților organizației posibilități de a-și proteja drepturile lor în conformitate cu legislația muncii a statului. Un astfel de precedent este cunoscut în disputa dintre Germania și personalul ESA.

O altă problemă se referă la faptul că, în temeiul Convenției privind răspunderea și Tratatului privind spațiul cosmic, statele sunt responsabile pentru actele comise în sectorul spațial de către entitățile juridice înmatriculate pe teritoriul lor. Cu toate acestea, o astfel de concluzie poate fi făcută numai în ceea ce privește acele state care sunt membre ale ambelor acorduri și, prin urmare, întrebarea rămâne deschisă în cazul când un stat a semnat doar unul dintre aceste acorduri.

Având în vedere faptul că Convenția privind răspunderea impune că statul este responsabil pentru daunele cauzate de

http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/damage.shtml

(Vizitat: 22.06.2016).

activitățile sale spațiale celelaltei părți, cele mai multe state la încheierea acordurilor, convin asupra renunțării reciproce la pretenții. Astfel, principiul existent forțează statele să prevadă în documentele lor asemenea prevederi, care ar reduce riscurile activităților spațiale și ar încuraja cooperarea.

5.2.3 Noi probleme de drept internațional spațial în legătură cu apariția unor noi domenii de activități spațiale.

Una dintre problemele actuale ale dreptului spațial internațional legate de dezvoltarea dinamică a sferei spațiului cosmic, sunt probleme cu privire la turismul spațial. De exemplu, nu există nici un răspuns, care este statutul dobândit de persoanele care pentru o perioadă scurtă de timp călătoresc la SSI. De asemenea, devin tot mai populare zborurile balistice verticale, pentru o ședere de cincisprezece minute în imponderabilitate. În acest caz, este complicat de a clasifica asemenea persoane în calitate de turiști spațiali, deoarece nu a fost atinsă prima viteză cosmică de către aparatul zburător, necesară pentru a ajunge pe orbită. Experții susțin că în cazul în care turismul spațial va deveni o parte din viața noastră cotidiană, atunci, desigur, este necesar să se stabilească cadrul legal al răspunderii pentru această activitate atât pentru proprietarii, cât și pentru utilizatorii vehiculelor spațiale.

În plus, există unele probleme care nu sunt reglementate de dreptul internațional spațial. De exemplu: Care sunt drepturile turiștilor spațiali? Se aplică și asupra lor dispozițiile de asistență pentru astronauți în caz de aterizare de urgență? Cum să se procedeze în cazul, când un turist spațial a comis o crimă la bord? Va fi legală detenția acestuia, în astfel de cazuri, și cum să se pună în aplicare această detenție, și, dacă ar putea el contacta avocatul său de

pe Pământ? Vor plăti proprietarii de nave spațiale o taxă pentru activitatea de afaceri, și în ce măsură? Cum de realizat asigurările de risc, grație faptului că în dreptul internațional nu există nici un model tipic a condițiilor de asigurare a riscurilor.

Cu toate acestea, tendința de comercializare a activităților spațiale implică apariția unor probleme privind asigurarea riscurilor pentru că statul nu este în măsură să compenseze toate daunele pentru accidente spațiale, iar sectorul privat încearcă să minimizeze riscurile în cadrul proiectelor spațiale.

Sarcina principală cu care se confruntă în prezent dreptul spațial constă în asigurarea transparenței condițiilor de asigurare în toate fazele ciclului cosmic, începând cu producția tehnicii spațiale și terminând cu asigurarea vieții și sănătății astronautilor.

O altă problemă care necesită reglementare juridică se referă la aspectele legate de proprietate. Legislația în vigoare nu reglementează problema transferului dreptului de proprietate asupra sateliților pe orbită. În conformitate cu Tratatul privind spațiul cosmic, statul de lansare este răspunzător pentru orice pierdere sau daună cauzată de un obiect spațial⁷⁸.

Cu toate acestea, nu se știe cine este responsabil, în cazul în care satelitul lansat de o companie privată de pe teritoriul unui stat, a fost vândut la o companie privată situată pe teritoriul unui alt stat. Acordul nu prevede nimic, de

⁷⁸ Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967. [On-line:] <http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/space1.html> (Visited 25.04.2016).

asemenea, privitor la situațiile în care un obiect spațial a fost transferat statului, care nu este membru al acordului. În practică, operarea sateliților prin transfer a avut loc, de exemplu, atunci când sateliții britanici ASIASAT-1 și ASIASAT-2 au fost transferați în proprietatea Republicii Populare Chineze în legătură cu întoarcerea sub jurisdicția Chinei.

5.2.4 Problemele legate de apariția unor noi participanți la activitățile spațiale

Organizația Mondială a Comerțului protejează drepturile societăților comerciale bazându-se pe principiul apartenenței acestora la statele lor de etnie, care au semnat acorduri juridice internaționale. Cu toate acestea, companiile care operează în spațiu, nu pot conta pe sprijinul unor astfel de organizații internaționale, deoarece acest lucru ar cere extinderea principiilor suveranității în spațiul cosmic, ceea ce este contrar instrumentelor de bază ale dreptului spațial internațional.

Principala problemă este problema posibilității de asigurare a drepturilor de proprietate privată necondiționând aceasta cu suveranitatea statului. De asemenea, este o chestiune neclară, dacă Tratatul privind spațiul cosmic interzice sau nu stabilirea regimului de proprietate privată în domeniul explorării spațiului comercial. Există opinia că, în conformitate cu principiul *expressio unius obsta excludere alterius*, în cazul în care ceva nu este interzis în mod direct în textul legii (acordului internațional), acesta, din punct de vedere juridic, nu este interzis⁷⁹.

⁷⁹ Joanne Irene Gabrynowicz, The International Space Treaty regime in the Globalization Era, AD ASTRA, Fall 2005, at 30. -

Dreptul privat, care este derivat din sistemul de drept roman distinge noțiunile de proprietate și suveranitate. Conform acestor prevederi, companiile private pot aloca terenuri pe obiecte cerești, în timp ce statul nu poate. În fine, activitățile spațiale private, chiar dacă să le recunoaștem legitim, nu au nici o bază legală. De exemplu, recent compania *Planetary Resources* a propus o inițiativă promițătoare privind explorarea depozitelor de minerale de pe asteroizi. Cu toate acestea, activitățile acestei companii, fie că chiar se realizează, nici într-un fel nu pot să fie protejate de concurență și riscuri economice.

O altă problemă este reglementarea juridică necompletă a aspectelor legate de proprietatea intelectuală și schimbul de informații. Atunci când se organizează orice activitate în spațiu, una dintre cele mai importante elemente este accesul la informații relevante. În scopul de a coordona activitățile propriilor obiecte spațiale, pentru a evita coliziunea lor cu alte obiecte spațiale, atunci când se efectuează lansarea sau când ele se află deja pe orbită, și de a reacționa la orice modificare a mediului spațial, există necesitatea schimbul permanent de informații între participanții la explorarea spațiului. În ciuda faptului că un astfel de schimb a fost baza inițială pentru cooperare în spațiul cosmic, nu există reguli exacte, în ce măsură și în ce volum ar trebui să aibă loc acest schimb de informații, și care date pot fi făcute publice.

În plus, rămâne deschisă întrebarea dacă un astfel de schimb ar putea să aibă loc între stat și o companie privată

<http://www.space-settlement-institute.org/Articles/IntlSpaceTreatyGabryno.pdf> (Vizitat: 22.06.2016).

sau asemenea posibilitate se oferă doar la nivel interguvernamental.

În genere, în domeniul dreptului internațional spațial este nici o protecție a drepturilor de proprietate intelectuală. Se crede că datele originale nu pot fi protejate în absența contribuției creative. Pe de altă parte, specificitatea spațială impune elaborarea unor standarde legale pentru protecția informațiilor, ținând seama de faptul că fiecare stat, într-un fel sau altul, caută căi de a-și proteja datele disponibile. Principiul accesului egal al tuturor țărilor la explorarea spațială necesită un acces egal la informații, însă, din lipsa de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală, un astfel de acces nu poate fi furnizat.

5.2.5 Probleme de drept internațional spațial legate de apariția unor noi riscuri strategice

Un alt defect în dreptul internațional spațial este problema reglementării misiunilor spațiale. Cu privire la posibilitatea unei coliziuni a obiectului spațial cu un alt obiect sau aeronavă, se indică în art. 2 și 3 din Convenția privind răspunderea⁸⁰. Mai mult ca atât, unii oameni de știință au avertizat cu privire la posibilitatea unor conflicte

⁸⁰ Convenția din 29 martie 1972 cu privire la răspunderea internațională pentru daunele cauzate de obiecte lansate în spațiul extraatmosferic. Publicat în Buletinul Oficial, Nr. 4 din 5 ianuarie 1980. [On-line:] <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-29-martie-1972-cu-privire-la-raspunderea-internationala-pentru-daunele-cauzate-de-obiecte-lansate-in-spatiul-extraatmosferic-emitent-consiliul-de-stat-30815.html> (Vizitat 25.04.2016).

internaționale în spațiul cosmic în rezultatul coliziunii obiectelor spațiale⁸¹.

Există, de asemenea, un alt punct care este asociat cu controlul navelor spațiale, chestie nereglementată juridic în dreptul internațional spațial. Se constată că nava cosmică se controlează de către agențiile spațiale naționale sau de către alte centre de control al misiunii spațiale autorizate să efectueze acest control. Cu toate acestea, navele cosmice sunt gestionate nu numai în spațiul cosmic, ci și în aer, inclusiv spațiul aerian al altor țări. Evident, că astfel de activitate este o exercitare ilegală a competenței sale juridice pe teritoriu străin, ceea ce contravine principiului suveranității teritoriale a statelor⁸².

Următoarea problemă pentru care dreptul internațional spațial nu oferă soluții, este problema deșeurilor cosmice⁸³. Orice restricție făcută pentru a rezolva această problemă, va duce la o creșterea costului operațiunilor spațiale. În momentul de față, nu există mecanisme legale eficiente

⁸¹ Жуков Г.П. Международное космическое право и вызовы XXI столетия. К 50-летию полета Юрия Гагарина в космос: Учеб. пособие. — М.: РУДН, 2011, с. 52.

⁸² Дементьева Ю.Д. Специфика международного космического права с позиций глобальной космической безопасности. [On-line:] <http://www.businesslawyer.su/publ/142-1-0-275> (Vizitat: 15.05.2016).

⁸³ А се vedeа: Буриан Кристина. «Космический мусор» и экологическая безопасность. In: Evoluția sistemului internațional și procesele de integrare europeană /Alexandru Burian, Natalia Beregoi, Cristina Burian [et.al.] ; red. coord.: Alexandru Burian ; Inst. de Cercet.ări Juridice și Politice al Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Cercetări Strategice al Univ. de Studii Europene din Moldova, Asoc. de Drept Intern. din Rep. Moldova. Chișinău : CEP USM, 2015, p. 59-70.

pentru a rezolva problema deșeurilor cosmice⁸⁴. În plus, atunci când sunt deteriorate nave spațiale, în primul rând, pot exista probleme cu clasificarea deșeurilor spațiale⁸⁵, și în al doilea rând partea vătămată trebuie să dovedească faptul că nu este vina ei acțiunea din cauza căreia a avut loc coliziunea⁸⁶.

Marea provocare pentru explorarea spațială este riscul de militarizare a spațiului cosmic⁸⁷. Aceasta este o amenințare directă, atât pentru dezvoltarea în continuare a sferei spațiale, cât și privitor la securitatea spațială la nivel

⁸⁴ ООН: Аппаратам на орбите угрожают 300 тыс обломков космического мусора. // РИА Наука, 02.10.2009. (OON: Apparataam na orbite ugrozhajut 300 tys oblomkov kosmicheskogo musora. // RIA Nauka, 02.10.2009.). [On-line:] <http://ria.ru/science/20091002/187328503.html> (Vizitat: 15.05.2016).

⁸⁵ «Руководящие принципы Комитета по использованию космического пространства в мирных целях Организации Объединённых Наций по предупреждению образования космического мусора». Утверждены резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН №A/RES/62/217, опубликованной 1 февраля 2008 г. [On-line:] http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/62/217&referer=http://www.un.org/en/ga/62/resolutions.shtml&Lang=R (Vizitat: 15.05.2016).

⁸⁶ Над Сибирью столкнулись российский и американский спутники . - Lenta.ru. 12.02.2009. (Nad Sibir'ju stolknulis' rossijskij i amerikanskij sputniki . - Lenta.ru. 12.02.2009.). [On-line:] <http://lenta.ru/news/2009/02/12/collision/> (Vizitat: 15.05.2016).

⁸⁷ Burian, Alexandru, Космос и экология в XXI-М веке: Реальности и перспективы (The Space and Environment in the XXI Century: Realities and Perspectives) (2014). Moldavian Journal of International Law and International Relations, 2014, Issue 4, Volume 34, Pages 9-15, ISSN 1857-1999, EISSN 2345-1963. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2826998>

mondial. Din punct de vedere legal, există o serie de aspecte juridice legate de problema militarizarea spațiului cosmic⁸⁸.

În primul rând, definiția armelor spațiale. Nicăieri în instrumentele existente nu se stipulează ce anume poate fi considerat ca arme spațiale. În anul 1998, un grup de lucru al Institutului Națiunilor Unite pentru Studii de Dezarmare (UNIDIR)⁸⁹ a propus o definiție a armelor spațiale ca "dispozitive plasate în spațiul cosmic (inclusiv pe corpurile cerești), proiectate pentru a distruge, deteriora sau provoca alte daune procesului de funcționare a altor obiecte în spațiu și pe Pământ".

Unele tehnologii se potrivesc acestei definiții, de exemplu, arme cu energie dirijată, arme cinetice, echipamente anti-satelit (ASAT)⁹⁰. Cu toate acestea, există tehnologii care sunt dificil de clasificat. De exemplu, tehnologia de transport al armelor prin introducerea temporară a acestora pe orbită sau rachetele-interceptoare.

În al doilea rând, un număr tot mai mare de tehnologii care nu produc pagube directe, dar au un efect distructiv

⁸⁸ Jasani, B. (ed.), *Peaceful and Non-Peaceful Uses of Space-Problems of Definition for the Prevention of an Arms Race*, 1991, p. 13.

⁸⁹ Institutul ONU pentru Studii de Dezarmare a fost înființat la 1 octombrie 1980 de către Adunarea Generală a ONU cu scopul de a informa statele și comunitatea globală asupra problemelor de securitate internațională și de a oferi asistență în eforturile de dezarmare pentru facilitarea progresului către o securitate crescută și o dezvoltare economică și socială. Statutul UNIDIR a fost aprobat în a 39-a sesiune a Adunării Generale a Națiunilor Unite, în cadrul unei reuniuni plenare, la 17 decembrie 1984, și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1985.

⁹⁰ Armele anti-satelit (ASAT) sunt arme spațiale concepute pentru incapacitarea sau distrugerea sateliților în scopuri militare strategice. A se vedea: *Anti-satellite weapon* - https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-satellite_weapon (Vizitat: 15.05.2016).

indirect, de exemplu, unii sateliți pot interfera cu activitatea altor sateliți, pentru a preveni transmiterea lor adecvată a informațiilor pe Pământ.

Astfel, lipsa unui concept extins de arme spațiale ar putea duce la faptul că plasarea în spațiul cosmic a tehnologiilor de distrugere vor ușura drumul spre inițierea unui conflict militar. Tratatul privind spațiul cosmic prevede utilizarea spațiului cosmic exclusiv în scopuri pașnice. Cu toate acestea, nu există nici o definiție exactă privitor la faptul, ce obiective pot fi considerate pașnice. Cele mai multe țări, inclusiv Statele Unite, au tendința de a interpreta acest termen în sensul, că utilizarea pașnică a spațiului cosmic este lipsa de agresiune, adresată altor actori din spațiu.

Cu toate acestea, nimic nu împiedică statele să protejeze proprietatea lor și a intereselor naționale în spațiu. La fel, în cazul în care una dintre țări va considera activitățile unei alte țări în pericol intereselor sale naționale, aceasta va avea dreptul de a le apăra. Problema privitor la reglementarea utilizării tehnologiilor cu dublă utilizare, de asemenea, rămâne relevantă. Termenul "cu dublă utilizare", inițial utilizat pentru clasificarea energiei atomice, care poate fi folosită atât în scopuri pașnice, cât și militare, are mai multe alte aplicații în sectorul spațial. Acesta este direct legat de armele spațiale, care pot servi ca instrument de atac și de apărare.

Ca o concluzie generală, se poate spune că deficiențele de drept internațional spațial sunt în principal legate de imperfecțiunea cadrului legislativ și intra-contradicții. În ceea ce privește lacunele din legislația spațială internațională, majoritatea lor justifică schimbările care au avut loc în lume, de la crearea fundamentelor sferei juridice, în special în dezvoltarea economică și tehnico-științifică.

Aceste decalaje sunt naturale și justificate, deoarece acestea sunt o parte naturală a dezvoltării sistemului de drept spațial internațional. Dar imperfecțiunea sistemului pune în pericol asigurarea securității spațiale globale.

CONCLUZII

Reieșind din cele expuse, soluția problemelor acumulate în explorarea și utilizarea spațiului cosmic devine o sarcină urgentă. Există mai multe opțiuni și abordări pentru a soluționa numărul tot mai mare de probleme juridice în acest domeniu. Este evident că singura organizație care poate să își asume această sarcină, este în continuare Organizația Națiunilor Unite. Numai ONU, care a fost pionerul cooperării internaționale în spațiu, și a asigurat adoptarea unui set de norme de drept spațial, este în măsură să pună în aplicare cu succes voința și aspirația comunității internaționale, pentru a crea condițiile de aplicare a tehnologiilor spațiale pentru a sprijini dezvoltarea durabilă a tuturor statelor, fără excepție.

Inestimabil este și meritul Comitetului ONU pentru Spațiul Cosmic și, în special, a Subcomitetului juridic.

O posibilă variantă de realizare a unei soluții globale a problemelor spațiului cosmic la etapa actuală ar fi încheierea unei convenții globale privind spațiul cosmic conform modelului Convenției Națiunilor Unite privind dreptul mării din 1982. Pregătirea acesteia ar putea avea loc, inclusiv în cadrul Organizației Mondiale a Spațiului Cosmic, care ar putea primi statutul unei agenții specializate a ONU (de tip AIEA), cu atribuirea funcțiilor de organizator și dirijor al cooperării internaționale în acest domeniu de activitate umană.

BIBLIOGRAFIE:

1. Alexandru Bolintineanu, Adrian Năstase, Bogdan Aurescu, Drept internațional contemporan, București, 2000, p. 248-253.
2. Andrew G. Haley. Space law and government. New York: Appleton-Century-Crofts, 1963. Pp. xvii, 584. [On-line:] <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1969&context=dlj> (Vizitat: 15.05.2016).
3. Bauza Araujo A., Principios de Derecho Espacial, Montevideo, Editorial M.B.A., 1977.
4. Burian Alexandru. Regimul de drept al spațiului cosmic. „Revista Națională de Drept”, 2002, nr. 3, p. 30-37. (ISSN 1811-0770).
5. Burian Alexandru. Regimul de drept al spațiului cosmic și reglementarea activităților spațiale. „Revista Națională de Drept”, 2002, nr. 6, p.41-47. (ISSN 1811-0770).
6. Burian Alexandru. Drept internațional cosmic (spațial). în: Alexandru Burian, Oleg Balan, Eduard Sebenco, Drept internațional public, Ediția a II-a - Chișinău, CEP USM, 2005, - 608 p., pag. 355-374. (ISBN 9975-70-592-8).
7. Burian Alexandru. Drept internațional cosmic (spațial). în: Drept Internațional public, Ed. a 3-a (rev. și adăug.), red.-coord.: Alexandru Burian. — Ch.: S. n., 2009 (Tipogr. “Elena-V.I.” SRL), pag. 409-424. (ISBN 978-9975-106-43-6).
8. Burian Alexandru. Drept internațional cosmic (spațial). În: Drept Internațional public, Ed. a 4-a (revăz. și adăugită). Red.-coord.: A. BURIAN. Ch.: S. n., 2012 (Tipogr. “Elena-V.I.” SRL). – 636 p. (p. 393-407). ISBN 978-9975-106-99-3.

9. Burian, Alexandru, Космос и экология в XXI-М веке: Реальности и перспективы (The Space and Environment in the XXI Century: Realities and Perspectives) (2014). *Moldavian Journal of International Law and International Relations*, 2014, Issue 4, Volume 34, Pages 9-15, ISSN 1857-1999, EISSN 2345-1963. [On-line:] Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2826998> (Vizitat: 15.09.2016).

10. Burian Cristina. „Deșeurile cosmice” și răspunderea internațională a statelor pentru daune cauzate de obiecte lansate în spațiul cosmic. În: *Consolidarea statului de drept în Republicii Moldova în contextul evoluției sistemului internațional și proceselor integraționiste: Materialele conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători*, Ed. A 8-a, 3 iun. 2014, Chișinău: [Vol. I] / col. de red.: Aslan Abașidze [et.al.]; red-șef: Alexandru Burian. Chișinău.: CEP USM, 2014. p. 39-43.

11. Burian Cristina. "Débris spatiaux" et la responsabilité internationale des Etats pour les dommages causés par des objets lancés dans l'espace. In: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*. 2016, nr. 4 (vol. 11), p. 79-86, ISSN 1857– 999, EISSN 2345-1963.

12. Burian Cristina. International liability for damage caused by objects launched into outer space (Răspunderea internațională pentru daune cauzate de obiecte lansate în spațiul cosmic; Международная ответственность за ущерб, причиненный объектами, запускаемых в космическое пространство). In: *Journal of International Relations*, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, 2016, Volume XIV., Issue 4, Pages 55-64; ISSN 1336-1562.

13. Burian Cristina. "Vesmírneho odpadu" a zaistit' bezpečnosť problému životného prostredia / "Space debris" and ensure the safety of the environment problem ("Космический мусор" и проблема обеспечения безопасности окружающей среды; "Deșeurile spațiale" și problema asigurării securității mediului). In: *Zborník príspevkov zo 17. Medzinárodnej vedeckej*

konferencie. Zámok Smolenice. 1. – 2. december 2016. Ekonomická univerzita v Bratislave Fakulta medzinárodných vzťahov s podporou Taipejskej reprezentačnej kancelárie v Bratislave a Slovenskej asociácie Organizácie spojených národov. International Relations 2016. Current issues of world economy and politics Conference proceedings 17th International Scientific Conference Smolenice Castle 1th 2th December 2016, p. 131-142.

14. Christol Carl, Q., *The Modern International Law of Outer Space*, Pergamon Press, New York, 1982.

15. Convenția din 29 martie 1972 cu privire la răspunderea internațională pentru daunele cauzate de obiecte lansate în spațiul extraatmosferic. Publicat în Buletinul Oficial, Nr. 4 din 5 ianuarie 1980. [On-line:] <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-29-martie-1972-cu-privire-la-raspunderea-internationala-pentru-daunele-cauzate-de-obiecte-lansate-in-spatiul-extraatmosferic-emitent-consiliul-de-stat-30815.html> (Vizitat 25.04.2016).

16. Constantin Andronovici, *Dreptul internațional și cosmosul*, Iași, Edit. Junimea, 1981.

17. Cocca A.A.: *Consolidacion del Derecho Espacial*, Astrea, Buenos Aires, 1971.

18. Diederiks-Verschoor I. *An Introduction to Space Law*. Kluwer Law International, 14 oct. 1999 - 266 p.

19. Duan Zhanyuan, Nancy W. Gallagher. *Safeguarding Space Security: Prevention of an Arms Race in Outer Space : Conference Report 21-22 March 2005*. United Nations Publications UNIDIR, 2006 - 119 p.

20. Dumitra Popescu, Adrian Năstase, *Drept internațional public*, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1997.

21. Dumitra Popescu, *Răspunderea internațională în domeniul dreptului extraatmosferic*, în „Studii de drept românesc”, nr. 3, 1996, p. 217-224.

22. Dumitru Mazilu, *Dreptul internațional public*, Vol. I, București, ALL, 2001, P. 502-503.

23. Ferrer M.A., Derecho Espacial, Plus Ultra, Buenos Aires, 1976. Frans G. von der Dunk. National Space Legislation in Europe: Issues of Authorisation of Private Space Activities in the Light of Developments in European Space Cooperation. Martinus Nijhoff Publishers, 9 sept. 2011 - 379 p.

24. Frans Gerhard von der Dunk, Marcel M. T. a. Brus. The International Space Station: Commercial Utilisation from a European Legal Perspective. Martinus Nijhoff Publishers, 2006 - 267 p.

25. Francis Lyall, Paul B Larsen. Space Law: A Treatise. Ashgate Publishing, Ltd., 28 feb. 2013 - 610 p.

26. Gijsbertha Cornelia Maria Reijnen. Utilization of Outer Space and International Law. Elsevier Scientific Publishing Company, 1 ene. 1981 - 179 p.

27. Ion Diaconu, Curs de drept internațional public, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, 1995, p. 139-141.

28. Isabella Henrietta Philepina Diederiks-Verschoor, Vladimír Kopal. An Introduction to Space Law. Kluwer Law International, 2008 - 249 p.

29. Kailash Thakur. Outer space and military supremacy: jurisdiction in international law. Deep & Deep Publications, 1985 - 180 p.

30. Kunihiko Tatsuzawa. Legal aspects of space commercialization. CSP Japan, 1992 - 170 p.

31. Law of Ukraine of 15 November 1996: Ordinance of the Supreme Soviet of Ukraine on Space Activity. [On-line:] http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nationalspacelaw/ukraine/ordinance_on_space_activity_1996E.html (Vizitat: 15.05.2016).

32. Law of the Russian Federation "About Space Activity". Decree No. 5663-1 of the Russian House of Soviets. [On-line:] http://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/nationalspacelaw/russian_federation/decree_5663-1_E.html (Vizitat: 15.05.2016).

33. Mapelli E., Trabajos de Derecho Aeronautico y del Espacio, Coleccion Estudios Juridicos, Vol. II, Madrid, 1978.

34. Marietta Benkö, Kai-Uwe Schrogl, Denise Digrell. Space Law: Current Problems and Perspectives for Future Regulation. Eleven International Publishing, 2005 - 310 p.
35. Marțian I. Niciu, Drept internațional public, Vol. II, Ediția a II-a (revizuită și completată), Iași, 1996, p. 113-125.
36. Marco G. Marcoff, Traite de Droit internațional public de l'espace, Fribourg, Edition Universitaire, 1973.
37. Modesto Seara Vázquez. Cosmic International Law. Wayne State University Press, 1965 - 293 p.
38. Modesto Seara Vázquez. Introducción al derecho internacional cósmico. Escuela Nacional de Ciencias Políticas y Sociales, 1961 - 348 p.
39. Nathan C. Goldman. American Space Law: International and Domestic. Iowa State University Press, 1988 - 374 p.
40. Nicolas Mateesco-Matte, Droit aérospatial, Paris, Edition: A. Pedone, 1969.
41. Peter P. C. Haanappel. The Law and Policy of Air Space and Outer Space: A Comparative Approach. Kluwer Law International, 2003 - 311 p.
42. Raluca Miga-Besteliu, Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public, București, ALL, 1997, P. 253-260.
43. Ram S. Jakhu. National Regulation of Space Activities. Springer Netherlands, 23 jul. 2010 - 500 p.
44. Silvia Maureen Williams, Derecho Internacional Contemporaneo: La utilizacion del Espacio Ultraterrestre, Abeledo-Perrot, Buenos Aires, 1990.
45. The Declaration of Bogota, 1976. [On-line:] http://www.root.ps/download/ASM/dec_bogota.pdf (Vizitat: 17.05.2016).
46. The International Space Station Intergovernmental Agreement, 29 January 1998. [On-line:] <http://www.state.gov/documents/organization/107683.pdf> (Vizitat: 15.05.2016).

47. Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967. [On-line:] <http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/space1.html> (Visited 25.04.2016).

48. Tito the spaceman. - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/1297924.stm> (Vizitat: 15.05.2016).

49. Jasani, B., (ed.) Peaceful and Non-peaceful Uses of Space: Problems of Definition for the Prevention of an Arms Race, published for UNIDIR by Taylor and Francis, New York, London, 1991, 179 pp.

50. Joanne Irene Gabrynowicz, The International Space Treaty regime in the Globalization Era, AD ASTRA, Fall 2005, at 30. [On-line:] <http://www.space-settlement-institute.org/Articles/IntlSpaceTreatyGabryno.pdf> (Vizitat: 22.06.2016).

51. United States Code, Title 51 - National and Commercial Space Programs. [On-line:] <http://uscode.house.gov/download/annualhistoricalarchives/pdf/2010/2010usc51.pdf> (Vizitat: 15.05.2016).

52. Zhukov G., Kolosov Y., International Space Law, Praeger Publ., New York, 1984.

53. Буриан Александр. Международно-правовые аспекты регулирования глобального информационного обмена. Международная конференция «Информационные технологии-2002» (BIT+), Кишинев, 11 апреля 2002 г., Кишинев, 2002, с. 42 (Abstracts of the International Conference “Information Technologies–2002”, Chisinau, 10-12 april, 2002. A.M.Andries, V.L.Perju, Editors, 2002, pag. 42).

54. Буриан Александр, Барбу Вера. Правовой статус международной космической станции. «Закон и жизнь», 2002, № 4, р. 33-38. (ISSN 1810-3081).

55. Буриан Александр, Барбу Вера. Европейское Космическое Агенство: цели, функции, правовой статус». «Закон и жизнь», 2002, № 8, р. 11-13. (ISSN 1810-3081).

56. Буриан Александр, Пелипецкая Каролина. Космическая деятельность и охрана окружающей среды. „Aspecte juridice ale societății civile: realități și perspective: Materiale ale conf. teoretico-științifice internaționale, 26-27 februarie 2003”/ red. șt. Gh. Costachi. – Chișinău, F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2003, - 688 p., pag. 312-315, (ISBN 9975-78-228-0).

57. Буриан Александр. Международное космическое право (Учебник для вузов). Кишинев, Издат. Центр Молд. ГУ, 2004, - 288 p. (ISBN 9975-70-364-X).

58. Буриан Александр. «Противоракетный зонтик» и дилемма безопасности в Причерноморском регионе. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2012, nr. 4, 55-65. ISSN 1857-1999. - <http://rmdiri.md/wp-content/uploads/2015/01/RMDIRI-2012-Nr.-4.pdf>

59. Буриан К. А. “Космический мусор” и экологическое право: реальность, тенденции, перспективы. In: Международная научно-практическая конференция "Евразийская интеграция: правовой и образовательный аспекты". ШКОЛА ИНТЕРЭКОПРАВА. Новосибирский государственный университет, 4-5 декабря 2014 г. (Burian K. A. “Kosmicheskiy musor” i jekologicheskoe pravo: real'nost', tendencii, perspektivy. In: Mezhdunarodnaja nauchno-prakticheskaja konferencija "Evrazijskaja integracija: pravovoj i obrazovatel'nyj aspekty". SHKOLA INTERJEKOPRAVA. Novosibirskij gosudarstvennyj universitet, 4-5 dekabrja 2014 g.). [On-line:] http://iel2nd.ucoz.ru/NSUposter_K.A.Burian_C.pdf (Vizitat: 15.05.2016).

60. Буриан Кристина. «Космический мусор» и экологическая безопасность. (Burian Kristina. “Kosmicheskiy musor” i

jekologicheskaia bezopasnost). In: Evoluția sistemului internațional și procesele de integrare europeană /Alexandru Burian, Natalia Beregoi, Cristina Burian [et.al.] ; red. coord.: Alexandru Burian ; Inst. de Cercet.ări Juridice și Politice al Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Cercetări Strategice al Univ. de Studii Europene din Moldova, Asoc. de Drept Intern. din Rep. Moldova. Chișinău : CEP USM, 2015, p. 59-70.

61. Бурьян А. Д. Международно-правовые аспекты борьбы Советского Союза против гонки вооружений в космическом пространстве: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.10 - Международное право /А. Д. Бурьян; Науч. рук. В. С. Верещетин; Академия наук СССР. Институт государства и права. - М.,1987. -27 с. [On-line:] <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=51872> (Vizitat: 15.05.2016).

62. Бурьян А.Д., Проблема толкования действующих принципов и норм международного права, ограничивающих военное использование космоса // «Проблемы космического права». - Москва, ИИЕТ АН СССР, 1986. - Moskva, ИЕТ АН USSR, 1986.).

63. Василевская Э. Г., Правовой статус природных ресурсов Луны и планет – Москва, «Наука», 1978. (Vasilevskaja Je. G., Pravovoj status prirodnyh resursov Luny i planet – Moskva, «Nauka», 1978.).

64. Верещетин В.С., Международное сотрудничество в космосе. Правовые вопросы. - Москва, «Наука», 1977. (Vereshchetin V.S., Mezhdunarodnoe sotrudnichestvo v kosmose. Pravovye voprosy. - Moskva, «Nauka», 1977.).

65. Договор о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела. Принят резолюцией 2222 (XXI) Генеральной Ассамблеи от 19 декабря 1966 года. (Dogovor o principah dejatel'nosti gosudarstv po issledovaniju i ispol'zovaniju kosmicheskogo prostranstva, vključaja Lunu i

drugie nebesnye tela. Prinjat rezoljuciej 2222 (XXI) General'noj Assamblei ot 19 dekabnja 1966 goda.). [On-line:] http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/outer_space_governing.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

66. Дементьева Ю.Д. Недостатки существующего режима международного космического права. (Dement'eva Ju.D. Nedostatki sushhestvujushhego rezhima mezhdunarodnogo kosmicheskogo prava.). [On-line:] <http://www.businesslawyer.ru/publ/142-1-0-276> (Vizitat: 15.05.2016).

67. Дементьева Ю.Д. Специфика международного космического права с позиций глобальной космической безопасности. (Dement'eva Ju.D. Specifika mezhdunarodnogo kosmicheskogo prava s pozicij global'noj kosmicheskij bezopasnosti.). [On-line:] <http://www.businesslawyer.ru/publ/142-1-0-275> (Vizitat: 15.05.2016).

68. Жуков Г.П., Космическое право, Москва, «Международные отношения», 1966. (Zhukov G.P., Kosmicheskoe pravo, Moskva, «Mezhdunarodnye otnoshenija», 1966.).

69. Жуков Г.П., Космическое право, Москва, «Международные отношения», 1966, с. 7-12. (Zhukov G.P., Kosmicheskoe pravo, Moskva, «Mezhdunarodnye otnoshenija», 1966, с. 7-12.).

70. Жуков Г.П. Международное космическое право и вызовы XXI столетия. К 50-летию полета Юрия Гагарина в космос: Учеб. пособие. - М.: РУДН, 2011. - С. 52. (Zhukov G.P. Mezhdunarodnoe kosmicheskoe pravo i vyzovy NHI stoletija. K 50-letiju poleta Jurija Gagarina v kosmos: Ucheb. posobie. - М.: RUDN, 2011. - S. 52.).

71. Конвенция о регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство. Принята резолюцией 3235 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 12 ноября 1974 года. (Konvencija o registracii ob#ektov, zapuskaemyh v kosmicheskoe

prostranstvo. Prinjata rezoljuciej 3235 (XXIX) General'noj Assamblei OON ot 12 nojabrja 1974 goda.). [On-line:] http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/objects_registration.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

72. Космический мусор как угроза безопасности полета. // Космос-журнал.рф 15.06.2012. (Kosmicheskij musor kak ugroza bezopasnosti poleta. // Kosmos-zhurnal.rf 15.06.2012.). [On-line:] <http://www.cosmos-journal.ru/articles/952/> (22.04.2016).

73. Кудрявцева Маргарита. Когда космический туризм станет доступным. In: Деловой Петербург. 12.04.2016 г. (Kudrjavceva Margarita. Kogda kosmicheskij turizm stanet dostupnym. In: Delovoj Peterburg. 12.04.2016 g.). [On-line:] http://www.dp.ru/a/2016/04/12/Kosmos_na_vihodnie/ (Vizitat: 15.05.2016).

74. Международное космическое право. Учебник./Отв. ред. А.С. Пирадов, Москва, «Международные отношения», 1985. (Mezhdunarodnoe kosmicheskoe pravo. Uchebnik./Otv. red. A.S. Piradov, Moskva, «Mezhdunarodnye otnoshenija», 1985.).

75. Международное космическое право. Отв.ред. Г.П. Жуков, Ю.М. Колосов. – Москва, «Международные отношения», 1999. – 360 с. (Mezhdunarodnoe kosmicheskoe pravo. Otv.red. G.P. Zhukov, Ju.M. Kolosov. – Moskva, «Mezhdunarodnye otnoshenija», 1999. – 360 p.).

76. Над Сибирью столкнулись российский и американский спутники . - Lenta.ru. 12.02.2009. (Nad Sibir'ju stolknulis' rossijskij i amerikanskij sputniki . - Lenta.ru. 12.02.2009.). [On-line:] <http://lenta.ru/news/2009/02/12/collision/> (Vizitat: 15.05.2016).

77. ООН: Аппаратам на орбите угрожают 300 тыс обломков космического мусора. // РИА Наука, 02.10.2009. (OON: Apparatam na orbite ugrozhajut 300 tys oblomkov kosmicheskogo musora. // RIA Nauka, 02.10.2009.). [On-line:] <http://ria.ru/science/20091002/187328503.html> (Vizitat: 15.05.2016).

78. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 13 декабря 1963 г. N 1962 (XVIII) "Декларация правовых принципов,

регулирующих деятельность государств по исследованию и использованию космического пространства". (Rezoljucija General'noj Assamblei OON ot 13 dekabnja 1963 g. N 1962 (XVIII) "Deklaracija pravovyh principov, regulirujushhijh dejatel'nost' gosudarstv po issledovaniju i ispol'zovaniju kosmicheskogo prostranstva"). [On-line:] http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/outerspace_principles.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

79. «Руководящие принципы Комитета по использованию космического пространства в мирных целях Организации Объединённых Наций по предупреждению образования космического мусора». Утверждены резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН №A/RES/62/217, опубликованной 1 февраля 2008 г. (Rukovodjashhie principy Komiteta po ispol'zovaniju kosmicheskogo prostranstva v mirnyh celjah Organizacii Ob`edinjonnyh Nacij po preduprezhdeniju obrazovanija "kosmicheskogo musora". Utverzhdeny rezoljuciej General'noj Assamblei OON №A/RES/62/217, opublikovannoj 1 fevralja 2008 g.). [On-line:] http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/62/217&referer=http://www.un.org/en/ga/62/resolutions.shtml&Lang=R (Vizitat: 15.05.2016).

80. Савельев, В. А. Правовой статус международной космической станции: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.10 - Международное право /В. А. Савельев ; Науч. рук. Г. П. Жуков ; Институт государства и права Российской Академии Наук. -М.,2000. -29 с.-Библиогр.: с. 29. (Savel'ev, V. A. Pravovoj status mezhdunarodnoj kosmicheskoy stancii: Avtoreferat dissertacii na soiskanie uchenoj stepeni kandidata juridicheskikh nauk. Special'nost' 12.00.10 - Mezhdunarodnoe pravo /V. A. Savel'ev ; Nauch. ruk. G. P. Zhukov ; Institut gosudarstva i prava Rossijskoj Akademii Nauk. -M.,2000. -29 s.-Bibliogr. : s. 29.).

[On-line:] <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=96271> (Vizitat: 15.05.2016).

81. Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. (Soglashenie o spasanii kosmonavtov, vozvrashhenii kosmonavtov i vozvrashhenii ob#ektov, zapushhennyh v kosmicheskoe prostranstvo. Prinjata rezoljuciej 2345 (XXII) General'noj Assamblei OON ot 19 dekabrja 1967 goda.). [On-line:]

http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astronauts_rescue.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

82. Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах. Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН от 5 декабря 1979 года. (Soglashenie o dejatel'nosti gosudarstv na Lune i drugih nebesnyh telah. Prinjato rezoljuciej 34/68 General'noj Assamblei OON ot 5 dekabrja 1979 goda.). [On-line:]

http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/moon_agreement.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

ANEXE

**TREATY
ON PRINCIPLES GOVERNING THE ACTIVITIES OF
STATES IN THE EXPLORATION AND USE OF OUTER
SPACE, INCLUDING THE MOON
AND OTHER CELESTIAL BODIES⁹¹**

Signed at Washington, London, Moscow, January 27, 1967

Ratification advised by U.S. Senate April 25, 1967

Ratified by U.S. President May 24, 1967

*U.S. ratification deposited at Washington, London, and Moscow
October 10, 1967*

Proclaimed by U.S. President October 10, 1967

Entered into force October 10, 1967

The States Parties to this Treaty,

Inspired by the great prospects opening up before mankind as a result of mans entry into outer space,

Recognizing the common interest of all mankind in the progress of the exploration and use of outer space for peaceful purposes,

Believing that the exploration and use of outer space should be carried on for the benefit of all peoples irrespective of the degree of their economic or scientific development,

⁹¹ Textul Tratatului vezi: Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, 27 January 1967. [On-line:] <http://www.state.gov/www/global/arms/treaties/space1.html> (Visited 25.04.2016).

Desiring to contribute to broad international co-operation in the scientific as well as the legal aspects of the exploration and use of outer space for peaceful purposes,

Believing that such co-operation will contribute to the development of mutual understanding and to the strengthening of friendly relations between States and peoples,

Recalling resolution 1962 (XVIII), entitled "Declaration of Legal Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space," which was adopted unanimously by the United Nations General Assembly on 13 December 1963,

Recalling resolution 1884 (XVIII), calling upon States to refrain from placing in orbit around the Earth any objects carrying nuclear weapons or any other kinds of weapons of mass destruction or from installing such weapons on celestial bodies, which was adopted unanimously by the United Nations General Assembly on 17 October 1963,

Taking account of United Nations General Assembly resolution 110 (II) of 3 November 1947, which condemned propaganda designed or likely to provoke or encourage any threat to the peace, breach of the peace or act of aggression, and considering that the aforementioned resolution is applicable to outer space,

Convinced that a Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, will further the Purposes and Principles of the Charter of the United Nations,

Have agreed on the following:

Article I

The exploration and use of outer space, including the moon and other celestial bodies, shall be carried out for the benefit and in the interests of all countries, irrespective of their degree of

economic or scientific development, and shall be the province of all mankind.

Outer space, including the moon and other celestial bodies, shall be free for exploration and use by all States without discrimination of any kind, on a basis of equality and in accordance with international law, and there shall be free access to all areas of celestial bodies.

There shall be freedom of scientific investigation in outer space, including the moon and other celestial bodies, and States shall facilitate and encourage international co-operation in such investigation.

Article II

Outer space, including the moon and other celestial bodies, is not subject to national appropriation by claim of sovereignty, by means of use or occupation, or by any other means.

Article III

States Parties to the Treaty shall carry on activities in the exploration and use of outer space, including the moon and other celestial bodies, in accordance with international law, including the Charter of the United Nations, in the interest of maintaining international peace and security and promoting international co-operation and understanding.

Article IV

States Parties to the Treaty undertake not to place in orbit around the Earth any objects carrying nuclear weapons or any other kinds of weapons of mass destruction, install such weapons on celestial bodies, or station such weapons in outer space in any other manner.

The Moon and other celestial bodies shall be used by all States Parties to the Treaty exclusively for peaceful purposes. The establishment of military bases, installations and fortifications,

the testing of any type of weapons and the conduct of military maneuvers on celestial bodies shall be forbidden. The use of military personnel for scientific research or for any other peaceful purposes shall not be prohibited. The use of any equipment or facility necessary for peaceful exploration of the Moon and other celestial bodies shall also not be prohibited.

Article V

States Parties to the Treaty shall regard astronauts as envoys of mankind in outer space and shall render to them all possible assistance in the event of accident, distress, or emergency landing on the territory of another State Party or on the high seas. When astronauts make such a landing, they shall be safely and promptly returned to the State of registry of their space vehicle.

In carrying on activities in outer space and on celestial bodies, the astronauts of one State Party shall render all possible assistance to the astronauts of other States Parties.

States Parties to the Treaty shall immediately inform the other States Parties to the Treaty or the Secretary-General of the United Nations of any phenomena they discover in outer space, including the Moon and other celestial bodies, which could constitute a danger to the life or health of astronauts.

Article VI

States Parties to the Treaty shall bear international responsibility for national activities in outer space, including the Moon and other celestial bodies, whether such activities are carried on by governmental agencies or by non-governmental entities, and for assuring that national activities are carried out in conformity with the provisions set forth in the present Treaty. The activities of non-governmental entities in outer space, including the Moon and other celestial bodies, shall require authorization and continuing supervision by the appropriate State Party to the Treaty. When activities are carried on in outer space, including

the Moon and other celestial bodies, by an international organization, responsibility for compliance with this Treaty shall be borne both by the international organization and by the States Parties to the Treaty participating in such organization.

Article VII

Each State Party to the Treaty that launches or procures the launching of an object into outer space, including the Moon and other celestial bodies, and each State Party from whose territory or facility an object is launched, is internationally liable for damage to another State Party to the Treaty or to its natural or juridical persons by such object or its component parts on the Earth, in air space or in outer space, including the Moon and other celestial bodies.

Article VIII

A State Party to the Treaty on whose registry an object launched into outer space is carried shall retain jurisdiction and control over such object, and over any personnel thereof, while in outer space or on a celestial body. Ownership of objects launched into outer space, including objects landed or constructed on a celestial body, and of their component parts, is not affected by their presence in outer space or on a celestial body or by their return to the Earth. Such objects or component parts found beyond the limits of the State Party to the Treaty on whose registry they are carried shall be returned to that State Party, which shall, upon request, furnish identifying data prior to their return.

Article IX

In the exploration and use of outer space, including the Moon and other celestial bodies, States Parties to the Treaty shall be guided by the principle of co-operation and mutual assistance and shall conduct all their activities in outer space, including the

Moon and other celestial bodies, with due regard to the corresponding interests of all other States Parties to the Treaty. States Parties to the Treaty shall pursue studies of outer space, including the Moon and other celestial bodies, and conduct exploration of them so as to avoid their harmful contamination and also adverse changes in the environment of the Earth resulting from the introduction of extraterrestrial matter and, where necessary, shall adopt appropriate measures for this purpose. If a State Party to the Treaty has reason to believe that an activity or experiment planned by it or its nationals in outer space, including the Moon and other celestial bodies, would cause potentially harmful interference with activities of other States Parties in the peaceful exploration and use of outer space, including the Moon and other celestial bodies, it shall undertake appropriate international consultations before proceeding with any such activity or experiment. A State Party to the Treaty which has reason to believe that an activity or experiment planned by another State Party in outer space, including the Moon and other celestial bodies, would cause potentially harmful interference with activities in the peaceful exploration and use of outer space, including the Moon and other celestial bodies, may request consultation concerning the activity or experiment.

Article X

In order to promote international co-operation in the exploration and use of outer space, including the Moon and other celestial bodies, in conformity with the purposes of this Treaty, the States Parties to the Treaty shall consider on a basis of equality any requests by other States Parties to the Treaty to be afforded an opportunity to observe the flight of space objects launched by those States.

The nature of such an opportunity for observation and the conditions under which it could be afforded shall be determined by agreement between the States concerned.

Article XI

In order to promote international co-operation in the peaceful exploration and use of outer space, States Parties to the Treaty conducting activities in outer space, including the Moon and other celestial bodies, agree to inform the Secretary-General of the United Nations as well as the public and the international scientific community, to the greatest extent feasible and practicable, of the nature, conduct, locations and results of such activities. On receiving the said information, the Secretary-General of the United Nations should be prepared to disseminate it immediately and effectively.

Article XII

All stations, installations, equipment and space vehicles on the Moon and other celestial bodies shall be open to representatives of other States Parties to the Treaty on a basis of reciprocity. Such representatives shall give reasonable advance notice of a projected visit, in order that appropriate consultations may be held and that maximum precautions may be taken to assure safety and to avoid interference with normal operations in the facility to be visited.

Article XIII

The provisions of this Treaty shall apply to the activities of States Parties to the Treaty in the exploration and use of outer space, including the Moon and other celestial bodies, whether such activities are carried on by a single State Party to the Treaty or jointly with other States, including cases where they are carried on within the framework of international intergovernmental organizations.

Any practical questions arising in connection with activities carried on by international inter-governmental organizations in the exploration and use of outer space, including the Moon and other celestial bodies, shall be resolved by the States Parties to the

Treaty either with the appropriate international organization or with one or more States members of that international organization, which are Parties to this Treaty.

Article XIV

1. This Treaty shall be open to all States for signature. Any State which does not sign this Treaty before its entry into force in accordance with paragraph 3 of this article may accede to it at any time.

2. This Treaty shall be subject to ratification by signatory States. Instruments of ratification and instruments of accession shall be deposited with the Governments of the United States of America, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Union of Soviet Socialist Republics, which are hereby designated the Depositary Governments.

3. This Treaty shall enter into force upon the deposit of instruments of ratification by five Governments including the Governments designated as Depositary Governments under this Treaty.

4. For States whose instruments of ratification or accession are deposited subsequent to the entry into force of this Treaty, it shall enter into force on the date of the deposit of their instruments of ratification or accession.

5. The Depositary Governments shall promptly inform all signatory and acceding States of the date of each signature, the date of deposit of each instrument of ratification of and accession to this Treaty, the date of its entry into force and other notices.

6. This Treaty shall be registered by the Depositary Governments pursuant to Article 102 of the Charter of the United Nations.

Article XV

Any State Party to the Treaty may propose amendments to this Treaty. Amendments shall enter into force for each State Party to

the Treaty accepting the amendments upon their acceptance by a majority of the States Parties to the Treaty and thereafter for each remaining State Party to the Treaty on the date of acceptance by it.

Article XVI

Any State Party to the Treaty may give notice of its withdrawal from the Treaty one year after its entry into force by written notification to the Depositary Governments. Such withdrawal shall take effect one year from the date of receipt of this notification.

Article XVII

This Treaty, of which the English, Russian, French, Spanish and Chinese texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the Depositary Governments. Duly certified copies of this Treaty shall be transmitted by the Depositary Governments to the Governments of the signatory and acceding States.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, duly authorized, have signed this Treaty.

DONE in triplicate, at the cities of Washington, London and Moscow, this twenty-seventh day of January one thousand nine hundred sixty-seven.

CONVENTIE⁹²
din 29 martie 1972 cu privire la raspunderea
internationala pentru daunele cauzate de obiecte lansate
in spatiul extraatmosferic*

Statele pãrți la aceasta convenție,
recunoscind ca este în interesul comun al întregii omeniri sa se favorizeze exploatarea și utilizarea spațiului extrtmosferic în scopuri pașnice,
reamintind Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în exploatarea și utilizarea spațiului extrtmosferic, inclusiv Lina și celelalte corpuri ceresti, ținând seama ca, în ciuda măsurilor de precautie care trebuie sa fie luate de statele și organizațiile internaționale interguvernamentale care lanseaza obiecte spatiale, aceste obiecte pot sa cauzeze daune,
recunoscind necesitatea de a se elabora reguli și proceduri internaționale eficace cu privire la răspunderea pentru daune cauzate de obiecte spatiale și de a se asigura, în special, plata cu promptitudine, potrivit prevederilor prezentei convenții, a unei despãgubiri totale și echitabile victimelor acestor daune,

⁹² Textul Convenției vezi: Convenția cu privire la răspunderea internațională pentru daunele provocate de obiectele spațiale", din 29 martie 1972. - <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-29-martie-1972-cu-privire-la-raspunderea-internationala-pentru-daunele-cauzate-de-obiecte-lansate-in-spatiul-extraatmosferic-emitent-consiliul-de-stat-30815.html> (Vizitat: 15.05.2016).

* Traducere neoficială.

convinse de stabilirea unor asemenea reguli și proceduri va contribui la întărirea cooperării internaționale în domeniul explorării și utilizării spațiului extraterestru în scopuri pașnice, au convenit asupra celor ce urmează:

ART. 1

În înțelesul prezentei convenții:

- a) termenul dăuna desemnează pierderea de vieți omenești, leziuni corporale și alte atingeri aduse sănătății, sau pierderea unor bunuri de stat sau ale persoanelor fizice sau juridice sau a unor bunuri ale organizațiilor internaționale interguvernamentale, sau daunele cauzate acestor bunuri;
- b) termenul lansare desemnează și încercarea de lansare;
 - c) expresia stat de lansare desemnează:
 - i) un stat care procedează la lansarea sau asigura lansarea unui obiect spațial;
 - ii) un stat al cărui teritoriu sau ale cărui instalații servesc la lansarea unui obiect spațial;
- d) expresia obiect spațial desemnează și elementele constitutive ale unui obiect spațial, precum și vehiculul de lansare și elementele acestuia din urmă.

ART. 2

Un stat de lansare poartă răspunderea absolută pentru plata despăgubirilor pentru daunele cauzate de obiectul sau spațial la suprafața pământului sau aeronavelor în zbor.

ART. 3

În caz de daune, în alta parte decât la suprafața pământului, unui obiect spațial al unui stat de lansare sau unor persoane ori bunuri aflate la bordul unui asemenea obiect spațial, de către un obiect spațial al unui stat de lansare, acest din urmă stat nu este răspunzător decât dacă daunele se datorează greselii sale sau greselii persoanelor pentru care el răspunde.

ART. 4

1. În caz de daune cauzate, în alta parte decît la suprafața pămîntului, unui obiect spațial al unui stat de lansare sau unor persoane ori bunuri aflate la bordul unui asemenea obiect spațial, de către un obiect spațial al unui alt stat de lansare și în caz de daune cauzate prin acest fapt unui stat terț sau unor persoane fizice sau juridice aflate sub jurisdicția sa, cele două state de lansare răspund solidar față de statul terț, în limitele indicate în continuare:

a) dacă daunele au fost cauzate unui stat terț la suprafața pămîntului sau unei aeronave în zbor, răspunderea lor față de statul terț este absolută:

b) dacă daunele au fost cauzate unui obiect spațial al unui stat terț sau unor persoane ori bunuri aflate la bordul unui asemenea obiect spațial, în alta parte decît la suprafața pămîntului, răspunderea lor față de statul terț este bazată pe vina unuia din ele sau pe vina persoanelor pentru care fiecare dintre ele răspunde.

2. În toate cazurile de răspundere solidară prevăzută la paragraful 1 al prezentului articol, sarcina reparatiei pentru daune este împărțită între cele două state de lansare potrivit gradului lor de vinovăție; dacă este imposibil de determinat gradul de vinovăție al fiecăruia din aceste state, sarcina reparatiei este împărțită în mod egal între aceste două state. Aceasta reparatie nu poate să afecteze dreptul statului terț de a pretinde, de la oricare din cele două state de lansare care răspund solidar, întreaga reparatie datorată în virtutea prezentei convenții.

ART. 5

1. Cînd două sau mai multe state procedează în comun la lansarea unui obiect spațial, ele răspund solidar pentru orice dăuna care ar putea să rezulte din aceasta activitate.

2. Un stat de lansare care a reparat daunele are un drept de recurs împotriva celorlalți participanți la lansarea în comun.

Participanții la lansarea în comun pot să încheie acorduri cu privire la împărțirea dintre ei a sarcinii financiare pentru care ei răspund în mod solidar. Aceste acorduri nu afectează dreptul oricărui stat căruia i s-a cauzat o dăună de a pretinde de la oricare stat de lansare sau de la toate statele de lansare care răspund solidar întreaga reparație datorată în virtutea prezentei convenții.

3. Un stat al cărui teritriu sau ale cărui instalații sînt folosite la lansarea unui obiect spațial este considerat participant la o lansare comuna.

ART. 6

1. Sub rezerva prevederilor paragrafului 2 al prezentului articol, un stat de lansare este exonerat de răspunderea absolută în măsura în care el stabilește ca daunele rezulta, în totalitate sau în parte, dintr-o neglijența gravă sau dintr-un act sau dintr-o omisiune comiase cu intenția de a provoca o paguba de către statul reclamant sau de persoane fizice sau juridice pe care acest din urma stat le reprezintă.

2. Nici o exonerare, de nici un fel, nu este admisă în cazul în care daunele rezulta din activitățile unui stat de lansare care nu sînt conforme cu dreptul internațional, inclusiv, îndeosebi, cu Carta O.N.U. și cu Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în exploatare și utilizarea spațiului extrtmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri ceresti.

ART. 7

Prevederile prezentei convenții nu se aplica daunelor cauzate de un obiect al unui stat de lansare:

a) cetățenilor acestui stat de lansare;

b) cetățenilor străini în timp ce participa la operațiunile de funcționare ale acestui obiect spațial începînd din momentul lansării sale sau dintr-o faza ulterioara oarecare pînă la căderea sa, sau în timp ce ei se găsesc în imediata apropiere a unei zione

stabilite pentru a servi la lansarea sau la recuperare, ca urmare la o invitație a acestui stat de lansare.

ART. 8

1. Un stat care suferă o dăuna sau ale cărui persoane fizice sau juridice suferă o dăuna poate prezenta statului de lansare o cerere de despăgubire pentru aceste daune.

2. Dacă statul a cărui naționalitate o au persoanele fizice sau juridice nu a prezentat cererea de despăgubire, un alt stat poate prezenta o cerere unui stat de lansare cu privire la daunele suferite pe teritoriul sau de către o persoana fizica sau juridică.

3. Dacă nici statul a cărui naționalitate o au persoanele fizice sau juridice și nici statul pe teritoriul căruia dăuna a fost suferită nu au prezentat o cerere de despăgubire sau nu au notificat intenția lor de a prezenta o cerere, un alt stat poate prezenta o cerere unui stat de lansare cu privire la daunele suferite de persoane care își au reședința permanentă pe teritoriul sau.

ART. 9

Cererea de despăgubire este prezentată statului de lansare pe cale diplomatică. Oricare stat care nu întreține relații diplomatice cu acest stat de lansare poate ruga un stat terț să prezinte cererea și să-i reprezinte în orice alt mod interesele, în virtutea prezentei convenții, față de acest stat de lansare. El poate, de asemenea, să prezinte cererea prin intermediul secretarului general al O.N.U., cu condiția ca statul reclamant și statul de lansare să fie amândouă membre ale Organizației Națiunilor Unite.

ART. 10

1. Cererea de despăgubire poate să fie prezentată statului de lansare în termen de un an socotit de la data la care s-a produs dăuna sau de la data la care a fost identificat statul de lansare care este răspunzător.

2. Dacă totuși, un stat nu cunoaște faptul că dăuna s-a produs sau

nu a putut sa identifice statul de lansare care este răspunzător, cererea sa este valabilă dacă a fost formulată în anul următor de la data la care el ia cunostinta de faptele sus-mentioante; totuși, termenul nu trebuie în nici un caz sa depășească un an socotit de la data la care statul, actionind cu toată diligența, putea în mod rezonabil sa fie considerat ca a cunoscut faptele.

3. Termenele precizate la paragrafele 1 și 2 ale prezentului articol se aplica chiar dacă întinderea daunei nu este cunoscută în mod exact. Într-un asemenea caz, statul reclamant are totuși dretul sa-și revizuiasca cererea și sa prezinte documente suplimentare, după trecerea termenului precizat, pînă la expirarea unui termen de un an socotit din momentul în care întinderea daunei a fost cunoscută în mod exact.

ART. 11

1. Prezentarea unei cereri de despăgubire statului de lansare în virtutea prezentei convenții nu necesita epuizarea în prealabil a resursurilor interne care ar fi deschise statului reclamant sau persoanelor fizice sau juridice ale căror interese acesta le respecta.

2. Nici o prevedere a prezentei convenții nu impiedica un stat sau o persoana fizica sau juridică pe care acesta o poate reprezenta sa formuleze o cerere la instanțele judecătorești sau la organele administrative ale unui stat de lansare. Cu toate acestea, un stat nu are dreptul sa prezinte o cerere în virtutea prezentei convenții în legatura cu o dăuna pentru care o cerere a fost deja introdusă la instanțele judecătorești sau la organele administrative ale unui stat de lansare, nici în aplicarea unui alt acord internațional prin care statele interesate sînt legate.

ART. 12

Întinderea despăgubirii pe care trebuie sa o plătească statul de lansare pentru daune în aplicarea prezentei convenții va fi determinata în conformitate cu dreptul internațional și cu principiile de dreptate și echitate, astfel încît despăgubirea sa fie

de natura sa repuna persoana, fizica sau juridică, statul sau organizația internaționala reclamanta în situația care ar fi existat dacă dăuna nu s-ar fi produs.

ART. 13

În afară de cazul când statul reclamant și statul care este obligat la despăgubiri în virtutea prezentei convenții ar cădea de acord asupra unui alt mod de despăgubiri, suma datorată ca despăgubiri este plătită în moneda statului reclamant sau, la cererea acestuia, în moneda statului care este dator sa repare dăuna.

ART. 14

Dacă, într-un termen de un an socotit de la data la care statul reclamant a notificat statului de lansare ca a prezentat documentele justificative ale cererii sale, o cerere pentru despăgubire nu este soluționată pe cale de negocieri diplomatice potrivit art. IX, părțile interesate vor constitui la cererea uneia din ele o comisie de rezolvare a cererilor.

ART. 15

1. Comisia de rezolvare a cererilor se compune din trei membri: un membru desemnat de statul reclamant, un membru desemnat de statul de lansare și un al treilea membru, președintele, ales de comun acord de către cele doua părți. Fiecare parte procedează la aceasta desemnare într-un termen de 2 luni socotite din momentul formularii cererii de constituire a comisiei de rezolvare a cererilor.

2. Dacă nu intervine nici acord asupra înțelegerii președintelui într-un termen de 4 luni socotit din momentul formularii cererii de constituire a comisiei, oricare din cele doua părți poate ruga pe secretarul general al Organizației Națiunilor Unite sa numească președintele într-un termen suplimentar de 2 luni.

ART. 16

1. Dacă una dintre părți nu procedează, în termenul prevăzut, la desemnarea care îi incumba, comisia de rezolvare a cererilor va fi constituită numai după președinte.

2. Dacă, din vreun motiv oarecare, un loc în comisia devine vacant, acesta va fi completat potrivit procedurii adoptate pentru desemnarea lui inițială.

3. Comisia își stabilește propria sa procedura.

4. Comisia decide asupra locului sau locurilor de întrunire, precum și asupra oricărei alte chestiuni administrative.

5. Cu excepția deciziilor și sentințelor pronunțate în cazurile în care comisia nu este compusa decît dintr-un singur membru, toate deciziile și sentințele comisiei vor fi date pe baza votului majorității.

ART. 17

Compoziția comisiei de rezolvare a cererilor nu va fi largită datorită faptului ca doua sau mai multe state reclamante sau doua sau mai multe state de lansate sînt părți la o procedura declansata în fata sa. Statele reclamante, părți la o asemenea procedura, numesc împreună un membru al comisiei în același mod și în aceleași condiții ca și cum ar fi un singur stat reclamant. Dacă doua sau mai multe state de lansare sînt părți la o asemenea procedura, ele numesc împreună în același mod, un membru al comisiei. Dacă statele reclamante sau statele de lansare nu procedează, în termenele prevăzute, la desemnarea care le incumba, comisia va fi constituită numai din președinte.

ART. 18

Comisia de rezolvare a cererilor decide asupra temeiniciei reclamantei pentru despășgubiri și fixează, dacă este cazul, suma despășgubirii ce urmează sa fie achitată.

ART. 19

1. Comisia de rezolvare a cererilor acționează în conformitate cu prevederile art. XII.

2. Decizia comisiei are caracter definitiv și obligatoriu dacă părțile s-au înțeles astfel; în caz contrar, comisia pronunță o sentință definitivă care are valoarea unei recomandări pe care părțile o iau în considerare cu buna-credință. Comisia își motivează decizia sau sentința.

3. Comisia pronunță decizia sau sentința cât mai repede posibil, cel mai târziu într-un termen de un an socotit de la data la care aceasta a fost constituită, în afară de cazul când comisia considera necesar să prelungească acest termen.

4. Comisia da publicității decizia sau sentința. Ea se îngrijește să se transmită o copie certificată conformă fiecăreia dintre părți și secretarului general al O.N.U.

ART. 20

Cheltuielile referitoare la comisia de rezolvare a cererilor sînt împărțite în mod egal între părți, în afară de cazul când comisia decide altfel.

ART. 21

Dacă daunele cauzate de un obiect spațial reprezintă un pericol de amploare pentru vieți omenești sau compromite în mod grav condițiile de viață ale populației sau funcționarea centrelor vitale, statele părți și, în special, statul de lansare vor examina posibilitatea de a acorda o asistență adecvată și în mod rapid statului care a suferit daunele, la cererea acestuia. Acest articol nu afectează totuși drepturile și obligațiile statelor părți în virtutea prezentei convenții.

ART. 22

1. Prezenta convenție, cu excepția art. XXIV la XXVII, referirile la state se aplica oricărei organizații internaționale interguvernamentale care întreprinde activități spațiale, dacă aceasta organizație declara ca accepta drepturile și obligațiile prevăzute în prezenta convenție iar majoritatea statelor membre ale organizației sînt state părți la prezenta convenție și la Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în exploatarea și utilizarea spațiului extraterosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri ceresti.

2. Statele membre ale unei asemenea organizații care sînt state părți la prezenta convenție iau toate măsurile necesare pentru ca organizația sa facă o declarație în conformitate cu paragraful precedent.

3. Dacă o organizație internațională interguvernamentală este răspunzătoare pentru daune în conformitate cu prevederile prezentei convenții, aceasta organizație și aceia dintre membrii săi care sînt state părți la prezenta convenție răspund în mod solidar, cu înțelegerea ca:

a) orice cerere de despăgubire pentru aceste daune trebuie sa fie prezentată mai întîi acestei organizații;

și

b) numai în cazul în care organizația nu va achită în termen de 6 luni suma convenită sau fixată drept despăgubiri pentru daune, statul reclamant poate invoca responsabilitatea acelorora dintre membrii care sînt state părți la prezenta convenție pentru plata acelei sume.

4. Orice cerere de despăgubire formulată în conformitate cu prevederile prezentei convenții pentru daune cauzate unei organizații care a făcut o declarație potrivit paragrafului 1 al prezentului articol trebuie sa fie prezentată de un stat membru al organizației care este un stat parte la prezenta convenție.

ART. 23

1. Prevederile prezentei convenții nu aduc atingere celorlalte acorduri internaționale în vigoare în raporturile dintre statele părți la aceste acorduri.

2. Nici o prevedere a prezentei convenții nu poate să împiedice statele să încheie acorduri internaționale prin care sînt confirmate, completate sau dezvoltate prevederile sale.

ART. 24

1. Prezenta convenție este deschisă semnării de către toate statele. Orice stat care nu va fi semnat prezenta convenție înainte de intrarea ei în vigoare potrivit paragrafului 3 al prezentului articol va putea să adere la aceasta în orice moment.

2. Prezenta convenție va fi supusă ratificării de către statele semnatare. Instrumentele de ratificare și instrumentele de aderare vor fi depuse la guvernele Statelor Unite al Americii, Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, care sînt desemnate astfel drept guverne depozitare.

3. Prezenta convenție va intra în vigoare la data depunerii celui de-al cincilea instrument de ratificare.

4. Pentru statele ale căror instrumente de ratificare sau de aderare vor fi depuse după intrarea în vigoare a prezentei convenții, aceasta va intra în vigoare la data depunerii instrumentelor lor de ratificare sau de aderare.

5. Guvernele depozitare vor informa fără intirziere toate statele care vor fi semnat prezenta convenție sau care vor fi aderat la aceasta despre data fiecărei semnături, despre data depunerii fiecărui instrument de ratificare a prezentei convenții sau de aderare la prezenta convenție, despre data intrării în vigoare a convenției, precum și despre orice alta comunicare.

6. Prezenta convenție va fi înregistrată de guvernele depozitare în conformitate cu art. 102 al Cartei Națiunilor Unite.

ART. 25

Orice stat parte la prezenta convenție poate propune amendamente la convenție. Amendamentele vor intra în vigoare, pentru fiecare stat parte la convenție care accepta amendamentele, în momentul în care amendamentele vor fi fost acceptate de majoritatea statelor părți la convenție și, în continuare, pentru fiecare din celelalte state părți la convenție, la data la care acel stat va accepta amendamentele.

ART. 26

La 10 ani de la intrarea în vigoare a prezentei convenții, problema reexaminării convenției va fi înscrisă pe ordinea de zi provizorie a Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite, cu scopul de a examina, în lumina aplicării convenției în perioada de timp scursă, dacă necesita o revizuire. Cu toate acestea, la 5 ani, de la data intrării în vigoare a convenției, va fi convocată o conferința a statelor părți la convenție, cu asentimentul majorității lor, cu scopul de a reexamina prezenta convenție.

ART. 27

Orice stat parte la prezenta convenție poate, la un an de la intrarea în vigoare a convenției, sa comunice printr-o notificare adresată guvernelor depozitare intenția sa de a inceta sa fie parte la aceasta. Aceasta notificare va produce efecte la un an de la data la care ea va fi fost primită.

ART. 28

Prezenta convenție, ale carei texte englez, chinez, spaniol, francez și rus sînt deopotrivă autentice, va fi depusa în arhivele statelor depozitare. Copii ale prezentei convenții, certificate în mod corespunzător, vor fi adresate de guvernele depozitare guvernelor statelor care vor fi semnat convenția sau care vor fi aderat la ea.

Drept care, subsemnații, împuterniciți în mod corespunzător în acest scop, au semnat prezenta convenție.

Încheiată în trei exemplare, la Londra, Moscova și Washington, la douăzeci și noua martie una mie noua sute șaptezeci și doi.

**СОГЛАШЕНИЕ
О СПАСАНИИ КОСМОНАВТОВ, ВОЗВРАЩЕНИИ
КОСМОНАВТОВ И ВОЗВРАЩЕНИИ ОБЪЕКТОВ,
ЗАПУЩЕННЫХ В КОСМИЧЕСКОЕ
ПРОСТРАНСТВО⁹³**

Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года

Договаривающиеся Стороны,
отмечая важное значение Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела, призвавшего оказывать всемерную помощь космонавтам в случае аварии, бедствия или вынужденной посадки, незамедлительно возвращать в безопасности космонавтов и возвращать объекты, запущенные в космическое пространство,
стремясь развивать и дальше конкретизировать эти обязательства,

⁹³ Textul Acordului vezi: Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство. Принята резолюцией 2345 (XXII) Генеральной Ассамблеи ООН от 19 декабря 1967 года. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/astronauts_rescue.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

желая содействовать международному сотрудничеству в мирном исследовании и использовании космического пространства,
руководствуясь чувствами гуманности, согласились о нижеследующем:

Статья 1

Каждая Договаривающаяся Сторона, которая получает сведения или обнаруживает, что экипаж космического корабля потерпел аварию, или находится в состоянии бедствия, или совершил вынужденную или непреднамеренную посадку на территории, находящейся под ее юрисдикцией, или в открытом море, или в любом другом месте, не находящемся под юрисдикцией какого-либо государства, немедленно:

a) информирует власти, осуществившие запуск, или, если она не может опознать и немедленно информировать об этом власти, осуществившие запуск, немедленно сообщает об этом для всеобщего сведения с помощью всех имеющихся в ее распоряжении соответствующих средств связи;

b) информирует Генерального секретаря Организации Объединенных Наций, который должен немедленно распространить эту информацию с помощью всех имеющихся в его распоряжении соответствующих средств связи.

Статья 2

Если в результате аварии, бедствия, вынужденной или непреднамеренной посадки экипаж космического корабля приземлится на территории, находящейся под юрисдикцией Договаривающейся Стороны, она незамедлительно примет все возможные меры для его спасания и оказания ему всей необходимой помощи. Она будет информировать власти, осуществившие запуск, а также Генерального секретаря

Организации Объединенных Наций о принимаемых ею мерах и о достигаемых результатах. Если помощь властей, осуществивших запуск, помогла бы обеспечить быстрое спасание или в значительной мере способствовала бы эффективности операций по поискам и спасанию, власти, осуществившие запуск, будут сотрудничать с Договаривающейся Стороной в целях эффективного проведения операций по поискам и спасанию. Эти операции будут поставлены под руководство и контроль Договаривающейся Стороны, которая будет действовать в тесной и постоянной консультации с властями, осуществившими запуск.

Статья 3

Если получены сведения или обнаружено, что экипаж космического корабля опустился в открытом море или в другом месте, не находящемся под юрисдикцией какого-либо государства, то те Договаривающиеся Стороны, которые в состоянии сделать это, окажут в случае необходимости помощь в осуществлении операций по поискам и спасанию такого экипажа в целях обеспечения его быстрого спасания. Они будут информировать власти, осуществившие запуск, а также Генерального секретаря Организации Объединенных Наций о принимаемых ими мерах и о достигаемых результатах.

Статья 4

Если в результате аварии, бедствия, вынужденной или непреднамеренной посадки экипаж космического корабля приземлится на территории, находящейся под юрисдикцией Договаривающейся Стороны, или будет обнаружен в открытом море или в любом другом месте, не находящемся под юрисдикцией какого-либо государства, он должен быть в

безопасности и незамедлительно возвращен представителям властей, осуществивших запуск.

Статья 5

1. Каждая Договаривающаяся Сторона, которая получает сведения или обнаруживает, что космический объект или его составные части возвратились на Землю на территории, находящейся под ее юрисдикцией, или в открытом море, или в любом другом месте, не находящемся под юрисдикцией какого-либо государства, информирует власти, осуществившие запуск, и Генерального секретаря Организации Объединенных Наций.

2. Каждая Договаривающаяся Сторона, которая осуществляет юрисдикцию над территорией, на которой обнаружен космический объект или его составные части, по просьбе властей, осуществивших запуск, и с помощью этих властей, если их попросят, принимает такие меры, которые она сочтет практически осуществимыми для спасения этого объекта или его составных частей.

3. По просьбе властей, осуществивших запуск, объекты, запущенные в космическое пространство, или их составные части, обнаруженные за пределами территории властей, осуществивших запуск, возвращаются представителям этих властей, осуществивших запуск, которые по требованию должны представить до их возвращения опознавательные данные, или предоставляются в распоряжение таких представителей.

4. Независимо от пунктов 2 и 3 настоящей статьи, Договаривающаяся Сторона, имеющая основания полагать, что космический объект или его составные части, обнаруженные на территории, находящейся под ее юрисдикцией, или спасенные ею в каком-либо другом месте, являются опасными или вредными по своему характеру, может уведомить об этом власти, осуществившие запуск,

которые незамедлительно принимают эффективные меры под руководством и контролем упомянутой Договаривающейся Стороны для устранения возможной опасности причинения вреда.

5. Расходы, понесенные при выполнении обязательств по обнаружению и возвращению космического объекта или его составных частей, в соответствии с пунктами 2 и 3 настоящей статьи, покрываются властями, осуществившими запуск.

Статья 6

Для целей настоящего Соглашения термин «власти, осуществившие запуск», относится к государству, ответственному за запуск, или, когда международная межправительственная организация ответственна за запуск, к этой международной организации при условии, что эта международная организация заявляет о принятии ею прав и обязанностей, предусмотренных в настоящем Соглашении, и что большинство государств — членом этой организации является участниками настоящего Соглашения и Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела.

Статья 7

1. Настоящее Соглашение будет открыто для подписания его всеми государствами. Любое государство, которое не подпишет настоящее Соглашение до вступления его в силу в соответствии с пунктом 3 данной статьи, может присоединиться к нему в любое время.

2. Настоящее Соглашение подлежит ратификации государствами, подписавшими его. Ратификационные грамоты и документы о присоединении должны быть сданы на хранение правительствам Союза Советских Социалистических Республик, Соединенного Королевства

Великобритании и Северной Ирландии и Соединенных Штатов Америки, которые настоящим назначаются в качестве правительств-депозитариев.

3. Настоящее Соглашение вступает в силу после сдачи на хранение ратификационных грамот пятью правительствами, включая правительства, назначенные в качестве правительств-депозитариев в соответствии с настоящим Соглашением.

4. Для государств, ратификационные грамоты или документы о присоединении которых будут сданы на хранение после вступления в силу настоящего Соглашения, оно вступит в силу в день сдачи на хранение их ратификационных грамот или документов о присоединении.

5. Правительства-депозитарии незамедлительно уведомляют все подписавшие и присоединившиеся к настоящему Соглашению государства о дате каждого подписания, о дате сдачи на хранение каждой ратификационной грамоты и документа о присоединении к настоящему Соглашению, о дате вступления его в силу, а также о других уведомлениях.

6. Настоящее Соглашение будет зарегистрировано правительствами-депозитариями в соответствии со статьей 102 Устава Организации Объединенных Наций.

Статья 8

Любое государство — участник Соглашения может предлагать поправки к настоящему Соглашению. Поправки вступают в силу для каждого государства — участника Соглашения, принимающего эти поправки, после принятия их большинством государств — участников Соглашения, а впоследствии для каждого оставшегося государства — участника Соглашения в день принятия им этих поправок.

Статья 9

Любое государство — участник Соглашения может уведомить о своем выходе из Соглашения через год после вступления его в силу путем письменного уведомления правительств-депозитариев. Такой выход приобретает силу по истечении одного года со дня получения этого уведомления.

Статья 10

Настоящее Соглашение, русский, английский, французский, испанский и китайский тексты которого являются равно аутентичными, будет сдано на хранение в архивы правительств-депозитариев. Должным образом заверенные копии настоящего Соглашения будут препровождены правительствами-депозитариями правительствам государств, подписавших Соглашение и присоединившихся к нему.

В УДОСТОВЕРЕНИЕ ЧЕГО нижеподписавшиеся, должным образом на то уполномоченные, подписали настоящее Соглашение.

КОНВЕНЦИЯ О РЕГИСТРАЦИИ ОБЪЕКТОВ, ЗАПУСКАЕМЫХ В КОСМИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО⁹⁴

Принята резолюцией 3235 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 12 ноября 1974 года

Государства — участники настоящей Конвенции, признавая общую заинтересованность всего человечества в развитии исследования и использования космического пространства в мирных целях,

напоминая, что Договор о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела, от 27 января 1967 года устанавливает, что государства несут международную ответственность за свою национальную деятельность в космическом пространстве, и упоминает о государстве, в регистр которого занесен объект, запущенный в космическое пространство,

напоминая также, что Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство, от 22 апреля 1968 года предусматривает, что власти, осуществившие запуск, должны, по требованию, представить

⁹⁴ Textul Convenției vezi: Конвенция о регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство. Принята резолюцией 3235 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 12 ноября 1974 года. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/objects_registration.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

опознавательные данные до возвращения запущенного ими в космическое пространство объекта, который обнаружен за пределами территории властей, осуществивших запуск,

напоминая далее, что Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами, от 29 марта 1972 года устанавливает международные нормы и процедуры, касающиеся ответственности запускающих государств за ущерб, причиненный их космическими объектами,

желая, в свете Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела, предусмотреть национальную регистрацию запускающими государствами космических объектов, запускаемых ими в космическое пространство,

желая далее учредить на обязательной основе централизованный реестр запущенных в космическое пространство объектов, который будет вести Генеральный секретарь Организации Объединенных Наций,

желая также обеспечить государствам-участникам дополнительные средства и процедуры, которые могли бы способствовать идентификации космических объектов,

считая, что обязательная система регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство, будет, в частности, способствовать их идентификации и содействовать применению и развитию международного права, регулирующего исследование и использование космического пространства,

согласились о нижеследующем:

Статья I

Для целей настоящей Конвенции:

а) термин «запускающее государство» означает:

- i) государство, которое осуществляет или организует запуск космического объекта;
- ii) государство, с территории или установок которого осуществляется запуск космического объекта;
- b) термин «космический объект» включает составные части космического объекта, а также средство его доставки и его части;
- c) термин «государство регистрации» означает запускающее государство, в регистр которого занесен космический объект в соответствии со статьей II.

Статья II

1. Когда космический объект запускается на орбиту вокруг Земли или дальше в космическое пространство, запускающее государство регистрирует этот космический объект путем записи в соответствующий регистр, который им ведется. Каждое запускающее государство информирует Генерального секретаря Организации Объединенных Наций об учреждении такого регистра.

2. Когда в отношении любого такого космического объекта имеются два или более запускающих государства, они совместно определяют, которое из них регистрирует этот объект в соответствии с пунктом 1 настоящей статьи, учитывая при этом положения статьи VIII Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела, и без ущерба для соответствующих соглашений, которые заключены или могут быть заключены между запускающими государствами по вопросу о юрисдикции и контроле над космическим объектом и любым его экипажем.

3. Содержание каждого регистра и условия его ведения определяются соответствующим государством регистрации.

Статья III

1. Генеральный секретарь Организации Объединенных Наций ведет Реестр, в который заносится информация, представляемая в соответствии со статьей IV.

2. К содержащейся в этом Реестре информации обеспечивается полный и открытый доступ.

Статья IV

1. Каждое государство регистрации представляет Генеральному секретарю Организации Объединенных Наций в ближайший практически осуществимый срок следующую информацию о каждом космическом объекте, занесенном в его регистр:

a) название запускающего государства или запускающих государств;

b) соответствующее обозначение космического объекта или его регистрационный номер;

c) дату и территорию или место запуска;

d) основные параметры орбиты, включая:

i) период обращения,

ii) наклонение,

iii) апогей,

iv) перигей;

e) общее назначение космического объекта.

2. Каждое государство регистрации может время от времени передавать Генеральному секретарю Организации Объединенных Наций дополнительную информацию относительно космического объекта, занесенного в его регистр.

3. Каждое государство регистрации уведомляет Генерального секретаря Организации Объединенных Наций в максимально возможной степени и в ближайший практически осуществимый срок о космических объектах, относительно которых оно ранее представило информацию и

которые, будучи выведенными на орбиту вокруг Земли, больше не находятся на этой орбите.

Статья V

Когда на космический объект, запускаемый на орбиту вокруг Земли или дальше в космическое пространство, нанесены упоминаемые в пункте 1 *b* статьи IV обозначение или регистрационный номер или и то и другое, государство регистрации уведомляет Генерального секретаря об этом факте при представлении информации о космическом объекте в соответствии со статьей IV. В этом случае Генеральный секретарь Организации Объединенных Наций заносит это уведомление в Реестр.

Статья VI

Если применение положений настоящей Конвенции не позволило государству-участнику опознать космический объект, который причинил ущерб ему или любому его физическому или юридическому лицу, либо который может иметь опасный или вредоносный характер, другие государства-участники, включая, в частности, государства, располагающие средствами наблюдения за космическими объектами и их сопровождения, отвечают в максимально возможной степени на поступающую от этого государства-участника или представленную от его имени через Генерального секретаря просьбу о помощи в идентификации объекта, оказываемой на справедливых и разумных условиях. Государство-участник, обращающееся с такой просьбой, представляет в максимально возможной степени информацию о времени, характере и обстоятельствах событий, послуживших основанием для этой просьбы. Условия оказания такой помощи являются предметом соглашения между заинтересованными сторонами.

Статья VII

1. В настоящей Конвенции, за исключением статей VIII–XII, ссылки на государства рассматриваются как относящиеся также к любой международной межправительственной организации, которая осуществляет космическую деятельность, если эта организация заявляет, что она принимает на себя права и обязанности, предусмотренные настоящей Конвенцией, и если большинство государств — членов этой организации являются государствами — участниками настоящей Конвенции и Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела.

2. Государства — члены любой такой организации, являющиеся участниками настоящей Конвенции, принимают все необходимые меры для обеспечения того, чтобы эта организация сделала заявление в соответствии с пунктом 1 настоящей статьи.

Статья VIII

1. Настоящая Конвенция открыта для подписания всеми государствами в Центральных учреждениях Организации Объединенных Наций в Нью-Йорке. Любое государство, которое не подпишет настоящей Конвенции до вступления ее в силу в соответствии с пунктом 3 настоящей статьи, может присоединиться к ней в любое время.

2. Настоящая Конвенция подлежит ратификации государствами, подписавшими ее. Ратификационные грамоты и документы о присоединении должны быть сданы на хранение Генеральному секретарю Организации Объединенных Наций.

3. Настоящая Конвенция вступает в силу между государствами, сдавшими на хранение ратификационные грамоты, после сдачи на хранение Генеральному секретарю

Организации Объединенных Наций пятой ратификационной грамоты.

4. Для государств, ратификационные грамоты или документы о присоединении которых будут сданы на хранение после вступления в силу настоящей Конвенции, она вступает в силу в день сдачи на хранение их ратификационных грамот или документов о присоединении.

5. Генеральный секретарь Организации Объединенных Наций незамедлительно уведомляет все подписавшие и присоединившиеся государства о дате каждого подписания, о дате сдачи на хранение каждой ратификационной грамоты и документа о присоединении, о дате вступления в силу настоящей Конвенции, а также о других уведомлениях.

Статья IX

Любое государство — участник настоящей Конвенции может предлагать поправки к Конвенции. Поправки вступают в силу для каждого государства — участника Конвенции, принимающего эти поправки, после принятия их большинством государств — участников Конвенции, а впоследствии для каждого оставшегося государства — участника Конвенции в день принятия им этих поправок.

Статья X

Через десять лет после вступления в силу настоящей Конвенции вопрос о ее пересмотре будет включен в предварительную повестку дня Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций, с тем чтобы на основе опыта применения Конвенции рассмотреть вопрос о том, нуждается ли она в изменении. Однако в любое время через пять лет после вступления Конвенции в силу по просьбе одной трети государств — участников Конвенции и с согласия большинства государств-участников созывается конференция государств-участников с целью пересмотра

настоящей Конвенции. При таком пересмотре будут, в частности, учитываться любые соответствующие технические достижения, включая достижения, относящиеся к идентификации космических объектов.

Статья XI

Любое государство — участник Конвенции может уведомить о своем выходе из Конвенции через год после вступления ее в силу путем письменного уведомления Генерального секретаря Организации Объединенных Наций. Такой выход приобретает силу по истечении одного года со дня получения этого уведомления.

Статья XII

Подлинный текст настоящей Конвенции, тексты которой на английском, арабском, испанском, китайском, русском и французском языках являются равно аутентичными, сдается на хранение Генеральному секретарю Организации Объединенных Наций, который рассылает заверенные копии всем государствам, подписавшим Конвенцию или присоединившимся к ней.

В УДОСТОВЕРЕНИЕ ЧЕГО нижеподписавшиеся, должным образом на то уполномоченные своими соответствующими правительствами, подписали настоящую Конвенцию, открытую для подписания в Нью-Йорке 15 января 1975 года.

СОГЛАШЕНИЕ О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВ НА ЛУНЕ И ДРУГИХ НЕБЕСНЫХ ТЕЛАХ⁹⁵

Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН
от 5 декабря 1979 года

*Государства — участники настоящего Соглашения,
отмечая успехи, достигнутые государствами в
исследовании и использовании Луны и других небесных тел,
признавая, что Луна, являющаяся естественным
спутником Земли, играет важную роль в исследовании
космоса,*

*преисполненные решимости содействовать на основе
равенства дальнейшему развитию сотрудничества между
государствами в исследовании и использовании Луны и
других небесных тел,*

*желая не допустить превращения Луны в район
международных конфликтов,*

*учитывая выгоды, которые могут быть получены от
разработки природных ресурсов Луны и других небесных
тел,*

⁹⁵ Textul Convenției vezi: Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах. Принято резолюцией 34/68 Генеральной Ассамблеи ООН от 5 декабря 1979 года. - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/moon_agreement.shtml (Vizitat: 15.05.2016).

напоминая о Договоре о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела¹, Соглашении о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство², Конвенции о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами³, и Конвенции о регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство⁴,

принимая во внимание необходимость конкретизации и развития применительно к Луне и другим небесным телам положений этих международных документов с учетом дальнейшего прогресса в исследовании и использовании космического пространства,

согласились о нижеследующем:

Статья 1

1. Положения настоящего Соглашения, относящиеся к Луне, применяются также к другим небесным телам солнечной системы, помимо Земли, за исключением тех случаев, когда вступают в силу конкретные правовые нормы в отношении любого из этих небесных тел.

2. Для целей настоящего Соглашения ссылки на Луну включают орбиты вокруг Луны или другие траектории полета к Луне или вокруг нее.

3. Настоящее Соглашение не применяется к внеземным материалам, которые достигают поверхности Земли естественным путем.

Статья 2

Вся деятельность на Луне, включая ее исследование и использование, осуществляется в соответствии с международным правом, в частности с Уставом Организации Объединенных Наций, и с учетом Декларации о принципах

международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций⁵, принятой Генеральной Ассамблеей 24 октября 1970 года, в интересах поддержания международного мира и безопасности и поощрения международного сотрудничества и взаимопонимания и с должным учетом соответствующих интересов всех других государств-участников.

Статья 3

1. Луна используется всеми государствами-участниками исключительно в мирных целях.

2. На Луне запрещается угроза силой или применение силы или любые другие враждебные действия или угроза совершения враждебных действий. Запрещается также использование Луны для совершения любых подобных действий или применения любых подобных угроз в отношении Земли, Луны, космических кораблей, персонала космических кораблей или искусственных космических объектов.

3. Государства-участники обязуются не выводить на орбиту вокруг Луны или на другую траекторию полета к Луне или вокруг нее объекты с ядерным оружием или любыми другими видами оружия массового уничтожения, а также не устанавливать и не использовать такое оружие на поверхности Луны или в ее недрах.

4. Запрещается создание на Луне военных баз, сооружений и укреплений, испытание любых типов оружия и проведение военных маневров. Использование военного персонала для научных исследований или каких-либо иных мирных целей не запрещается. Не запрещается также использование любого оборудования или средств, необходимых для мирного исследования и использования Луны.

Статья 4

1. Исследование и использование Луны является достоянием всего человечества и осуществляется на благо и в интересах всех стран, независимо от степени их экономического или научного развития. При этом должное внимание уделяется интересам нынешних и будущих поколений, а также необходимости содействовать повышению уровня жизни и улучшению условий экономического и социального прогресса и развития в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций.

2. Государства-участники во всей своей деятельности, связанной с исследованием и использованием Луны, руководствуются принципом сотрудничества и взаимопомощи. Международное сотрудничество в соответствии с настоящим Соглашением должно быть как можно более широким и может осуществляться на многосторонней основе, на двусторонней основе или через международные межправительственные организации.

Статья 5

1. Государства-участники информируют в максимально возможной и практически осуществимой степени Генерального секретаря Организации Объединенных Наций, а также общественность и международное научное сообщество о своей деятельности, связанной с исследованием и использованием Луны. Как можно скорее после запуска в отношении каждой экспедиции на Луну сообщаются сведения о времени, целях, местах проведения, параметрах орбиты и продолжительности, а информация о результатах проведения каждой экспедиции, включая научные результаты, представляется после ее завершения. В том случае, если экспедиция продолжается более шестидесяти дней, информация о ходе этой экспедиции, включая любые научные результаты, представляется периодически через

каждые тридцать дней. В отношении экспедиций, продолжающихся более шести месяцев, необходимо впоследствии сообщать только существенно важные дополнения к такой информации.

2. Если государству-участнику становится известно, что другое государство-участник планирует одновременное проведение деятельности в одном и том же районе или на одной и той же орбите вокруг Луны, траектории полета к Луне или вокруг нее, оно незамедлительно информирует другое государство о времени и планах проведения своей деятельности.

3. При осуществлении деятельности в соответствии с настоящим Соглашением государства-участники незамедлительно информируют Генерального секретаря, а также общественность и международное научное сообщество о любых установленных ими явлениях в космическом пространстве, включая Луну, которые могли бы создавать угрозу для жизни или здоровья человека, а также о признаках любого вида органической жизни.

Статья 6

1. На Луне провозглашается свобода научных исследований, проводимых всеми государствами-участниками, без какой бы то ни было дискриминации, на основе равенства и в соответствии с международным правом.

2. При проведении научных исследований в соответствии с положениями настоящего Соглашения государства-участники имеют право собирать на Луне образцы минеральных и других веществ и вывозить их с Луны. Такие образцы остаются в распоряжении тех государств-участников, которые обеспечили их сбор, и могут использоваться ими для научных целей. Государства-участники принимают во внимание желательность предоставления части таких образцов в распоряжение других

заинтересованных государств-участников и международного научного сообщества для проведения научных исследований. При проведении научных исследований государства-участники могут также использовать минеральные и другие вещества Луны для поддержания жизнедеятельности своих экспедиций в необходимых для этой цели количествах.

3. Государства-участники признают желательным проведение в максимально возможной и практически осуществимой степени обмена научным и другим персоналом между экспедициями на Луну или сооружениями на ней.

Статья 7

1. Осуществляя исследование и использование Луны, государства-участники принимают меры для предотвращения нарушения сформировавшегося равновесия ее среды вследствие внесения неблагоприятных изменений в эту среду, ее вредоносного загрязнения вследствие доставки посторонних для этой среды веществ или каким-либо иным путем. Государства-участники принимают также меры во избежание внесения неблагоприятных изменений в окружающую среду Земли вследствие доставки внеземного вещества или каким-либо иным путем.

2. Государства-участники информируют Генерального секретаря Организации Объединенных Наций о мерах, принимаемых ими в соответствии с пунктом 1 настоящей статьи, а также в максимально возможной степени заблаговременно уведомляют его о всех случаях размещения ими радиоактивных материалов на Луне и о целях такого размещения.

3. Государства-участники направляют другим государствам-участникам и Генеральному секретарю уведомление относительно районов Луны, представляющих особый научный интерес, с тем чтобы без ущерба для прав

других государств-участников можно было рассмотреть вопрос об объявлении их международными научными заповедниками, в отношении которых должны быть согласованы специальные защитные меры, в консультации с компетентными органами Организации Объединенных Наций.

Статья 8

1. Государства-участники могут осуществлять свою деятельность по исследованию и использованию Луны в любом месте ее поверхности или недр при условии соблюдения положений настоящего Соглашения.

2. В этих целях государства-участники могут, в частности:

a) осуществлять посадку своих космических объектов на Луну и их запуск с Луны;

b) размещать свой персонал, космические аппараты, оборудование, установки, станции и сооружения в любом месте поверхности Луны или ее недр.

Персонал, космические аппараты, оборудование, установки, станции и сооружения могут свободно передвигаться или быть перемещены на поверхности Луны или в ее недрах.

3. Действия государств-участников в соответствии с пунктами 1 и 2 настоящей статьи не должны создавать помех для деятельности, осуществляемой на Луне другими государствами-участниками. В случае возникновения таких помех заинтересованные государства-участники проводят консультации в соответствии с пунктами 2 и 3 статьи 15 настоящего Соглашения.

Статья 9

1. Государства-участники могут создавать на Луне обитаемые и необитаемые станции. Государство-участник, создающее станцию, использует только такую площадь,

которая необходима для обеспечения потребностей этой станции, и немедленно информирует Генерального секретаря Организации Объединенных Наций о месторасположении и целях этой станции. В дальнейшем с интервалами в один год это государство информирует Генерального секретаря также о том, продолжается ли использование этой станции и изменились ли ее цели.

2. Станции располагаются таким образом, чтобы не препятствовать свободному доступу персонала, аппаратов и оборудования других государств-участников, осуществляющих деятельность на Луне, во все районы Луны в соответствии с положениями настоящего Соглашения или статьи 1 Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела¹.

Статья 10

1. Государства-участники принимают все возможные меры для охраны жизни и здоровья лиц, находящихся на Луне. В этих целях они будут рассматривать любого человека, находящегося на Луне, как космонавта в смысле статьи V Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела¹, а также как члена экипажа космического корабля в смысле Соглашения о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство².

2. Государства-участники предоставляют терпящим бедствие лицам, находящимся на Луне, право укрытия на своих станциях, сооружениях, аппаратах и других установках.

Статья 11

1. Луна и ее природные ресурсы являются общим наследием человечества, что находит свое выражение в положениях настоящего Соглашения и, в частности, и пункте 5 настоящей статьи.

2. Луна не подлежит национальному присвоению ни путем провозглашения на нее суверенитета, ни путем использования или оккупации, ни любыми другими средствами.

3. Поверхность или недра Луны, а также участки ее поверхности или недр или природные ресурсы там, где они находятся, не могут быть собственностью какого-либо государства, международной межправительственной или неправительственной организации, национальной организации или неправительственного учреждения или любого физического лица. Размещение на поверхности Луны или в ее недрах персонала, космических аппаратов, оборудования, установок, станций и сооружений, включая конструкции, неразрывно связанные с ее поверхностью или недрами, не создает права собственности на поверхность или недра Луны или их участки. Вышеизложенные положения не наносят ущерба международному режиму, упомянутому в пункте 5 настоящей статьи.

4. Государства-участники имеют право на исследование и использование Луны без какой бы то ни было дискриминации на основе равенства и в соответствии с международным правом и положениями настоящего Соглашения.

5. Государства-участники настоящим обязуются установить международный режим, включая соответствующие процедуры, для регулирования эксплуатации природных ресурсов Луны, когда будет очевидно, что такая эксплуатация станет возможной в

ближайшее время. Это положение осуществляется в соответствии со статьей 18 настоящего Соглашения.

6. В целях содействия установлению международного режима, упомянутого в пункте 5 настоящей статьи, государства-участники информируют Генерального секретаря Организации Объединенных Наций, а также общественность и международное научное сообщество в максимально возможной и практически осуществимой степени о любых природных ресурсах, которые они могут обнаружить на Луне.

7. Основные цели международного режима, который должен быть установлен, включают:

- a) упорядоченное и безопасное освоение природных ресурсов Луны;
- b) рациональное регулирование этих ресурсов;
- c) расширение возможностей в деле использования этих ресурсов; и

d) справедливое распределение между всеми государствами-участниками благ, получаемых от этих ресурсов, с особым учетом интересов и нужд развивающихся стран, а также усилий тех стран, которые прямо или косвенно внесли свой вклад в исследование Луны.

8. Вся деятельность в отношении природных ресурсов Луны осуществляется таким образом, чтобы это соответствовало целям, указанным в пункте 7 данной статьи, и положениям пункта 2 статьи 6 настоящего Соглашения.

Статья 12

1. Государства-участники сохраняют юрисдикцию и контроль над своим персоналом, космическими аппаратами, оборудованием, установками, станциями и сооружениями на Луне. Права собственности на космические аппараты, оборудование, установки, станции и сооружения остаются незатронутыми во время их нахождения на Луне.

2. К аппаратам, сооружениям и оборудованию или их составным частям, обнаруженным за пределами намеченного места их расположения, применяются положения статьи 5 Соглашения о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство².

3. В чрезвычайных случаях, связанных с угрозой жизни человека, государства-участники могут использовать оборудование, аппараты, сооружения, установки или запасы других государств-участников на Луне. Уведомление о таком использовании незамедлительно направляется Генеральному секретарю Организации Объединенных Наций или заинтересованному государству-участнику.

Статья 13

Государство-участник, обнаружившее, что на Луне произошла аварийная, вынужденная или иная непреднамеренная посадка космического объекта, который не был им запущен, или падение составных частей такого объекта, незамедлительно извещает об этом государство-участника, которое осуществило запуск, и Генерального секретаря Организации Объединенных Наций.

Статья 14

1. Государства — участники настоящего Договора несут международную ответственность за национальную деятельность на Луне, независимо от того, осуществляется ли она правительственными органами или неправительственными юридическими лицами, и за обеспечение того, чтобы национальная деятельность проводилась в соответствии с положениями, содержащимися в настоящем Соглашении. Государства-участники обеспечивают, чтобы неправительственные юридические лица, находящиеся под их юрисдикцией, осуществляли

деятельность на Луне только под контролем и под постоянным наблюдением соответствующего государства-участника.

2. Государства-участники признают, что в результате активизации деятельности на Луне может возникнуть необходимость в детальных соглашениях об ответственности за ущерб, причиненный на Луне, в дополнение к положениям Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела¹, и Конвенции о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами². Любые такие соглашения вырабатываются в соответствии с процедурой, предусмотренной в статье 18 настоящего Соглашения.

Статья 15

1. Каждое государство-участник может убедиться в том, что деятельность других государств-участников по исследованию и использованию Луны осуществляется в соответствии с положениями настоящего Соглашения. В этих целях все космические аппараты, оборудование, установки, станции и сооружения на Луне открыты для других государств-участников. Эти государства-участники в разумно заблаговременные сроки сообщают о планируемом посещении, чтобы позволить провести соответствующие консультации и принять максимальные меры предосторожности для обеспечения безопасности и избежания помех для нормальных операций на установке, подлежащей посещению. В соответствии с настоящей статьей любое государство-участник может действовать самостоятельно или при полной или частичной помощи любого другого государства-участника или через посредство соответствующих международных процедур в рамках Организации Объединенных Наций и согласно Уставу.

2. Государство-участник, которое имеет основания полагать, что другое государство-участник не выполняет обязательств, возлагаемых на него настоящим Соглашением, или что другое государство-участник нарушает права, которыми первое государство пользуется в соответствии с настоящим Соглашением, может запросить проведение консультаций с этим государством-участником. Государство-участник, к которому обращен подобный запрос, незамедлительно вступает в такие консультации. В таких консультациях имеет право принять участие любое другое государство-участник, которое этого требует. Каждое государство-участник, принимающее участие в таких консультациях, стремится к взаимоприемлемому урегулированию любого спора и учитывает права и интересы всех государств-участников. Информация о результатах этих консультаций направляется Генеральному секретарю Организации Объединенных Наций, который передает полученную информацию всем заинтересованным государствам-участникам.

3. Если консультации не приводят к взаимоприемлемому урегулированию с должным учетом прав и интересов всех государств-участников, заинтересованные стороны принимают все меры для урегулирования спора другими мирными средствами по своему выбору в соответствии с обстоятельствами и характером спора. Если возникают трудности в связи с началом консультаций или если консультации не позволяют прийти к взаимоприемлемому урегулированию, любое государство-участник в целях урегулирования спора может обратиться за содействием к Генеральному секретарю, не заручаясь согласием другой стороны в споре. Государство-участник, которое не поддерживает дипломатических отношений с другим заинтересованным государством-участником, принимает участие в таких консультациях по своему усмотрению либо

непосредственно, либо через другое государство-участника или Генерального секретаря, выступающих в качестве посредника.

Статья 16

В настоящем Соглашении, за исключением статей 17–21, ссылки на государства рассматриваются как относящиеся к любой международной межправительственной организации, которая осуществляет космическую деятельность, если эта организация заявляет, что она принимает на себя права и обязанности, предусмотренные настоящим Соглашением, и если большинство государств-членов этой организации являются государствами — участниками настоящего Соглашения и Договора о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела. Государства-члены любой такой организации, являющиеся государствами — участниками настоящего Соглашения, принимают все необходимые меры для обеспечения того, чтобы эта организация сделала заявление в соответствии с положениями настоящей статьи.

Статья 17

Любое государство — участник Соглашения может предлагать поправки к настоящему Соглашению. Поправки вступают в силу для каждого государства — участника Соглашения, принимающего эти поправки, после принятия их большинством государств — участников Соглашения, а впоследствии для каждого оставшегося государства — участника Соглашения в день принятия им этих поправок.

Статья 18

Спустя десять лет после вступления в силу настоящего Соглашения в предварительную повестку дня Генеральной

Ассамблеи Организации Объединенных Наций включается вопрос о рассмотрении действия настоящего Соглашения, чтобы обсудить в свете предшествующего применения Соглашения, требует ли оно пересмотра. Однако в любое время через пять лет после вступления в силу настоящего Соглашения Генеральный секретарь Организации Объединенных Наций в качестве депозитария созывает по требованию одной трети государств — участников Соглашения и с согласия большинства государств-участников конференцию государств-участников для рассмотрения действия настоящего Соглашения. Конференция по рассмотрению действия Соглашения обсудит также вопрос об осуществлении положений пункта 5 статьи 11 на основе принципа, указанного в пункте 1 этой статьи, и с учетом, в частности, любых соответствующих технических достижений.

Статья 19

1. Настоящее Соглашение будет открыто для его подписания всеми государствами в Центральных учреждениях Организации Объединенных Наций в Нью-Йорке.

2. Настоящее Соглашение подлежит ратификации подписавшими его государствами. Любое государство, которое не подпишет настоящее Соглашение до его вступления в силу в соответствии с пунктом 3 настоящей статьи, может присоединиться к нему в любое время. Ратификационные грамоты и документы о присоединении сдаются на хранение Генеральному секретарю Организации Объединенных Наций.

3. Настоящее Соглашение вступает в силу на тридцатый день после сдачи на хранение пятой ратификационной грамоты.

4. Для каждого государства, сдавшего на хранение свою ратификационную грамоту или документ о присоединении после вступления в силу настоящего Соглашения, оно вступает в силу на тридцатый день после сдачи на хранение такого документа.

5. Генеральный секретарь незамедлительно информирует все подписавшие и присоединившиеся к настоящему Соглашению государства о дате каждого подписания, дате сдачи на хранение каждой ратификационной грамоты или документа о присоединении, о дате вступления в силу настоящего Соглашения, а также о других уведомлениях.

Статья 20

Любое государство — участник настоящего Соглашения может уведомить о своем выходе из Соглашения через год после вступления его в силу путем письменного уведомления Генерального секретаря Организации Объединенных Наций. Такой выход приобретает силу по истечении одного года со дня получения этого уведомления.

Статья 21

Настоящее Соглашение, русский, английский, арабский, испанский, китайский и французский тексты которого являются равно аутентичными, будет сдано на хранение Генеральному секретарю Организации Объединенных Наций, который препроводит заверенные копии настоящего Соглашения всем государствам, подписавшим настоящее Соглашение и присоединившимся к нему.

В УДОСТОВЕРЕНИЕ ЧЕГО нижеподписавшиеся, должным образом на то уполномоченные своими соответствующими правительствами, подписали настоящее Соглашение, открытое для подписания в Нью-Йорке 18 декабря 1979 года.

Alexandru BURIAN
Cristina BURIAN

Drept internațional cosmic (spațial)

(Note de curs)

(Studii universitare, ciclul I)

Bun de tipar 31.10.2016. Formatul 84x108 ^{1/32}
Coli de tipar 6,79. Coli editoriale 6,80.
Tipar *Digital*. Hârtie ofset. Garnitura *Times New Roman*
Comanda _____. Tirajul 100 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM